

Bartzelonan 400dik gora katalan ari dira euskara ikasten

ARGIA

2005eko irailaren 18a | LXVIII. urtea | 2.007 zenbakia | 3,30 euro

Kutxen fusio prozesu geraezina

Hirurak bat

Zentral nuklearrak

Orain ekologiaren izenean ugaritu nahi dituzte

Juan Carlos Perez:

“Musika egiten ari naiz etengabe, baina oso gutxitan entzuten dut disko bat”

9 778402 139093

2000 ARGIA TOPAKETAK

Euskal Herria 2005-2025: **nora eta nola?**

|||| Nazio Eraikuntza: nora eta nola?

Urriak 4 / 19:00

Bilbo_La Bolsa Kultur Etxea

Partaideak:

Josune Ariztondo (EAJ)
Uxue Barkos (Nafarroa Bai)
Mertxe Colina (AB)
Begoña Errazti (EA)
Aintzane Ezenarro (Aralar)
Jone Goirizelaia (Batasuna)

|||| Hizkuntza Normalizazioa: nora eta nola?

Urriak 11 / 19:00

Gasteiz_Villa Suso Jauregia

Partaideak:

Joxe Jabier Iñigo
Paula Kasares
Miren Mateo
Erramun Osa

|||| Gizarte Eredua: nora eta nola?

Urriak 18 / 20:00

Donibane Garazi_Herriko Etxeko Gela Nagusia

Partaideak:

Mixel Berhokoirigoin (ELB)
Rafa Diez (LAB)
Joxe Elorrieta (ELA)

|||| Kultur Sorkuntza: nora eta nola?

Urriak 25 / 19:00

Iruñea_San Zernin Aretoa

Partaideak:

Jose Ignazio Ansorena
Aingeru Epaltza
Tere Irastortza
Xabier Mendiguren Elizegi

LARRUN bereziak: Partaideen txostenak 4 LARRUN berezitan argitaratuko ditugu mahai-inguruak egin aurreko astean.

Gaiak

- 19 **Autolaguntza liburuak:** Ustezko zoriontasun pilulak. Unai Brea.
22 **Benetako Asterix** Zesarren kontra. Nagore Irazustabarrena.

Vercingetorix, benetako Asterix.

Iritziak

- 25 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
26 **Pako Sudupe.** Made in Bangladesh.
27 **Mikel Aramendi.** Giroa eta prozedura.
29 **Joxerra Garzia.** Udak dakarrena...
Joxe Mari Ostolaza. Txinako.
32 **Joseba Barandiaran.** Konpartsak street.

M. Aramendi.

Erdiko kaiera

- 33 **Magoak, ilusio sortzaileak.** Eider Garaikoetxea.
38 **Ezpalak.** Katixa Garate.
40 **Argitalpenak: Aitor Zuberogoiari** galdezka. Pilar Iparragirre.
42 **Denbora-pasak.**
44 **Ihesi: Urnietatik Aranora.** Estitxu Eizagirre.
48 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Termometroa

- 50 **Bartzelonan euskara** modan dago. Onintza Irureta.
54 **Bero-beroan.**
56 **Net Hurbil: Piztu dezagun Lemoizko zentrala** ekologiagatik. Pello Zubiria.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

4 | Euskal Herriko bankurantz

Hirurak bat

Hamabost urte dira Euskal Herriko aurrezki kutxak fusioatzeko ahaleginetan dabilzala. Interes politikoak zirela medio orain artean ez du aurrera egin. Dirudienez, ordea, oraingoan fusio handi horren lehen pausoa gauzatu da. EAEko hiru aurrezki kutxa euskaldunek batzeko asmoa azaldu dute eta gehiengoak onartu egin du.

28 | **Luparekin**
Juan Mari Arregi

58 | **Azkena**
Nekane San Miguel

30 | Andoni Egañaren Agenda 22

12 | Juan Carlos Perez

Musikari kameleioa

Juan Carlos Perez musikari ezaguna da gurean. Itoiz-en, Indar Trabes-en, bakarka eginiko lanetan, film eta telesailen musketan entzun izan dugu. Egun musikan lanean dihardu baita ere, baina oraingoan musika garaikidearen arloan.

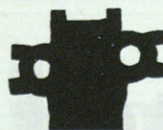
Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asumendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Esti Parada. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Igor Garmendia. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte. HELBI-DEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Fax: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Fax: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

• ASTEKO GAIA •

Behin uda igaro ondoren, EAEko hiru aurrezki kutxa euskaldun fusionatzeko proiektuak, kutxotako presidenteeek uztailean iragarri eta azaldu zuten bezala, eztabaida ekonomiko, sindikal eta politikoa finkatuko du. Ikuspegi ekonomiko eta sindikalari jarraiki, ñabardurak ñabardura, gehiengo nagusiak proiektua onartu egin du, Alderdi Popularrak salbu, Gasteizko Vital Kutxa aurrezki kutxaren zuzendaritzan Alderdi Sozialistarekin batera duen boterea galtzearen beldur baita. Bestalde, alderdi abertzaleek begi onez ikusi dute fusioa eta laguntzeko prest daude, baina ez baldintzarik ezarri gabe: Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako kutxen fusioak bide luzeago baten lehen urratsa izan behar du, bigarren urrats batean Euskal Herriko gainontzeko aurrezki kutxak ere fusioa daitezen, batez ere Nafarroako Aurrezki Kutxa (CAN), fusionatzekotan dauden kutxekin federatuta egon baita orain arte; gainera, proiektua ezin izan liteke operazio merkantilista soil bat, aurrezki kutxen gizarte lana indartu eta Euskal Herriari laguntzeko ekintza baizik. Hamabost urte dira Euskal Herriko aurrezki kutxak fusionatzeko ahaleginak egiten direla, baina zenbait arazo politiko, protagonismo eta interes pertsonalek beti saihestsi izan dute. Orain ere, halako arrazoiek operazioa ondo irtetea ekidin dezakete.

DANIEL UDALAITZ

Argazkiak: Dani Blanco

HURRENGO ASTE ETA HILABETEAK erabakiorrak izango dira azkenik ikusteko Euskal Herriko Kutxa handia sortzeko lehen urratsak orain arte bezala bertan behera geldituko diren edo aurrera egiteko gai diren. Kutxa

hau Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako hiru aurrezki kutxek (Vital, BBK eta Kutxa, hurrenez hurren) osatuko lukete. Oraingoz Nafarroako aurrezki kutxak (CAN) ez du fusioan parte hartuko, gainontzeko euskal kutxekin

Euskal Herriko

federatuta egonagatik. Kasu berean aurkitzen dira Euskadiko Kutxa, Ipar Kutxa eta Nafarroako Baserritarren Kutxa. Ipar Euskal Herriak, finantza-erakunde frantsesez josia egon arren, gaur egun ez du bertako aurrezki

kutxarik, nahiz eta Hego Euskal Herriko zenbait kutxak sukurtsalak eta elkarteak izan gure herrialdearen zati honetan. Espainia eta Frantziako estatuek ezarritako marko juridiko politikoak egun ez du ahalbidetzen kutxa

Kutxa gertuago

bakar horren eraketa. Hala ere, gure herriaren zati handi batek edonolako egiturak (baita finantzarioak ere) sortzeko aukera politiko eta legala izan nahi du, Euskal Herri osoaren beharriaz erantzun dieten erakundeak eratzeko.

Argudio ekonomikoak eta bultzada politikoa

Ofizialki, EAEko hiru aurrezki kutxen fusio-rako proposamena aipatutako erakundearen presidentek euren egin dute eta ez exekutibo autonomoak, orain artean bezala. Arrazoi ekonomiko-finantzarioak azaldu dituzte. Hortaz, fusioa gauzatzeak errazagoa dirudi. Ikuspegi ekonomiko-finantzarioaren arabera, ez dirudi arrazoizkoa euskal aurrezki kutxen fusio prozesuaren kontrako oposizioa. Berez, bai Espainiako gobernuak, bai Espainiako Bankuak, bai PSOE eta PPko zuzendaritza nagusiek —zeintzuekin aurrez harremanak izan zituzten— hasieratik onartu

dute prozesu hau. Hala ere, inork ezin ahanztu dezake errepresentazio publikoko finantza-erakundearen fusio-proposamena talde exekutibo autonomikoak berak bideratu duela; taldea egun EAJren eskutan dago eta fusio hiru kutxetatik bik ondo baino hobeto babesten dituzte bere interesak. Vital kutxak, aldiz, Alderdi Popular eta Sozialistaren interesak zaintzen ditu, lehenak Gasteizko udala eta Arabako Foru Aldundia kontrolatzen dituela.

Ezkerretik eskuinera Carlos Etxepare, Gregorio Rojo eta Xabier Irala.

Hori dela eta EAEko PPTik datoz batez ere hiru kutxen fusioa gauzatu ahal izateko zailtasunak. Vital kutxa beste biekin fusioatuko balitz, Alderdi Popularraren boterea Vital-en nabarmen murriztuko litzateke. Hain zuzen ere, galera beldur horrek fusioa zapuztu lezake, bestela 2006. urterako osatu daitekeen arren.

"Adostasunik ezean, liburua itxi eta kito", esan zuen Vitaleko presidente Gregorio Rojo sozialistak bere administrazio kontseiluaren aurrean. Hala ere, hiru kutxen egungo hiru zuzendaritzen ustez, prozesuak ez du atzerabiderik. Horrela adierazi dute jendaurrean.

EAEko hiru kutxen fusioa
gauzatuko balitz, kutxa berria
Espainiako Estatuko hirugarren
kutxa handiena izango litzateke,
finantza-erakunde indartsuenetakoa
bat izatea lortzeaz gain

Adostasun ezak hilabete batzutan edo gehienez urtebetez atzeratu lezake prozesua, baina goizago edo beranduago fusioa gauzatu egingo da. Hala ematen du behintzat. Izan ere, aurrezki kutxa bakoitzaren asmoak asmo, egungo marko politiko, patronal eta sindikala, alderdi popularrarena salbu, ezin hobeak dira fusioarentzat.

Euskal finantza-sistemaren buru

EAEko aurrezki kutxak fusioatuko balira, gainontzeko euskal kutxek euren arteko behin-behineko fusiorik egingo balute ere,

HIRU KUTXEN ZIFRA HANDIAK (2004)

(milioi eurotan)	BBK	KUTXA	VITAL
AKTIBO OSOA	16.459	11.860	5.413
KREDITU-INBERTSIOA	11.352	8.919	3.670
ETEKIN GARBIA	236	160	51
LANGILEAK	2.242	2.168	726
BULEGOAK	333	224	116

**KUTXA BAKOITZEKO ENPRESA
PARTEHARTZAILE NAGUSIAK**

BBK	KUTXA	VITAL
Iberdrola	CAF	CAF
Petronor	Europistas	Europistas
Euskaltel	Banco Guipuzcoano	Euskaltel
Europistas	Ingeletric Team	Ibermatica
CAF	Zeltia	Tubos Reunidos
ACB		
Cementos Lemona		
Banco Guipuzcoano		
Azkar		

**Gainontzeko kutxa
euskaldunak**

Behin-behineko fusio-prozesuan aipatutako hiru aurrezki kutxez gain, bada mailegu-erakunde edo aurrezki kutxa gehiago Euskal Herrian. Erakundeok aukerarik izan dezakete bigarren edo/eta hirugarren fase batean Euskal Herriko kutxan barneratzeko. Dударik gabe, faseetako batean murgiltzeko egokiena Nafarroako Aurrezki Kutxa izan liteke (CAN): 2004an 76 milioi euroko etekin garbia izan zuen. Orain artean fusioko hiru kutxekin federatuta egon da Euskadi eta Nafarroako Aurrezki Kutxen Federazioan. Horren ondorioz, erlazio eta aliantza estrategiko ugari izan ditu aipatutako erakundeekin. PP-UPNren arazo eta interes politikoek baino ez dute ekiditen Hego Euskal Herriko lau kutxen fusioa.

Aldiz, zeharo ezberdinak dira Euskadiko Kutxa, Ipar Kutxa eta Nafarroako Baserritarren Kutxa erakundeen kasuak. Euskadiko Kutxak 2004an 116 milioi euro irabazi zituen; ez ditu gainontzeko kutxen jatorri eta filosofia berak, eta MCC talde indartsuaren baitan kokatuta dago. Dirudienez, Euskadiko Kutxak ez omen du inolako asmorik —beharrik ere ez, akaso— euskal kutxa bakar eta berri baten parte izateko. Baserritarren kutxek, ordea, euskaldunak eta nafarrak, agian beharrezkoagoa izango dute kutxa handi horretan barneratzea. Ipar Kutxak 12 milioi euro irabazi zituen 2004an; duela hamabost urteko lehen fusio saiakeretan parte hartu zuen. Ipar Kutxaren funtzioa berez Bizkaiko eta Arabako baserritar giroan finkatzen zen, baina nekazaritza eta abeltzaintza bizkaitar eta arabarra desagertu ahala, badirudi helburu zehatz hura disolbatu egin dela. Nafarroako Baserritarren Kutxak 2004an 29,8 milioi euroko irabaziaz izan zituen eta bere baliokide euskalduna baino egoera hobean dago, gero eta muga handiagoak dituen bere inguruan.

Alberto Elozegi

euskal finantza-sistemaren buru bihurtu eta Espainiako Estatuko hirugarren aurrezki kutxa izatera iritsiko lirateke Caixa catalana eta Caja Madrid kutxen ondotik. Gainera, Euskal Herriko enpresa handienetako bat izango litzateke aurrezki kutxa berria. 2004ko ekitaldiko zifra ofizialak aztertzea besterik ez dago, hau da, euskal aurrezki kutxen egungo egoera ikustea aski da, ondoko koadroan ageri den bezala. Etekin oso onak, orotara 500 milioi euro inguruan ibiliak; lehen sei hileko honetan etekinok batz bestea %8 baino gehiago igo dira 2004ko datuekin alderatuz. Plantilla doituak kargu nagusien murrizketak baino ez ditu eragingo egungo 5.136 langileen

artean. 673 bulegoen kasuan ere ez da aldaketa handirik izango ere. Zer esanik ez, Euskal Herriko enpresa handienetan partizipazio industrial ugari ditu.

Hiru kutxen fusioak ekarriko lukeen dimentsioak inbertsio-proiektu handiagoak ahalbidetuko lituzke eta kutxek egun dutena baino zabalkunde-estrategia grinatsuagoa izan lezakete taldean. Kalkuluen arabera, lehen bi urteetan egungo negozioa bikoiztuko omen da, 70.000 milioi euro inguru eskuratuz. Egungo plantilla bera zeharo handitu liteke aurreikusten den zabalkunde politikari esker, bi urtetan 250 bulego berri ezarri nahi baitira Euskal Herrian bertan eta atzerrian.

Xabier Irala, bera da gakoa

Xabier Irala, abertzale euskaldun ezagun eta historiko baten semea, enpresa garrantzitsu askotako enpresa-gestorea eta BBKko presidentea 2003tik, euskal aurrezki kutxen fusiorako prozesuaren gakoa izan da. Jendaurrean onartu ez arren, deitu zionak —dudarik gabe, EAJren bitartez— operazioa bideratzeko egin zuen. Aurreko ekinaldietan ez zen ezer lortu, BBK, Vital eta Kutxako presidenteen arteko protagonismo eta liskarreatatik. Hiru presidente berriekin, ordea, liskarrak desagertu dira eta Irala izan da prozesua bideratzeko gakoa.

Ingeniari industriala, New Yorkeko familia abertzale euskaldun batean jaioa, 1946an. Ezkerraldeko General Electrica birsuspertzea lortu zuen enpresako administratzaile bakarra izanik, ordainketen etenaldia egin ondoren... Zenbait urte beranduago, ekipamendu elektriko-ondasunen sektorean zuen esperien-

tziak ABB multinazionaleko lehen postu exekutibora eramane zuen. Bere curriculum profesionala dela eta, "krisialdian dauden enpresen salbatzaile" gisa ezaguna da. Horren seinale, 1996an, Alderdi Popularraren gobernuak, lagun zuen Rodrigo Rato orduko ekonomia ministroaren bitartez, Iberia espainiar hegazkin konpainia "salbatu" eta pribatizatze eskatu zion. Handik sei urtera Iberia, pribatizatuta, Burtsan azaltzen zen. 2003an, EAJk eta Eusko Jaurlaritzak zuhurtasun handiz lan egin zuten Irala "berreskuratu" eta egungo prozesuaren buru egiteko. Lehendabizi José Ignacio Berroeta ordezkatu behar izan zuen BBKko presidente postuan. Bi urte beranduago, fusio-operazioaren buru bihurtu da edo bihurtu dute. Eta etorkizunean, Euskal Herriko lehen Kutxaren presidentea izan liteke.

ARGAZKI PRESS / JUANAN RUIZ

ARGAZKI PRESS/ MONICA DEL VALLE

ARGAZKI PRESS/ RAUL BOGAJO

Boterearen lurralde banaketa

Euskal aurrezki kutxen fusioak betidanik azaldu duen traba nagusietako bat lurraldeen arabako botere banaketa izan da. Alderdi politiko gehienak jeloskor samar azaldu dira horren kontura. Esaterako, hori da PP eta PSOEren eskutan dagoen Vital kutxa arabarrak azaldu-

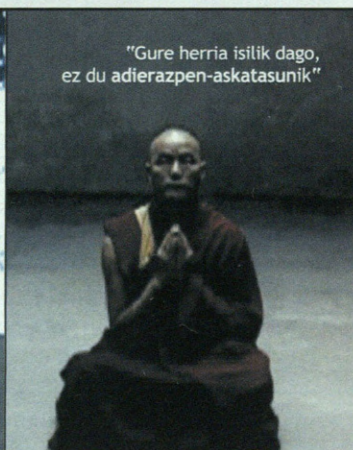
Fusioa burutuz gero, proiektua ez da 2006ko lehen hiruhilekora arte osatuko; egoitza nagusia Bilbon izango da eta BBK-ko Xabier Irala izango da lehen presidentea

tako arazorik handiena. Behin-behineko fusio honen aurreikuspenen arabera, euskal Kutxa berriaren egoitza Bilbon egongo da eta izen komertzialagorik ezean, Bizkaia, Gipuzkoa eta

Arabako Aurrezki Kutxa deitura hartuko du. Jakintzat ematen da lehen presidentea egungo BBKko presidentea izango dela, Xabier Irala, eta Kutxa eta Vitalekoak, Carlos Etxepare eta Gregorio Rojo, hurrenez hurren, presidente-ordeak izango dira. Hiru euskal aurrezki kutxen egungo aktibo osoaren arabera, Bilbao Bizkaia Kutxak kutxa berriaren %48,77 izango luke, Kutxak, %35,15 eta Vitalak, %16,08. Bermatu dutenez, boterearen lurralde-banaketa proportzionaltasun horren arabera izango da. ■

"Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Aldundia Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

gure artean euskaraz

Euskal Herriarentzat finantza-sistema soziala

Euskal sindikatuak ontzat jo dute EAEko aurrezki kutxen fusio-proiektua, baldin eta ekimenak kutxon gizarte lana eta izaera soziala indartzen baditu eta Euskal Herriaren onerako baldin bada. Sindikatu abertzaleek, ELA eta LABek, ñabardurak ñabardura, fusioaren lehen fasea bide luze baten hasiera gisa ikusten dute, ezinbestekoa iruditzen zaiela euskal finantza-sistema Nafarroako aurrezki kutxetara hedatzea, aurrezki kutxen gizarte lana indartzearekin batera. CCOO edo UGT bezalako sindikatu estatalistek, aldiz, gizarte lana indartzea lehenesten dute, kutxa berriaren gobernu-organoen arteko lurralde-orekarekin batera.

GERMAN KORTABARRIA ELA sindikatuko idazkari nagusiaren ondokoaren arabera, fusioa ez da eztabaidagarria, beharrezkoa baizik, eta ezinbestekoa iruditzen zaio bigarren fase batean Nafarroako Aurrezki Kutxa fusionatzea. Gaineratu zuenez, "aukera paregabea da organo exekutiboak orekatu eta aurrezki kutxen espiritu eta izaera berreskuratzeke: gizartearen mesederako erakunde

herrikoiak, gaur egun korrante neoliberaletan murgilduta daudenak". Horren ondorioz, fusioak "kutxen norabide neoliberala zuzendu behar du eta herrialdearen alde egin behar du lan, izaera sozialeko proiektua sendotzeko".

Testuinguru horretan, gastu sozialari eta Gizarte Lanaren dibidenduari dagokionez, sindikatuaren iritziz, kutxa berriak BBKren

ereduari jarraitu beharko lioke, zeinek egun bere irabazien %30 Gizarte Lanari eskaintzen dion. Era berean, etxebizitzaren arloari bultzada indartsua eman behar zaiola uste du. Plantillen soldaten egoerari dagokionez, Jose Elorrietaren sindikatuak argi utzi du desorekak nabarmenak direla kutxen artean; alde handia omen dago Kutxa eta beste bien artean. Hori dela eta, soldatak homologatzeko eskatu du, baita subkontratazioak eteteko ere.

Euskal finantza-sistemaren puntaren punta

LAB sindikatuak adierazi duenez, "hiru aurrezki kutxen batuketan euskal finantza-sistemaren puntaren punta bihurtu liteke, Euskal Herriaren onerako". Hori dela eta, kutxa berriari "gure herrialdearen berpizkunde ekonomiko eta sozialaren aldeko" ekimenak bultzatzea eskatu dio. Planteamendu horiei jarraiki, Rafa Diezen sindikatuak hainbat irizpide planteatu ditu prozesua aurrera ateratzeko. Besteak beste, lurraldetasuna, Nafarroa eta Ipar Euskal Herria ez ahazteko arrazoia. Kutxa fusioatuak bertan sukurtsalak ezartzeko aukera eskatu zuen. Era

berean, Gizarte Lana indartzeko eskaera egin du —aurrezki kutxa hauen sorkuntzaren xede nagusia dena— helburu eta inbertsio sozialak berregokitzeko beharrezana azpimarratuz.

Sindikatu abertzaleak inbertsio-politika garatzeko premia nabarmendu du "euskal sare produktiboa indar dadin"; horretarako beharrezkoa da "kutxek irizpide espekulatiboei eginen dituzten milioi ugari inbertsioak behar bezala kudeatzea, etekin handienaren bila askotan edonon eta edonola eginen diren inbertsioak saihestuz".

Sindikatuaren arabera, kutxa berriak politika neoliberalak ahaztu behar

ditu eta Euskal Herriaren

eraikuntza sozial eta nazionala

izan behar dira

bere helburu nagusiak, gizarte lana

indartzearekin batera

Kutxen legea aldatzea

CCOO sindikatuari bideragarria iruditzen zaio fusio-proiektua ikuspegi ekonomikotik eta metodo aldetik. Bestalde, indarrean dagoen Kutxen Legea erabat aldatzeko eskatu du, kutxa berriaren gobernu-organoen lurralde-oreka bermatzeko. Alde horretatik, "administrazio kontseiluetan gobernu monokolorerik ez izatea" aldarrikatzen da. Azkenik, sindikatuak begi onez ikusi du kutxen Gizarte Lana indartzea eta horretarako "funts sozialak mantentzea lehenetsi behar dela" adierazi du. ■

Boterearen gatazkak saihesti izan du fusioa orain arte

Ez da lehenengo aldia BBK, Kutxa eta Vital kutxek fusioatu nahi dutela. Lehen saiakera orain hamabost urte izan zen: hartan Ipar Kutxak ere parte hartu zuen. Kontrola edo boterea eskuratzeko gatazkak, kutxetako presidenteen edo presidente horiek "hautatu" zituzten alderdi politikoen protagonismoek eta interesek orain arteko edozein fusio ahalegin zapuztu izan dute. 1990etik aurrera, ordea, fusioa etorkizun hurbileko helburutzat jo zen. Urte hartan, EAEko probintzietako bakoitzean bi kutxa fusioatu ziren, munizipala eta probintziala, gaur egungo bankuak eta izenak sortuz: BBK Bizkaian, Bilboko Udal Aurrezki Kutxa eta Bizkaiko Aurrezki Kutxa batzean; Kutxa, Gipuzkoan, Donostiako Udal Aurrezki Kutxa eta Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren fruitua; Arabako Vital Kutxa, Gasteiz Hiriko Aurrezki Kutxa eta Arabako Aurrezki Kutxa probintzialaren emaitza. Hego Euskal Herriko laugarren Aurrezki Kutxaren

kasua Nafarroako Aurrezki Kutxarena da (CAN), baina fusio nafarra ez zen 2000. urtera arte gertatu: gaur egungo deitura, CAN, Iruñeko Aurrezki Kutxaren eta Nafarroako Aurrezki Kutxa probintzialaren arteko emaitza da.

Fusio-prozesu horiek zauri eta istulu ugari sortu zituzten probintzia bakoitzean eta hiru kutxen fusioa bultzada politikoen mugari izanagatik, azkenean geroratzea erabaki zen, "garai hoberik" noiz iritsiko zain. Tarteke irtenbide gisa, azken urteotan lankidetzak estrategiak garatu dira EAEko hiru kutxen eta Nafarroako CAN aurrezki kutxaren arteko aliantzak bultzatuz. Hala ere, noizean behin kutxa bakoitzaren estrategiek liskarrak eta koordinazio hutsuneak eragin dituzte. Horren ondorioz, zabalkunde politiken koordinazio ezak porrot ugari sortu du. Arlo informatikoaren kasuan, non koordinazioa handiagoa izan zitekeen, BBK-k interes handia izan du bere plataforma mantendu

eta lbermaticari ez uzteko. Kutxak, aldiz, lotura handia dauka enpresa horrekin. Hortaz, koordinazio eza erabatekoa izan zen informatika arloan, kalte ekonomikoak sortuz.

EAJren interesek, azkenik, orain arteko fusioaren porrotarekin zerikusi handia izan dute. Hauteskundeetako programan fusioa sartzera iritsi izan bazen ere, alderdiko agintariak inoiz ez dute aho bateko iritzirik izan gai honen inguruan. Zergatik? Funtsen, alderdiak beti pentsatu izan du fusioatutako kutxaren kontrola bizkaitarrek lortuko zutela, BBKren tamaina dela eta. Eta noski, ezagunak dira Bizkaiko eta Gipuzkoako EAJren arteko liskarrak. Beti izan dira... konstanteak. Azken batean, boterea eskuratzeko gatazka, erakunde baten kontrola lortzeko nahia, fusioa gertatuz gero, oso indartsua izango da. Hain zuzen ere, jarrera hori bera ezkututzen du Arabako Alderdi Popularrak egungo fusioa ukatzean.

Juan Carlos Perez

«Itoiz-en lehenengo letrak barregarriak dira»

Itoiz esan eta esana dago dena. Ederra, gezurra ez balitz. Orain hogeituroko kontuak dira. Kontuak egiten, jendea gozarazten, arrakastaren formula ikasi zuten. Gero... errepikatu besterik ez zuten, ur gainekeo bitsetan bizi. Ordea, Juan Carlos Perez ez zitzaion errepikatzea interesatzen. Ez lehen, ez orain. Bide berri bila abiatu zen orduan, eta bide berri bila ari da oraindik, askatasunez. Rock eta pop doinuek oihartzun ezberdinak dituzte artistaren baitan gaur egun. "Kultuagoak", nahi izanez gero. Kontuan hartu beharreko bide jenialak betiere.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

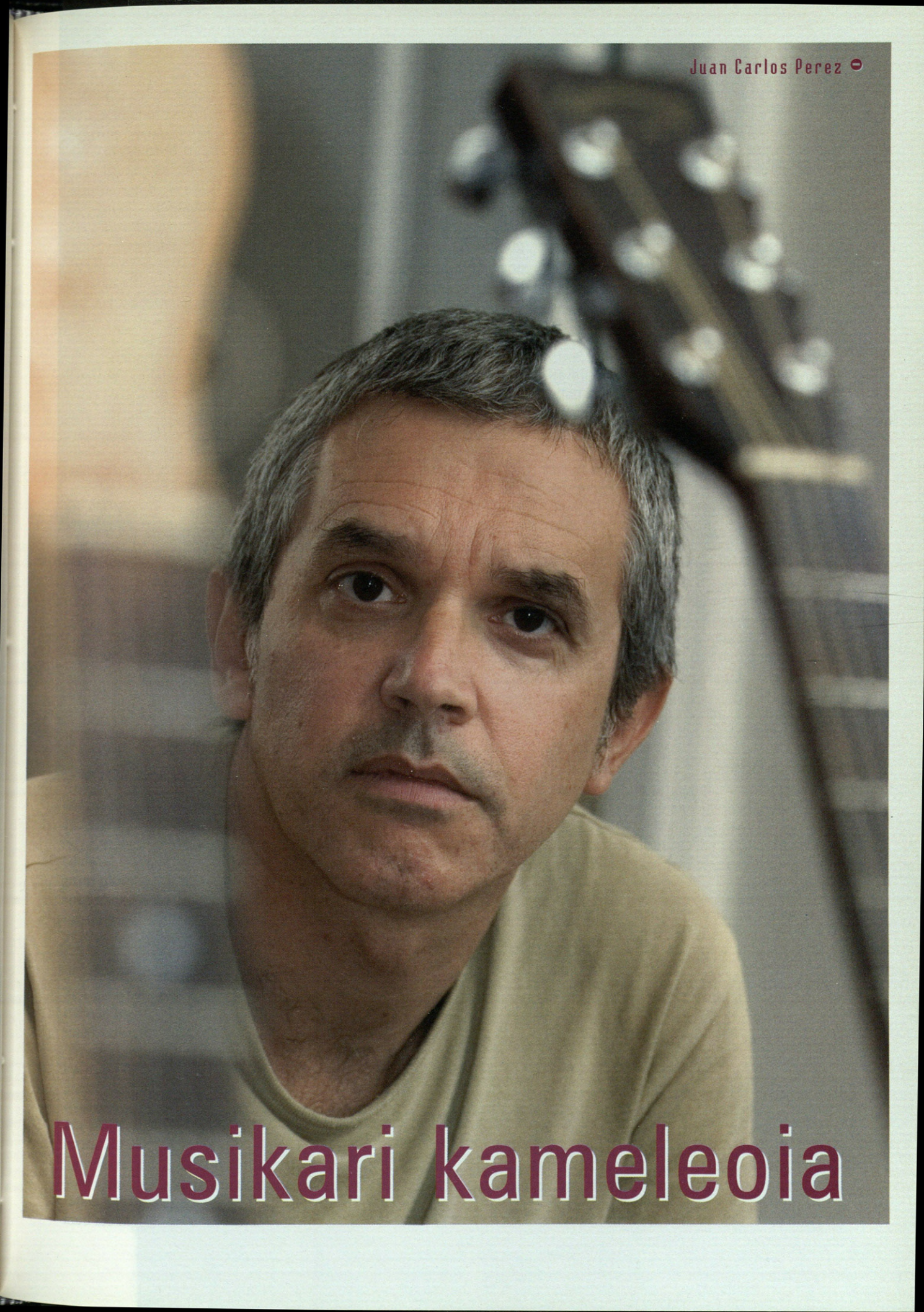
Elkarrizketa egiteko oztoporik ez duzu izan, baina izan duzu. Alegia, letra idatzaren testuinguruaren falta...

Edadearen kontuak izango dira. Nork bere burua gordetzeko gero eta gogo handiagoa. Ez dakit. Alde batetik, hori. Bestetik, idaztea ez da hitz egitea. Idatzia ez da benetako elkarrizketa. Elkarrizketan testuingurua, keinuak eta dena ditugu. Idatzian ez. Alde horretatik, idatzia ez da benetakoa... Baina grabazioa –musikarenaz, ari naiz–, ezta ere!

Nortasun agiria

Juan Carlos Perez (Mutriku, 1958). Euskara kalean eta gailegoa etxean ikasi zituen. Zuzenbide ikasketak egin zituen Deustuko Unibertsitatean. Hamaika musika proiektutan ibilia da: Indar Trabes. Itoiz... "Lau teilatu", "Hegal egiten"... Juan Carlos Perez II: *Bitacora Cahiera, Atlantic River, Hau berua, Ikaro*... Juan Carlos Perez III: *Quatuor-Arkadius String Quartet*. Juan Carlos Perez IV: *Hiru haiku, Zai, musika garaikidea*... eta produkzio artistikoa, film eta telesailen soinu-bandak. Musika betiere. Lana. Musika lana eta liburuak plazer dituen musikari kameleoa. Matematikak, musikarien biografiak, entseguak zaletasun dituen. Abokatu ekonomista, artista harrigarria. Juan Carlos Perez V: ? Askatasuna eman zion garai batean rock musikak, askatasuna ematen dio gaur egun musika garaikideak.

A portrait of a middle-aged man with short, graying hair, looking directly at the camera with a serious expression. He is wearing a light-colored, possibly beige, t-shirt. In the background, the neck and headstock of a guitar are visible, slightly out of focus. The lighting is soft, coming from the left side of the frame.

Juan Carlos Perez

Musikari kameleoia

Ez dira benetakoak, ez dira naturalak: tranpak egiten dira, eta tranpak egin behar ditugu geuk ere. Benetakoa, orain egiten ari garena da, hitz egin. Gero, idatziz agertuko dena... titular bat, edo zernahi. Nire problema da elkarrizketa bat edo dena delakoa argitaratu, hurrena kalera irten ogitara eta pentsatzen dudala: "Txo! Atzo zer esan zenuen?". Horixe. Horregatik, gero eta gehiago zaintzen dut medioetan azaltzea. Alfergura ere bada. Igoal, garai batekoa gehiegizkoa izan zelako. Horregatik ere bai...

Elkarrizketa hau prestatzen zure *Atlantic River* ibili dizut automobilean aspaldian. Musika horrek antolatu dit, gutxi gorabehera, elkarrizketa. Baina ez dakit zuk zein musika jarriko zenukeen elkarrizketa honen atzean?

Nire barruan, oraintxe, soinuak gabekoa da musika. Aspaldi buru-belarri sartuta ari naiz musika lanetan, baina ez nahitaez soinuari loturik. Sekula baino gehiago ikertzen dut musika, baina gutxi kontsumitzen. Musika egiten ari naiz etengabe, baina oso gutxitan entzuten dut disko bat, adibidez. Gehienez ere, Bob Dylan, autoan noanean, eta kristoren plazera da niretzat. Baina besterik ez. Elkarrizketa honen azpian? Ez dut musika bat jartzen asmatuko. Ez dut irudikatzen. Behar ere ez dut. Horregatik dauzkat problemak orain egiten dudak musikarekin: ez doaz eta plaza batera, plano espekulatiboan geratzen dira.

Zuk esana da musika ulertzeko modu bat bera dagoela zure lehen garai bateko lanean, eta gaur egungo konposizioetan...

"Lehenengo musika" Itoiz da, jakina. Baina Itoizen bertan, bi talde dira: Indar Trabes – Itoiz, hau da, *Ezekiel* disko artekoa–, eta

"Sekula baino gehiago ikertzen
dut musika, baina gutxi
kontsumitzen dut. Musika egiten
ari naiz etengabe, baina oso
gutxitan entzuten dut disko bat,
adibidez"

geroko Itoiz, pop, rock, eta hori dena. Orain lehenengo Itoiz hartara noa: musika dago bertan, ez kantu-jeneroa. –Kantuak egiten gero ikasi genuen. Horrek egin gintuen ezagunak–. Baina lehenengo Itoiz hura askoz ere gehiago zen *Arty* eta, horri dago-kionez, prisma berdinetik ikusten dut musika gaur egun ere. Hamazazpi-hemezortzi

Laja

"Nik kalean ikasitakoa dakit euskaraz. Zuka besterik ez dakit. Lajaren diskoaren produkzioa egin nuenean, hitz egitea tokatu zitzaigun, jakina. Bera niri hika; ni hari zuka... eta bera ez zegoen eroso. Halako batean galdetu zidan zergatik ez nion egiten hika, egiteko hika inporta ez bazitzaian. Nik, trankil egoteko esan behar izan nion: 'Zu lasai, zuk egin hika, ni hika hasten banaiz igoal ez dugu elkar ulertuko-eta'".

urterekin nuen espiritu berdinarekin hurbiltzen naiz musikara. Garai hartan egiten genituen entseguak, Ondarroako portuan egiten genituenak, arteari buruzko eztabaidak ziren: dena zen oso freskoa, musika egitea zen helburu, ez besterik. Bigarren Itoiz geroago etorri zen: baliabideak zein ziren ikasi genuen, zerk balio zuen eta zerk ez... Musika modu hark funtzionatzen zuen, ondo funtzionatu ere, baina ez zen aurrekoa bezain zintzoa. Ni, musika egiteko aurreko espiritu harekin ari naiz lanean: Indar Trabes-Itoiz.

Zein musika formazio zenuen orduan?

Herrietan ohi zena: oinarritzkoa. Solfeoa, eta musika-tresna. Txikitandik izan nuen nik afizioa eta, inori esan gabe, herriko akademiara joan nintzen. Solfeo ikasten eta lehenengo tresna jotzen hasten zinen han, herriko bandan jotzeko gero; hau da, klarnetea. Hamasei urterekin, beste lagun batzuekin elkartzeko hasten zara, popa eta rocka azaltzen dira –arteak, urrutiko fenomeno bezala–, eta horrela, poliki-poliki. "Lagun batzuekin elkartzeko" esan dut, baina herri bakoitzean lau-bost ziren, ez gehiago. Rockak, nork bere gauzak egiteko libertatea ematen dizu. Ikaskuntza arautu bat izanez gero, baliteke zazpi edo zortzi urtean musika ikastea, baina ezer ez sortzea. Rockak askatasuna eta lasaitasuna ematen dizkizu: zeure erara eratzen duzu taldea, eta zeure erako musika egiten duzu. Ikuspegi artistikotik oso interesantea da rock-a. Eta hor, intuizioa azaltzen hasten da. Bitala, intuizioa.

Urte asko pasa dira ordutik. Asko...

Hogeita hamar bat. Gu oso gazte hasi ginen.

... Eta urte hauetan erabat sakondu duzu musika ikasketetan. Jakin nahiko nuke gaur egun egiten duzun musikan ba ote duzun oraintxe aipatu didazun libertate hori, rockak ematen zizuna, alegia.

Interesgarria da gai hori. Are gehiago, horretan naiz eguneroko. Kontu horri bueltak ematen. Garai batean intuizioz egin genuen gure lana, gazteari dagokion ausardiaz bategatik, eta hainbeste laguntasunekin bestetik. Orain dakidanarekin, gai hori aztertzen ari naiz; aztertzen, atzo, gaur eta bihar. Esate baterako, aurtun zenbait pieza estreinatuko ditut: bata, "hiru haiku", flauta, biola eta kontrabaxuarentzat; bestea, txistu eta metal hirukotea (tronpeta, tronpa eta tronboia). Oraindik orain etxera etorri zitzaizkizun txistularia, Aitor Amilibia. Orain musika egiteko era beste bat da: nik musika egin eta bera

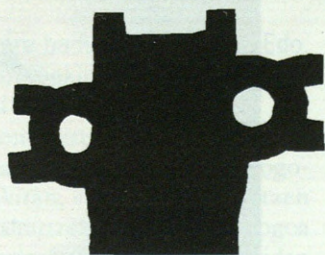

etortzen da irakurtzera. Oso polita izaten da hori, gauza berria da. Sorpresa fenomeno hor dago. Musika talde batean ez dago horrelakorik. Gu kantaldi bat egitera joaten ginenean bagenekien nondik eta nora ibiliko ginen, nola arnasa hartzen zuten kantez, zeren hainbeste entsegu eta gero! Eta, gai-

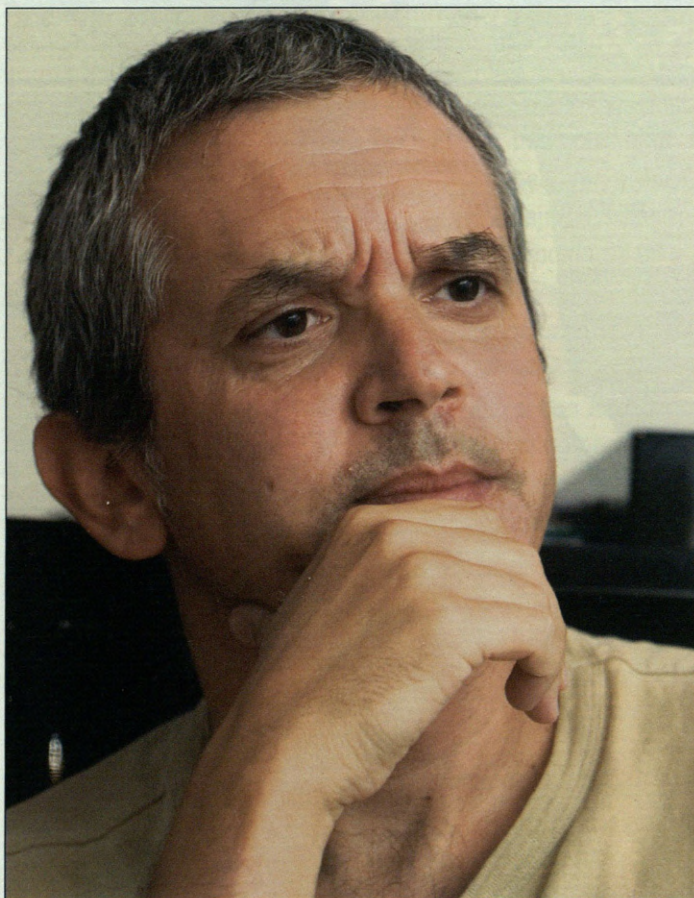
nera, zeure kantak interpretatzen dituzu, ez besterenak. Sorpresarik ez dago. Orain, berriz, Amilibiarekin lan egiteko moduarekin, bai. Eta piezari ere izen horixe jarri diot: inprobisazioa: *Forma, improntu edo inprobisazioa*. Idatzita dago, eta ondo pentsatuta, baina, hala ere, zoriaren bila ari naiz:

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

zituela demostratu nahian jardun zuen! Eta niri hori primeran iruditzen zait: denbora alferrik galtzea! Hori da plazera! Zenbaki infinitoak asmatzea bezala, bata bestea baino handiago, oso lan polita... Horrelako kontuak dabilzkit buruan nik. Eta azaltzen da hori hedabideetan eta hurrena, kalean, batek: "Zer ari zara, orde!". Orain ez dut disko baten promozioa egiten, beste zerbaitetan ari naiz.

(...)

Baina ez nago bakarrik. Ez naiz zoro bat. Joera bat da, kultura mota bat...

Kultura mota horren barruan ari zaretenontzat, ohikoa da musika ordenagailuz egitea?

Ez. Mundu klasikoari buruz ari naiz ni.

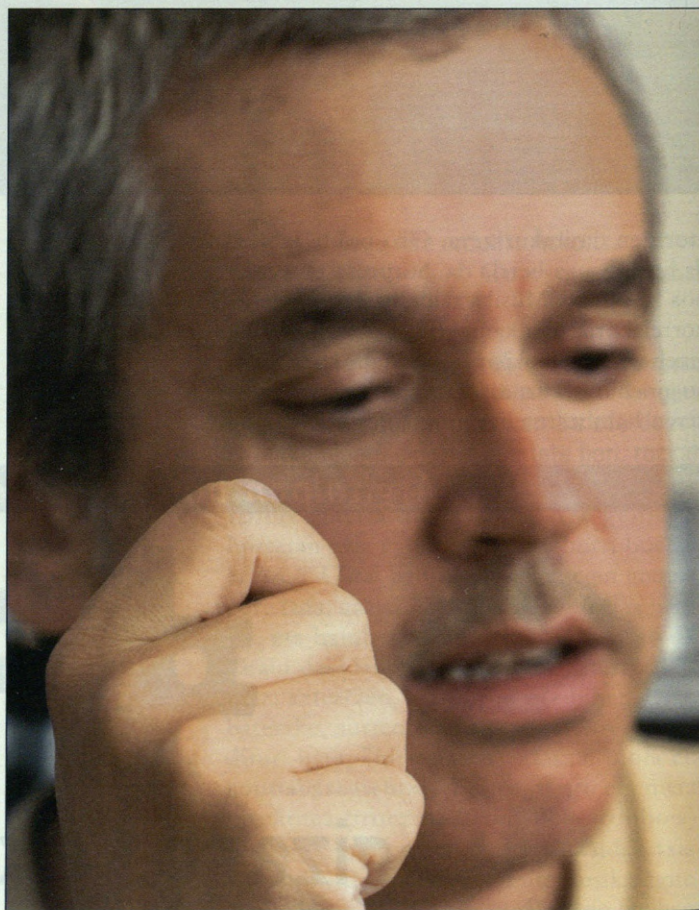
Jakin nahiko nuke zenbat konpositore on ote dagoen Euskal Herrian, ezagunak ez direnak. Adibidez, Gasteizko bandako zuzendaria, Hilario Extremiana. Horiekin harreman handiagoa dut rock munduko jendearekin baino.

dadoak bota, eta elementu horiekin kontatzen dut denbora guztian. Hori da nik orain musika egiteko erabiltzen dudana sistema. Zer ari naizen horrekin bilatzen? Nik ez daukadana, harrituko nauen zer edo zer. Eta harritzen nauen zer edo zer aurkitzen dudanean, horrekin egiten dut aurrera, horixe lantzen dut.

Bat-batekotasuna, bertsolarien modura?

Ez dakit. Aitorri esaten nion: "Fikzioa da, baina nahiko nuke nire konposizio hori bat-bateko berriketaldi bat bezalakoa izatea". Horregatik diot problemak ditudala kalera irten eta bat hasten bazait: "Aizu, eta *Launtilatu*", zeren hain ezberdina da mundu hori eta orain egiten ari naizena! Hura ere autentikoa zen, baina ezberdina! Newtonen bizitzaren bezala. Kalkulu diferentziala asmatu zuen bizitzaren lehenengo partean; bigarren, aldiz, filosofia-harria bilatzen eman zuen denbora, alferrik, eta horrekin batera, halako ikerketa moduko bat edo egin zuen Biblian agertzen diren emakume guztiei buruzkoa; hau da, denbora alferrik galtzen! Beste ikertzaile bat, matematikoa, George Cantor, zenbaki infinitoen teoria modernoa idatzi zuena, iraultzaile bat, matematika modernoaren aita... azkenean, Shakespeareren obra denak Francis Baconek idatzi

Futbola

"Futbol zalea naiz, baina gero eta gutxiago. Futbol erregionala bai, ikusten dut. Txikitandik datorren tradizioa da. Hirugarren mailan zegoen orduan Mutrikuko ekipoa; sekulako taldea zuen, eta herriko futbolzelaira joateko afizioa genuen. Igande arratsaldeetako ikuskizun bakarraz zen eta, bestalde, egundoko ikuskizuna. Gogoratzen naiz arratsaldeko 15:30ean izaten zirela partidak eta 15:00ak orduko musika jartzen zela herrian, Sousaren martxa, eta horrek sekulako festa sortzen zuen. Futbola zen, baina ez hori bakarrik. Eta afizioari eutsi diot. Gustatzen zait hemengo zelaietara joatea. Baina zelaira. Telebistan askoz ere irrealago da futbola".

Hilario Extremiana, Ramon Lazkano, Zuriñe Gerenabarrena?

Hor nabil neu ere, aztertzen eta ikasten.

Zaila zait Indar Trabes hura, berbena taldea, Azpeitiko Berdura Plazan jotzen zuena... Azpeitiko *Verdury Hall*...

... eta gaur egungo Juan Carlos Perezen arteko harremana ikustea...

Berbenetan jotzen hasi ginen, ekipoa erosteko dirua behar genuelako. Gazte ginen, eta hori ere egin genuen. Baina Itoizen lehenengo diskoa Indar Trabesena da. Batean eta bestean kontzertuak egiten ari ginen eta kontzertu haixetako kantuak azaldu ziren Itoizen lehenengo diskoan. Gero, izena aldatu genuen, berbenak egiten zituen taldea, batetik, eta rock emaldietakoa, bestetik, ez nahasteko.

Juan Carlos Perez, Indar Trabes. Juan Carlos, Itoiz; Juan Carlos, Laja soinu-jolearen diskoa ekoizten; Juan Carlos eta musika garaikidea... Test psikoteknikoan "Laja" aukera markatu genuke...

Lajarena? Deitu egin zidan. Azken finean, bera ere musikaria da, musikari ona gainera, intuizioa du formazioaren gainera, eta musika gustatzen zaio. Bokazio handia du. Azkoitian bizi nintzela jakin zuenean, nik ere egin izan dudana egin zuen, elkartzeraz egin, bata bestea aberastera egin. Nik esan nion gutxi ezagutzen nuela bere mundua, alegia, kontsumitzaile izan naizela, erromeriaren batera joan eta gozatu dudala, asko ezagutu gabe ere, baina besterik ez.

Literaturarekin ere baduzu harremana. Edo, hobeto esan, liburuekin, irakurketarekin... Zuzenbidea ikasi zenuen.

Bai, abokatu ekonomista naiz. Literatura eta musika paraleloan doaz nire bizitzan. Gogoratzen naiz, txikitan, amari dirua eskatzen niola liburuak irakurtzeko: irakurtzeko gogoia nuen. Amak berak, *Mikel Strogoff* erosi zidan behin. Baina irakurtzeko gidarik ez nuen; informazioa, oso eskasa; eta neure kasa hasi nintzen irakurtzen. Zuzenbide ikasten ari nintzen garaian, bestalde, ipurdiarekin estu-

diatzen genuen: buruz ikasi eta buruz ikasi, ez zen besterik, eta ez nuen askorik irakurri. Hori bukatu eta Itoizen hasi ginenean, irakurtzen hasi nintzen atzera. Ordutik aurrera plazer handia da irakurtzea; niretzat, musika baino handiagoa, esango nuke. Musikari buruz ere asko irakurtzen dut, biografiak eta. Baita musikari buruzko saiakerak ere. Alde horretatik, asko irakurtzen dut. Fikzioa, nobelak-eta, gutxiago.

Matematikari buruzko liburuak ere ez dituzu aparte: *Bidaia, jeinuen zehar*, edo *Matematiken unibertsoa*, William Dunhan-enak aipatu izan dizkidazu...

Aspaldi interesatzen zaizkit matematikak; oinarritzko mailan bada ere. Musikarekin oso lotuta daude-eta. Nik uste informatika oso ondo etorri zaiola musikariari, zeren pentsatzeko era antzekoa dute

bi arloek, pentsaera sekuentziala. Oso eroso gabiltza musikariak informatikan. Niretzat, erraztasuna handia izan da ordenagailua. Hizkuntza parekoak dira. Aldiz, literatura-ekin beti izan ditut problemak, nahasteak. Itoizen lehenengo letrak barregarriak dira!

Letrak azkeneko kontua ziren gure taldean; azken orduan, euskaraz zekien baten bati eskatzen genizkion edo dena delakoa: "Honi letra jarri beharko zaio bada!"

"Jarri beharko zaio!"... Bai, kantagintza beste terreno bat da: kantua, literatura-jeneroa da, ez musika-jeneroa.

Kantuan, letrak du inportantzia. Hasten gara musikariak kantagintzan eta... gehiegi sartzen gara mundu horretan. Ni, *Atlantic Riveren*, gehiegi sartu nintzen mundu horretan. Esan izan dut fikzioa egiten dudala: lehenengo musika egiten dut, alde batetik eta aparte —hori da gehien interesatzen zaidana—, eta gero hari istorio bat lotzen diot. Eta dauzkat nik beti problemak. Niretzat lasaitasun ikaragarria izaten da kanta bat egitea, letrarik ez dagoenean. Horixe da felizidadea! Mundua nire mende! Baina letra dagoenean...

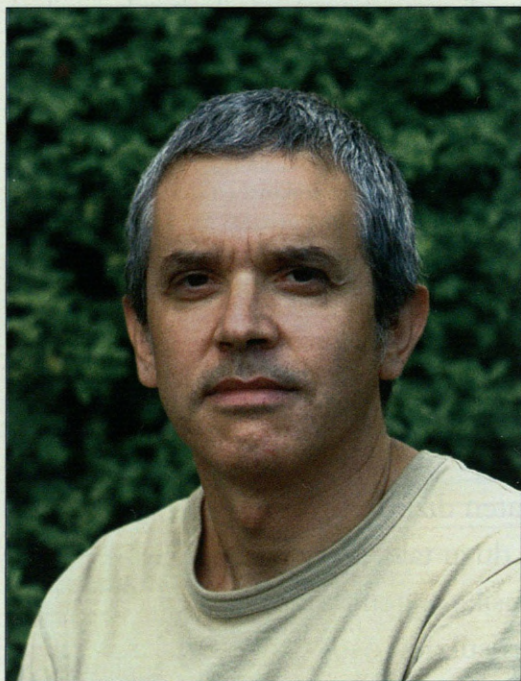
Lanak!

Horixe, lanak! Soinu ona izan behar du, hau eta beste. Bi mundu diferente dira, oso dife-

"Rockak askatasuna eta lasaitasuna ematen dizkizu: zeure erara eratzen duzu taldea, eta zeure erako musika egiten duzu. Ikuspegi artistikotik oso interesantea da rocka"

"Itoizen lehenengo letrak barregarriak dira! Letrak azkeneko kontua ziren gure taldean; azken orduan, euskaraz zekien baten bati eskatzen genizkion edo dena delakoa"

rente. Ni bietan nabil, baina aparte. Batean ari naizenean, batean nabil; bestean nabile-
nean, bestean. Aparte beti.

Aurreko aro bateko kantak berriz interpreta-
tzeko asmoa azaldu zenuen udaberrian...

Bai. Ea! Hitza eman nuen, behintzat! Hasi
naiz ni ere, beste hura bezala, agintzen, eta ez
betetzen. Eta ez da ezer pasatzen. Lehengo
batean aginduta neukan lehenengo kontzer-
tua, eta suspenditu egin nuen, baina askoz
lehenagotik. Ez dago gaizki! 2001ean grabatu
nituen kanta batzuk atzera hartu eta interpre-
tatu nahi ditut, zuzenean, grabatzeko. Den-
bora pasatu da eta kanta horietako batzuek

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DANOI

Musikariak bere
lanean dihardu
horrenbeste esfortzu,
horrenbeste ordu...

Guztia daukanean
letra on bat salbu
agian ez du bere
esanahirik galdu
pentagraman duenak
hitzegiten badu.

Aitor Mendiluze

Ruper

"Ruperrekin dudak harremana etinoa da, betikoa. Ruper oso
hasieran azaldu zen gure bidean. Guk baino kultura handiagoa
zeukan, baina ez genion kasu handirik egiten. Indar Trabesen
jotzen genuenean, boladan zegoen, berbera taldea baino
lehen, kantaldiak egitea. Guk askotan jo genuen Ruperren
aurretik. *Ezekiel* atera eta niretzat oso lotsagarria izan zen,
disko arraroa zen eta. Orduan egiten zen musika modutik oso
aparte zegoen. Baina harritu egin nintzen, zeren Ruperrek
aintzat hartu zuen *Ezekiel*. Eta ni ere gustura orduan, han zer
edo zer bazegoela eta. Ruper-eta, ez dira anaia zaharrak
bezala, baina bai asko lagundu didaten pertsonak. Baita
Bernardo ere, nahiz eta geroago izan, bastante geroago..."

pisua daukate. Diskoan grabatu berritan, kan-
tak freskoegi daude eta ez dakizu zer etorriko
den hortik. Kanta horiek nahiko errodatuta
daude orain eta esfortzua egin nahi dut,
berriz jo, zuzenean, eta diskoa grabatu. Baina
lan horrek gero eta gutxiago erakartzen nau,
zuzenekoak, alegia. Politikoki esanda, "gero
eta gutxiago"; baina benetan, batere ez nau
erakartzen! Jendearen aurrean jarri eta inter-
pretatzea... eta gero, galdera egin behar hori:
"Gustatu ote zaio jendeari? Ez ote zaio gus-
tatu?". Eta ez nago horrela hasteko umorean.
Hori esaterik ez dago baina. Hala ere, bada-
kit, joaten zara, jotzen duzu, ondo ateratzen
da eta "ze ondo! *Único*!". Bai, baina...

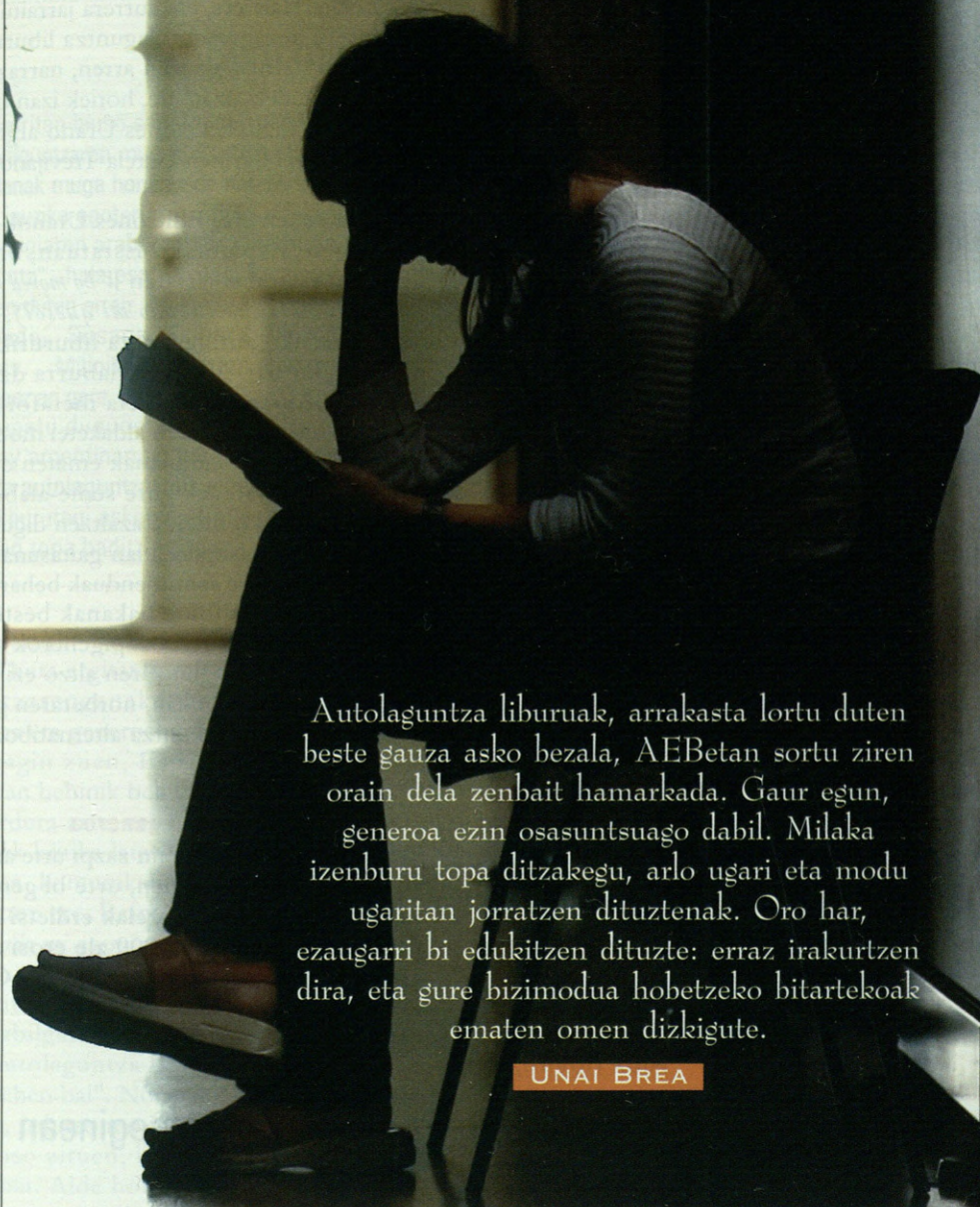
Behin esan zenidan ez duzula folklorikoak
bezala egiteko asmorik: zahartu eta berriz
biluztu, ezetz...

Hori beste ofizio bat da, eszenatokira igo
eta jotzea. Garai batean gu geu ere musika-
riago ginen, kreaio mailan hobeak —musika
egiten esan nahi dut— interpretazioan baino.
Jendaurrian jotzea beste ofizio bat da.
Batzuei gustatzen zaie, eta beste batzuei ez.
Oteizak esaten zuena: "Eskulturgileak
eskultura egiten du. Nik, berriz, eskultura
egiten dut eskulturaren barruan ze eskultu-
ra dagoen jakiteko. Jakiten dudanean, ez dut
eskultura gehiago egiten". Eskulturaren
barruan dagoen eskultura ikustera heltzen
zarenean, hurrena errepikatzea da, errep-
ikatzea eta errepikatzea, eta hori niri ez zait
interesatzen.

Zenbaitetan harritu egiten nau zure pentsa-
tzeko erak, musikaren gainean eta sorkuntza-
ri buruz dituzun ideiak, kontzepzioa...

Oraintxe ari nintzen pentsatzen galdetu
egin behar nizula ea batere ulertzen duzun
esaten ari naizena. Niretzat eguneroko ogia
da esaten ari naizena... ■

Autolaguntza liburuak, arrakasta lortu duten beste gauza asko bezala, AEBetan sortu ziren orain dela zenbait hamarkada. Gaur egun, generoa ezin osasuntsuago dabil. Milaka izenburu topa ditzakegu, arlo ugari eta modu ugarian jorratzen dituztenak. Oro har, ezaugarri bi edukitzen dituzte: erraz irakurtzen dira, eta gure bizimodua hobetzeko bitartekoak ematen omen dizkigute.

UNAI BREA

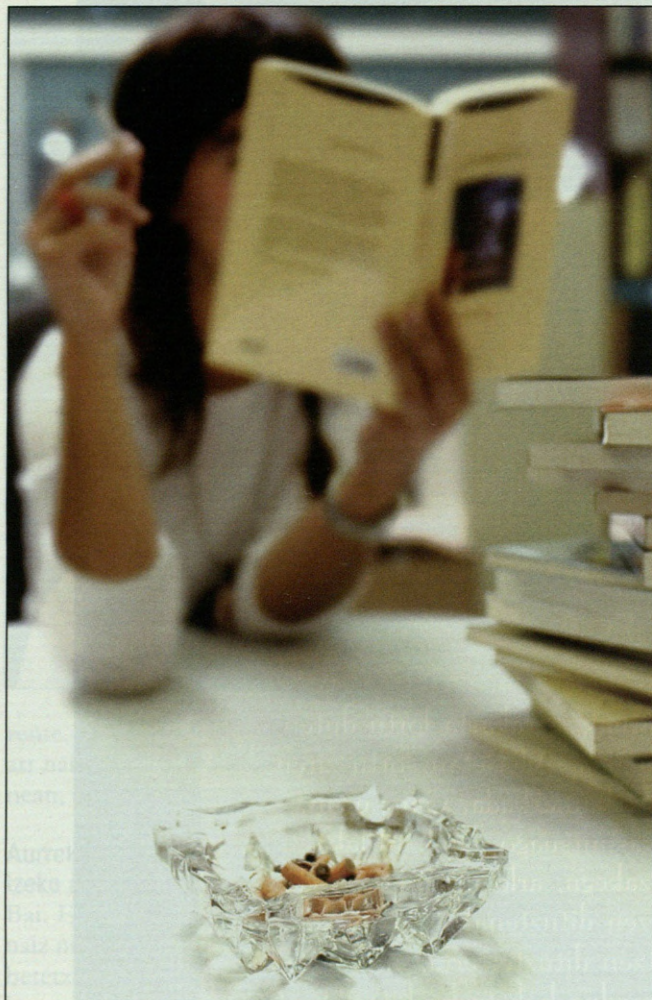
Autolaguntza liburuak

Ustezko zoriontasun pilulak

GERO ETA LIBURUDENDA gehiagok eskaintzen diote atal bat autolaguntza deritzon generoari. 15.000 izenburu inguru ditugu merkaturuan, eta gero eta argitaletxe gehiagok daukate

autolaguntza sailen bat. Asko idazten da, asko irakurtzen delako. Eta autolaguntza liburuak etengabe agertzen dira gehien saldutakoen zerrendetan, fikzioz bestelakoan alorrean behi-

nik behin. Hala ere, eta aurrera jarraitu aurretik, argitu dezagun autolaguntza liburu asko, fikzioztat hartuak ez izan arren, narrazio gisa emanak daudela. Izan ere, horiek izan ohi dira salduenetakoak, Ediciones Urano argitaletxe espainiarreko Carmen Garcia-Trevijanok dioskunez.

Hain zuzen ere, Ediciones Uranok argitaratu zuen, Espainiako Estatuan, Spencer Johnson estatubatuarraren *Who moved my cheese?* (*¿Quién se ha llevado mi queso?*), azken hamarkadako autolaguntza libururik ospetsuenetako bat. Narrazio laburra da, ziztu bizian irakurtzen dena, eta metafora erraz batzuen bidez bizitzaren aldaketei modu egokian aurre egiteko aholkuak ematen dituena. Beste liburu batzuek gure seme-alaben adimena indartzeko modua azaltzen digute, edo gure enpresako langileen lan-gaitasuna handitzeko, edo geure sentimenduak behar bezala adierazteko. Adibide bakanak besterik ez dira. Izan ere, hamaika azpigerok aurkitu dute babesa autolaguntzaren altzo ezin zabalgan: osasun-teknikak, norberaren garapena, ongizatea, medikuntza alternatiboa, giza-harremanak...

Gazta batek iraulitako generoa

Who moved my cheese? orain zazpi urte argitaratu zen AEBetan –hemen, urte bi geroago–, eta salmenta kopuru itzelak erdietsi zituen. "Enpresaren batek 25.000 ale erosi zituen, langile guztiei bana emateko", dio Garcia-

Alex Rovira, idazlea

«Liburu hauek, irakurtzeko errazak izateaz gain, modu atseginean mezu batzuk ematea beste helbururik ez dute»

Zein ondorio atera duzue urtebete ondoren?

Autolaguntza generoa AEBetan sortu zen, eta han dago oraindik egile gehien. Hala ere, gero eta idazle gehiago dugu Europan. Azken urteotan salmenta-zerrendetan arrakastatsu ibili denetako bat Alex Rovira katalana da. Bi best seller eman ditu haren lumak: *La brújula interior* (Barneko iparorratza) eta *La buena suerte* (Zorte ona), biak ere narratibakoak. Lehenengoaren milioi erdi ale saldu da, eta bigarrenaren bi milioi.

Zure liburuak autolaguntza generokoak direla uste al duzu?

Bost axola niri definizioak, baina bai, autolaguntza generoaren barruan koka ditzakegu, edo enpresa-literatura atseginaren barruan. Hau da, ulertzeko zailgia izateko asmorik ez duen literatura.

Baina laguntza emateko asmoa zenuen, idazterakoan?

Nahia badago, noski. Lehenik eta behin norberarentzat idazten da, baina gogoeta erabilgarri batzuk konpartitzeko gogoz ere bai. Uste dut "autolaguntza" hitzak oso eremu zabala betetzen duela: asteburu batean tenisean jokatzeko irakasten dizuten egi-

leak aurkitu ditzakegu, eta baita ere oso mezu hertsia ematen ez dutenak, bizitzari buruzko hausnarketa batzuk baizik.

Zergatik dute horren arrakasta handia?

Hutsune bat betetzen dutela uste dut. Liburu hauek, irakurtzeko errazak izateaz gain, modu atseginean mezu batzuk ematea beste helbururik ez dute. Eta jende asko dabil erantzun bila. Depresioak, antsietateak, beren buruaz beste egiten dutenen kopuruak... izugarri gora egin dute Mendebaldean. Zenbat eta garapen ekonomiko handiagoa, orduan eta psikologia-arazo gehiago.

Posible al zenuke zure lan bien laburpentxoak egitea?

La brújula interior nire bizipen batzuen ondorioz sortutako hausnarketa sorta da. *La buena suerte*, berriz, nire umeentzako ipuin modura hasi zen, baina argitaratzaile baten senak enpresanarrazio bihurtu zuen. Laburbilduz, zera dio: zorte ona norberak egindako lanaren arabera dela, ez dela nahikoa besterik gabe haren zain egotea. Ipuin klasikoen ereduari heltzen die, eta *La brújula interior* baino arinago irakurtzen da.

Bere magalean denetik biltzen duen etiketa

Sarritan lauso samar ageri zaizkigu autolaguntzaren mugak. Zenbait idazle-
ren lanak muga horien alde batetik bes-
tera jauzika egoten dira, kritika egileen
ikuspegiaren arabera, ustez literatura
"arrunta" –hala esatea zilegi bazaigu–
egiten duten arren. Paulo Coelho, Isabel
Allende, Susana Tamaro, Jorge
Bucay... Milioika ale saltzen dituzten
idazleek ari gara, beti ere.

Aipatu dugunetako batek, Jorge
Bucay argentinarrak, bere liburuak ez
dirala autolaguntzakoak aldarrikatzen
du, liburutegi askotan errotulu horren
azpian topa baditzaiegun ere. Bucayk

autolaguntza kontzeptua malgugia iza-
teari leporatzen dio hori: "Orain 30 urte,
argitaletxe batek AEBetan *self improve-
ment* zeritzan liburu batzuk argitaratu
zituen Espainian eta Argentinan. Baina
itzulpena –norberaren garapena– ez
zen oso erakargarria, eta haren orde-
z autolaguntza erabiltzea erabaki zuten.
Gero denetik sartu zen izendapen
horren baitan. Baina zentzu hertsian,
autolaguntza liburu batek arazo zeha-
ztetarako irtenbide zehatzak proposatu
beharko lituzke, zenbait ariketaren
bidez. Alde horretatik, nire liburuak ez
dira autolaguntzakoak, irakurtzen

dituztenen zoritxarrerako. Nahi nuke
izatea, baina nire liburuetan galdera
asko eta erantzun gutxi egoten da".

Edozelan ere, Bucayk aitortu egiten
du ez daukala bere burua idazletzat;
"idazten duen terapeuta naiz, gehienez
ere". Idazle petotzat agertzen den
Paulo Coelho, berriz, zera esan zuen
behin, autolaguntza idaztea leporatzen
ziotenei erantzunez: "Ni idazlea naiz, eta
norbaitek arimarentzako bideak bilatzen
baditu nire liburuetan, berarena da ara-
zoa". Kontuak kontu, begibistakoa da
autolaguntza generoa ez dela, inondik
ere, literatur-kritikoen lar gustukoa.

Trevijanok. Beraren ustez,
liburu hura argitaratzeak auto-
laguntzarenganako jarrerak
aldatzea eta generoak gora egi-
tea eragin zuen, Espainiako
Estatuan behinik behin.

"Ordura arte, era honetako
liburuek kritika latzak jasotzen
zituzten, komunikabideengan-
dik batez ere. Baina *¿Quién se
ha llevado mi queso?*ren arrakas-
taz geroztik, argi geratu zen jendeak halakoak
nahi zituela, irakurterazak eta ideia ulerkor
eta erabilgarri osatuak. Dagoeneko ez da
inor autolaguntza liburuak erosteaz lotsa-
tzen; lehen bai". Nolanahi, eta salmentak sal-
menta, Johnsonen liburuak oso kritika txar-
rak jaso zituen, literatur-kritikoengandik
batik bat. Alde horretatik ere, autolaguntza
generoaren paradigma dela esan dezakegu.

Zenbateraino lagungarri?

Benetan laguntzen al dute autolaguntza libu-
ruek? Era guztietako iritziak daude horretaz,
baina bereziki interesgarria iruditzen zaigu psi-
kologoen ezagutzea. Eta haiek
ondoko ideia hau azpimarratu
gura izan dute, batez ere: autola-
guntza liburuak irakurtze hutsak
ez dio inori laguntzen. Zerbait
lortzekotan, profesional baten
gidaritzapean lor liteke, eta ez
liburu guztiekin gainera.

Consuelo Rico psikologoaren ustez, auto-
laguntza liburu batzuk kaltegarriak ere izan
daitezke benetako arazoak dauzkan norbai-
ten eskuetan: "Depresioa daukan norbaitek,
esaterako, honelako liburu bat irakurtzen
duenean, 'egizu hau eta gaintitu egingo
duzu', 'zuk bakarrik gaintitu dezakezu' eta

"Iruditzen zait zenbait autolaguntza
liburu irakurrita norberak ergeltzat jo
dezakeela bere burua: 'Ez zara gauza
izan zeure arazoak gaintitzeko? Oso
erraza da bada!', esango balute bezala"

Monica Alonso

halako mezuak jaso ditzake.
Jakina, pertsona hori kontura-
tzen denean ezin duela bere
kabuz depresioa gaintitu bere
buruari botatzen dio errua,
eta beraren gaitzak okerrera
egiten du". Dena den, Ricok
ez lituzke autolaguntza libu-
ruak gaitzesi nahi, "gehiene-
tan ez baitute kalterik egiten.

Mesede handirik ere ez, bes-

talde. Nola aldatuko du norbaitek bere por-
taera liburu bat irakurtze hutsagatik? Ia ezi-
nezkoa da".

Tratamenduen osagarri izan daitezke

Monica Alonsok, Bilboko Tadi zentroko psi-
kologoak, berretsi egin ditu, nolabait, Rico-
ren berbak: "Iruditzen zait zenbait autola-
guntza liburu irakurrita norberak ergeltzat jo
dezakeela bere burua: 'Ez zara gauza izan
zeure arazoak gaintitzeko? Oso erraza da
bada!', esango balute bezala". Antza, AEB-
tatik datozen liburuetan ohikoagoa da halako
mezuak topatzea, Europakoetan baino. "Han

zabaldago dago 'edonor iritsi
daiteke presidente izatera' pen-
tsamoldea", dio Consuelo Ricok.

Hala ere, eta Ricok bezala,
Alonsok ez du aditzera eman
nahi autolaguntza liburu guztiak
kaltegarriak direnik: "Liburu eta

irakurleen arabera da hori. Badaude bene-
tako profesionalak idatzitako liburu onak.
Baina ez dute ezertarako balio beste profe-
sional baten aholkupean irakurtzen ez badira.
Tratamendu baten osagarri dira, ez tratamen-
dua bera. Edozelan, nik neuk ere erabili egi-
ten ditut, neure lanerako, egokiak iruditzen
zaizkidan batzuk". ■

Zerbait lortzekotan, profesional
baten gidaritzapean lor liteke, eta
ez liburu guztiekin gainera

Benetako Asterix

K. a. 50. urte inguruan, Julio Zesar Galia osoan nagusitzen ari zela, burukomin handiak ekarri zizkion oztopo bat topatu zuen. Gehienontzat, oztopo hori fikziozko pertsonaia da eta Asterix du izena. Frantziako Antzinako historia hobeto ezagutzen dutenentzat, pertsonaia erreala izan zen eta Vercingetorix zuen izena. Dirudienez, biak hilehoriak ziren, bibote luzea zuten eta lumak eraman ohi zituzten euren kaskoetan; biek eraman zuten Julio Zesarren legioa porrotera; baina Uderzo eta Goscinnyren istorio umoretsuen parean, Vercingetorixen benetako istorioa tragikoa izan zen.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

HISTORIA GARAILEEK idazten dute eta Galiako Gerraren berri, batik bat, Julio Zesarren beraren eskutik iritsi zaigu. Erromatar legioen komandante buruak K. a. 58. urtean ekin zion Galia konkistatzeko kanpaina militar erraldoiari. 8 urte geroago balantzea ez zen batere samurra: milioi bat inguru hildako izan ziren orotara; beste milioi bat galiar preso egin eta esklabu bihurtu zituzten; 800 hiribildu erabat suntsitu zituzten.

Julio Zesar nobleziako familia bateko semea zen, baina hondasun urrikoa. Galiara abiatzerako Erromako politikan etsai ugari eginak zituen. Ustelkeriaz akusatu zuten eta ondorengo prozesu juridikoak erabateko porrot ekonomikoan utzi zuela diote historialariek. Galian galdutako hondasun eta ospea berreskuratzeko aukera paregabea zuen. Gainera, 200 bat urte lehenago 70.000 galiarrek, Alpeak gurutzatu ondoren, Erroma arpilatu zuten. Orduz geroztik Erroman galiarrei zieten beldurrak are handiago egingo zuen Julio Zesarren garaipena.

5 urteko kanpainaren ondoren, buruzagi erromatarrek galiarrak sakabanatzea lortu zuen, tribu batzuk suntsituz eta besteak aliatu bihurtuz. Pilatutako hondasunekin eta eszena politikora itzultzeko txartela lortuta, Julio Zesar atzera Erromara itzuli zen K. a. 53. urtean, Galian "erabateko bakea" ezarri zuela iragarritz.

Baina bakea urrun zegoen. Eta katuak alde egin zuenean, saguak dantzan hasi ziren. Cenabum hirian —egungo Orleans— merkatarri erromatar talde bat hil zuten eta hori altxamendu zabalago baten abiapuntu baino ez zen izan. Jazarpen honek Vercingetorix zuen buru: Celtillus aitaren ametsa egi bihurtu eta galiar guztien batasuna lortuko zuen. Julio Zesarrek Vercingetorix "zeru urdinean bat batean azaldu zen tximista" zela idatzi zuen. Baina galiarren matxinada luzaz prestatu zuen Vercingetorixek. Aurrerago Zesarrek "indar eta diziiplina handiko gizona" zela esango zuen. Eta ordu-

rarte diziiplina ez zen galiarren erresistentziaren dohairik handiena izan.

Avaricumeko sarraskia

Julio Zesarren ejerzitoak Galiara itzuli behar izan zuen. Negu gorrian Alpeak pasa eta Cenabumerako bidean topatu zituen hiribildu guztiak zigortu eta suntsitu zituen, azkenean Cenabum bera ere hartuz. Horren aurrean Vercingetorixek lur errearen taktika erabili zuen, hots, erromatarrei iritsi baino lehen hiribilduak suntsitu eta modu horretan legioen hornitzea galaraztea. Baina erromatarren armada profesionalak hornituta zegoen bitartean, galiarren ejerzitoa tribu sakabanatuetakoko eta prestakuntza eskaseko gerrariak osatzen zuten eta galiarren buruarentzat zaila zen euren artean batasuna, diziiplina eta adostasuna mantentzea.

Avaricum-eko biturigoek —egungo Bourges— euren hiribildua ez zutela erre nahi esan zioten Vercingetorixi. Avaricumek ez zuen Asterixen komikietan ikusi ditugun etxalde txiki eta galduen antza handirik. 40.000 biztanleko hiria zen, harresi indartsu batek inguratua. Vercingetorixek biturigoen nahia- ren aurrean amore eman zuen; Avaricum eutsiko zioten.

Erromatarrek hiria setiatu zuten. Harresia gainditzea denbora eta pazientzia kontua zen. Baina Zesarrek ez zituen ez bata eta ez bestea soberan. Gainera, Vercingetorixen gizonak atzik eraso zuten. Julio Zesar galiar erasotzaileei segika abiatu zen, alferrik, Vercingetorixek ihes egin baitzion. Umiliazioak ematen duen amorruaz, Avaricumera itzuli, galiarren defentsan zirrikitu bat aurkitu eta Julio Zesarrek nahi zutena egiteko baimena eman zien bere gizonari. Eta haiek zekitena egin zuten: hiria suntsitu eta bertako 40.000 biztanleak hil zituzten. Mendekua bete zuen, eta Avaricumeko zigor eredugarriari esker galiarrak beldurtuko zituen.

Uderzo eta Goscinnyk Vercingetorix dute hizpide marrazki honetan. Obelixek Vercingetorixen memoria iraindu duela esaten dio Asterixi.

Zesarren kontra

Irudian, Vercingetorix-en errendizioa Julio Zesarren aurrean. Errenditu ondoren, Zesarrek buruzagi galiarra Erromara eraman zuen eta bertan exekutatatu.

Efektua alderantzizkoa izan zen, ordea. Erresistentzia indartu zuten galiarrek. Zesarrek, orduan, bere lau legio iparralderantz bidali behar izan zituen eta gainerako 6 legioak berekin hegoalderantz joan ziren, Vercingetorixi segika. Bi ejerzitoak luzaroan Allier ibaian behera joan ziren, egungo Auvernia zeharkatuz, parez-pare ibaiaren alde banatan. Zesarrek probokazioa erabili zuen etengabe, galiarrek ohiko erantzun bero eta desordenatua eman zezaten. Baina Vercingetorixen eskutik, galiarrak pazientzia eta estrategia ikasten ari ziren. Bataila irekia saihestuz, galiarrak Gergoviako hiribildura, Vercingetorixen etxera, iritsi ziren eta bertan gotortu. Gotorleku ederra zen Gergovia, muino natural baten gainean eraikia, hegí malkartsuez inguratua.

Julio Zesarren porrot historikoa

Aranean Julio Zesarrek taktika prestatu zuen: gotorlekua mendealdetik erasotzea zen errazena, eta galiarrek hori pentsa zezaten, gizon batzuk bidali zituen hortik. Bitartean, indar handiena hegoaldeko erasoan jarri zuen, aldapa malkartsuena zen tokian hain zuzen. Vercingetorixek, ordea, erasoari eutsi zion, erromatarrak maldan behera egotzi eta hotz, ez ohiko diziplina erakutsiz, galiarrak erretiratu egin ziren. Zesarrek

700 soldadu galdu zituen, horien artean 50 eliteko zenturioi, eta setioa utzi behar izan zuen. Ordurarte ez zitzaion horrelakorik gertatu. Julio Zesarren lehen porrot militarra izan zen. Berria Galia osoan zabaldu zen, eta lehenago zalantzan zeudenek ere Vercingetorixekin bat egin zuten. Galiar buruzagi guztiak bildu eta indar galiar guztien buru izendatu zuten.

Zesarrek bere legioak batu zituen berriro: 40.000 legionari guztira. Baina isolatuta zeuden, etsaiez inguratuta eta elikagairik gabe. Aukera paregabea errematea emateko, pentsatuko zuen galiarrak. Eta aurreko erreparo guztiak ahaztuta, zaldun galiarrek erromatar legioa eraso zuten aurrez-aurre. Presaren presaz, porrot egin zuten eta Alesiara erretiratu ziren, Gergovia bezala muino batean eraikitako gotorleku segurura.

Julio Zesar eta Vercingetorix aurrez aurre, garaiko txanponetan irudikatuta.

Gosearen taktika

Zesarren anbizioak galiarren atzetik eraman zituen erromatarrek. Baina Gergovian ikasitakoak pazientziaz jokatzera behartu zuen komandante erromatarra. Estrategia aldatu zuen; edo hobe esanda, Vercingetorixi kopiatu zion. Alesia setiatu, hornikuntza bide guztiak moztu eta oraingoan galiarrak izango ziren goseaz pasako zutenak.

Lehenik, Julio Zesarren legionariak Alesia trintxeraz inguratu zuten, 16 kilometroko eraztuna osatuz. Baina erromatarrek bazekiten arriskua ez zegoela soilik hiribilduaren barruan; kanpoan ere milaka galiar zeudela borrokarako prest. Horregatik trintxera eraztun zabalagoa eraiki zuten atzean, 40 kilometroko oraingoan.

Eta Julio Zesarren korapiloak Vercingetorix estutu zuen. 30 egunetarako elikagaia besterik geratzen ez zitzaizkion, galiarren buruak Asterixekin inoiz hartuko ez lukeen erabaki krudela hartu zuen. Elikagai gehiago ezin zen lortu, bada elikatu beharrekoak murriztu beharko ziren. Borrokarako gai ez ziren Alesiako biztanle guztiak gotorlekutik bota zituen. Hiriko harresia pasarazi zion, baina gero Julio Zesarrek ez zien hesi eraiki berria zabaldu. Ez zituen esklabu bezala ere nahi. Eta Alesiako biztanle guztiak gosez hil ziren bi ejerzitoen artean harrapatuta.

Edabe magikorik ez

Erabaki horrekin Vercingetorixek lasaitasuna eta denbora lortu zuen. Eta azkenean, bere gotorlekutik galiarren ejerzittoa inguruko mendiara gerturatzen ikusi zuen. Kopuruari dagokionez borroka desorekatua izango zen Alesiakoa. Asterixen abenturatan ez bezala, oraingoan galiarrak gehiago ziren. 250.000 gizonekin inoiz Galiak izan zuen ejerzitorik handiena osatu zuren. Erromatarrek 40.000 baino ez ziren.

Galiarren lehen erasoari ederki eutsi zioten erromatarrek. Bigarren eraso gogorragoa

Vercingetorixen errendizioa beste bi ikuspuntuetatik. Lehen irudia Henry Motte-ren koadro bat da. Bigarrena Guizot-en *Frantziako Historia* ezaguna ilustratzeko A. de Neuvillek egindako irudia.

Vercingetorixen eskultura. Galiarren batasuna eta Julio Zesarren lehen porrota izan ziren bere lorpenik handienak. Baina azken borroka galdtu zuen.

gauzez egin zuten galiarrak, baina orduan ere Julio Zesar garaile izan zen. Vercingetorixek ezin zuen kanpoko armada itzelarekin komunikatu eta horrela ezinezkoa zen eraso koordinatua antolatzea. Galiarren ejerzittoa bururik gabeko erraldoia zen.

Hirugarren eraso erabakiorra izan zen. Azkenean, galiarrak barrutik eta kanpotik eraso bateratua jotzea lortu zuten eta egun osoan borrokan jardun zuten garaile garbirik gabe. Egunaren amaieran egoera kritikoa zen erromatarrentzat. Baina galiarrak ere nekatuta zeuden. Ez zen haientzat druidaren edabe magikorik. Eta Julio Zesarrek bere armarik garrantzitsuenetakoa mantentzen zuen: estrategia. Azken uneraino bere ejerzitoaren azken erreserba fresko gorde zuen eta etsaia ahulenen zegoenean, komandante buruaren kapa gorria jantzi eta galiarrak atzetik eraso zituen. Kaosa nagusitu zen galiarren artean eta ahal zuten bidetik ihes egin zuten. Galiarren batasuna ere ihesi joan zen gau hartan.

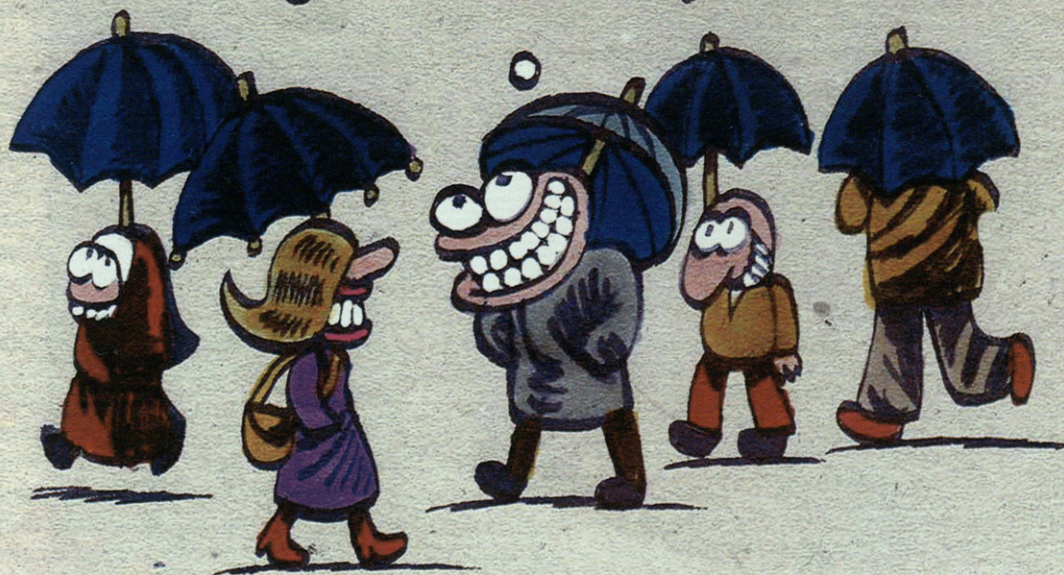
Vercingetorix pertsonekiko errenditu zen Julio Zesar eta bere legionariaren aurrean, horrek ekarri ohi zuen liturgia guztiarekin. Bere arma guztiak lurrun utzi eta Julio Zesarren aurrean belatunatu zen Vercingetorix. Gero kateak ipini eta horrela eraman zuten Erromaraino. Han hil zuten galiarren buruzagia. Garaipen honek Gali eman zien erromatarrei, eta erromako boterea Julio Zesarri. Historiako atak parez-pare zabaldu zitzaizkion.

Istoria hau ez da suaren inguruko basurde afariarekin amaitzen galiarrentzat. Baina, nork daki? Beharbada, Galiako ipar-mendebaldean, Babaorum, Aquarium, Laudanum eta Petibonum kanpamendu erromatarrek inguratutako etxalde galdutan, Asterix txikiak eta Obelix bere lagun handiak, bizkarrean menhirra hartuta, Julio Zesarri burukomin galantak ematen jarraitu zuten. Historia garaileek idatziko dute, baina historiaren zati hau 2.000 urte geroago umorez eta kolorez, galtzaileek berridatzi dute. ■

-ZEIN DA LUDOPATEN ETA LUBRIKOEN
HELBURUA ?

**JOKO
JOKO!**

SK

Pako Sodupe
IDAZLEA

Made in Bangladesh

Sei urteko alabak mendiko botak behar ditu eskolako irteera bat egiteko. Ingu-ruan ditugun bi kirol-saltoki handitara joan, alderatu eta alderatzekorik ere ez: bietako batean askoz aukera gehiago eta modu hobean. Itxura batera, mendirako oinetako bigunak, malguak, arinak eta ondo eginak, aukerakoak: hamahiru eurotan. Kontent gara gehiago begiratu beharrik ez dugulako. Etiketari begiratu eta: Made in Bangladesh. Beste batzuk Txinan eginak, Macaun edo Vietnaren. Esku-eskura, modu onean.

Ordaintzeko kutxatik igaro zain ilaran gaudela, non ikusten ditugun elastiko zuriak eta beltzak bi eurotan. Benetan elastiko elastikoak, hauek ere Bangladeshen eginak, etiketak gezurrik ez badio. Zergatik izan behar du gezurra? Duela hamar urte mila eta bostehun arropa-lantegi omen zeuden eta hauetako bakoitzak hirurehun edo laurehun bat langile bide zituen; ehunetik lauogei emakumeak eta %20 haurrak. Orain dudarik gabe gehiago egongo dira, eta horietakoren batean egingo zituzten guk erosiak.

– Horiek ez dituk erosi behar, hamaika, hamabi edo hamahiru urteko neskatilek egiten dituztek, huskeria baten truke. Familia handietako gazteak, neskatxak batez ere, arroza ekoiztetik bizi ezinik, hiri ingurueta-
ra joaten dituk etxekoentzat sos batzuk irabaztera, eta eskrupulu gabeko enpresaburuek esklaboan lan-baldintzetan edukitzen dituztek, eta haiek eginak esklabistak berak bezain eskrupulu gutxikoak diren multinazionalei saltzen zizkietek; eta hik, kontsumitzaile gisa, nekazari esklabotuen lepotik bizi direnen kate hori mantentzen duk salgai horiek erostean.

– Zein salneurrik bermatzen ditin lan-baldintza duinak?

Aurtengo apirilean bi eguneko bisitaldia egin zuen Espainiako enbaxadore Ion de la Rivak Dhakara, bi estatuen arteko harremanak areagotzeko. Espainiar diplomazialarien arabera, Bangladeshen demokrazia heldua eta indarrean dirauena ikusi du, fundamentalismo eta estremismo musulmanaren kutsurik

ALBERTO ELOSEGI

gabea; horretaz gain, espiritu demokratikoa, eta horregatik Espainiako Gobernua garapenerako laguntza handitzeko gertu dago. Nago ez zuela oihal lantegietan indarrean dirauten lan-baldintzei buruzko txostenik eskatuko.

Indian eta Bangladeshen lan legeria egon ba omen dago, hainbat muga ezartzen dituen lan-baldintzei buruz. Enpresaburuek errespetatzen dituzte? Kontrolatzen ditu gobernuek? Hori bezain garrantzizkoa: nork kontrolatzen ditu kolonizazio frantses eta batez ere ingelesaren ondorengoak diren multinazionalak? Estatu musulmanak, bestalde, emakumeak baztertzen ditu irakaskuntzatik eta lan-merkaturako babesgabeen daudenak haiekek dira.

Bidezko merkataritza sustatzearena ez da gaur goizekoa, baina horrelako saltoki handietara joaten garenean ez dugu informaziorik izaten, publizitatea eta katalogoak bai, ekoizpenari buruzko argibiderik ez.

Kontsumitzaileongana etorriz, kalitate-prezioari kontuan hartzeko beste aldagai batzuk eransteko gertu gaude? Beharbada, informazio sinesgarria eskainiz gero aldatzen hasiko ginateke. Nork eskaini diezaguke? Gobernuak kanpoko erakundeek? Administrazio publikoak?

Bestetara sartu-irten bat eginda: Euskal Herriko produktuari lehentasunik ematen diogu? Euskolabelen kontua txantxetan hartu ohi dugu: ekonomia eta eskakizun nazionalak uztartzen zailak bai baina uztarrezinak? Eskertzen eta saritzen ditugu euskaraz artatzen gaituztenak ahoz nahiz idatziz?

Bizkitartean, Txinako jertse eta galtzak blokeaturik daudela irakurtzen dugu, mugak jarriko zaizkiela AEBetan eta EBan sartzeko; gure oihal lantegiei, gure lantegietako lan-baldintzei gero eta gehiago eragingo dieten seinale. Agintarien, gobernuen eta multinazionalen erantzukizun zuzenaz gain, aurki honen ifrentzua da gero eta garrantzi gehiago dugula kontsumitzaileok, garrantziarekin batean erantzukizuna. Informazio-eskea eta erosteko orduan ardura, horra kontsumitzaileon egitekoak, salgaien alorrean behinik behin geroz eta globalizatuagoa dugun mundu honetan. ■

Bidezko merkataritza
sustatzearena ez da gaur goizekoa,
baina horrelako saltoki
handietara joaten garenean
ez dugu informaziorik izaten,
publizitatea eta katalogoak bai,
ekoizpenari buruzko
argibiderik ez

Mikel Aramendi

ANALISTA POLITIKOA

Giroa eta prozedura

Euskal politikako agente nagusien arteko elkarrizketa erabakigarrien urtea izan behar duena hastera goazela esango nuke. Argi dago denontzat. Giroa heldutasunera iritsita dago, eta prozesu historikoetan "baldintza objektiboek" duten eraginean sinetsmen apur bat mantentzen dugunontzat, horrek bere itzala izango du gertakizunetan. Bestalde, egutegi politikoak ere halatsu agintzen du, alderantzizko bidetik bederen: hauteskunderik gabeko urte honetan egiten ez dena, askoz nekosoagoa izango da geroago, hauteskontziak gainean direnean. Beraz...

Elkarrizketa horiek noiz, nola eta nortzuen artean izango diren, eta beroietatik zer irtengo ez dago batere garbi, hala ere. Hori, berez, ona, oso ona da, indefinizioek eta inkognitek gutako bakoitzaren segurtasun nahia sumintzen badute ere.

Helmuga non egongo den ez jakitea onuragarria dela diot, esperientziak esaten didalako gure herrian edozein prozesu politiko zapuzteko modurik azkar eta efektiboena dela epilogoia zein izango den hasiera-hasieratik aurreratzea. Hartara, epilogo hori gustokoa ez duten guztiek aldeztu aurretik badakitelako zer egin behar duten: ez abiatu. Aldiz, ondotxo dakit gure erkide politizatuenek nekez ematen dituztela urratsak edonorako bidean baldin eta azken-portu bat aurreikusten ez badute —nahiz eta, luzaroa, gehientsuenon periplo politikoak sabotajeko itsasontziena dirudien—. Akordioek "honaino iritsi behar dute", edota "hemendik ezingo dute pasa" esanez hasten direnak, gure artean, edo erabat inozoak dira edo inolako akordiorik ez dute nahi, eta oso eroso daude *status quo*an. Honelakorik ere bade-lako, noski.

Gainera, gaudenean gaudenez, gure agente politikoetako bakoitzaren barne kohesio eta adostasunaz zalantza biziak ditudala aitortu behar dut. Maila eta ñabardura ezberdinekin, denek kasua dela esango nuke. Batzuetan, arretaz begiratuta baino ikusten ez diren pitzadurak dira; besteetan, eskua sartzeko adinako etenak —eta, bide batez, beti izango da kanpotik sartuko den eskurik: politikaren sortzezko legea da—. Bote-reak, jakina, estali ez ezik porlandu ere egiten ditu ezsadostasun horiek eta, esaten denaren aurka,

aski banatuta dago botere hori gure artean. Eta aldaketa guztiek barnetatzen dute tentsio dialektikoa: norberaren onerako izan daiteke... edota kalterako.

Bideak nora eramango gaituen zehatz ez jakitearen onuraren alderantzia da, bidean ibili ahal izateko arauak oso argi zehaztu behar dituztela bidaiariak. Oso gutxi, oso oinarritzokak... baina bidaiari guztientzat nahitaezkoak izango direnak. Bideak ez baitira, soilik, azpiegitura materialak, baizik haiek erabiltzea zilegizten duten arauak. Baita politikan ere.

Maiz aipatzen dira hitz egin ahal izateko "baldintzak". Ez da oso hitz aproposa, anbiguotasuna ekidin eta joko-arauak argitu nahi baditugu behintzat, anfibologiarako aukera gehiegi eskaintzen dituelako. "Zerbait gerta edo bete dadin nahitaezkoa dena" baita, alde batetik, baldintza, baina baita ere "zerbaiten egoera adierazten duten ezaugarri eta gertakarien multzoa" dira baldintzak. Eta oso gauza ezberdinak uler daitezke, demagun, "baldintzarik gabe hitz egin" behar

Politikan eraginkortasunez hitz egin ahal izateko, giro baikorra eta prozedura aproposa behar direla esatea askoz prosaikoagoa —egokiagoa baino— litzateke nik uste. Eta hori zertan datzan? Bada bidean ibiltzeko arau horietan. Gutxi, ahalik gutxien —zenbat eta arau gehiago, orduan eta kolapsoa hurbilago—; baina denek beti errespetatuko dituztenak. Eta inor bidetik kanpo ibiltzera behartuko ez dutenak

dela esaten denean, hitza adiera batean zein beste hartuz gero. Eta hitzekin jolastea ez ezik endredatea gustatzen zaion herrian gaude.

Politikan eraginkortasunez hitz egin ahal izateko, giro baikorra eta prozedura aproposa behar direla esatea askoz prosaikoagoa —egokiagoa baino— litzateke nik uste. Eta hori zertan datzan? Bada bidean ibiltzeko arau horietan. Gutxi, ahalik gutxien —zenbat eta arau gehiago, orduan eta kolapsoa hurbilago—; baina denek beti errespetatuko dituztenak. Eta inor bidetik kanpo ibiltzera behartuko ez dutenak. ■

Juan Mari Arregi

ANALISTA SOZIO-EKONOMIKOA

Petrolioia

Petrolioaren eta bere deribatuen prezioak gora egin du nabarmen azken asteotan. Dirudienez, gorakadak mahai gainean jarri ditu orain kontuan izan eta etorkizunerako hausnartu beharreko datuak.

Halako mehatxu serio batek ondorio ezin kaltegarriagoak izan litzake Euskal Herriko eta mundu osoko ekonomiaren hazkundera. Bestalde, etengabeko hazkunderak inflazioa izugarri puztearaziko du, izan ere, karburranteen prezioaren gorakadak lotura zuzena baitu prezioen egonkortasun ezarekin. Zergatik gertatzen da gauza berdina aldian-aldian? Arrazoiak ugari dira: batetik, mundu mailako eskaera izugarri igo da, Txina eta AEB inoizko kontsumo erritmo handienak izaten ari direlako. Bestetik arrazoi politikoak daude: egungo egoera politikoak Golko Pertsiarra planetako lurralderik ezegonkorrena bihurtzen du, lurrotan munduko produkzioaren %40 lortzen den arren. Gainera, gero *Katrina* urakana heldu zen... Onartu nahi ez izanagatik, ziurgabetasun egoeraren arduradun nagusia AEBetako politika zapaltzailea da eta egun Irak hankapean izan arren... auskalo, agian bihar Iran izango da, munduko bigarren ekoiizlerik handiena!

Hala ere, horiek ez dira arrazoi bakarrak. Nork ez daki petrolioia inoiz bukatuko den energia-iturria dela? Ezin har genezake kontuan energia-iturri bakarra. Izan ere, hain nabarmena da petrolioarekiko dependentzia, ezen bere prezioa desorekatzen den bakoitzean, azken asteotan bezala, gure ekonomien oinarriak dardarka jartzen diren. Ezin jarrai dezakegu petrolioia kontsumitzen bere kontsumoa neurtu eta energia-iturri berriak bilatu eta bultzatu gabe. Eta egon badaude. Energia berriztagarriak, esaterako. Nazioarteko organismo batzuek -NMFk, besteak beste, edo Europako hainbat gobernu, Espainiakoak-, aldiz, "etenaldi elektrikoak" erabiltzen dituzte petrolioaren prezioa igo eta energia nuklearraren alde egiteko.

"Petrolioaren egungo prezioa iku-

INIGO AZKONA

sita, normala da energia nuklearra egungo eredu energetikoaren parte izatea", azaldu berri du Rodrigo Ratok, Alderdi Popularraren gobernuko ekonomia ministro ohi eta egungo NMFren arduradun nagusia. Jakina da NMFk multinazional handien interesen arabera jarduten duela, multinazional nuklearren interesak ahaztu gabe. Espainiako egungo ministro sozialistak, Montilla katalanak ere, antzeko adierazpenak egingo lituzke. Hemengo Arzalluz eta Garaikoetxea ekartzen dizkigute gogora, duela hogeitaka urte "uhazak eta kandelak" baino ez zituztenean ikusten gure etorkizunean, Lemoizko zentral nuklearra mar txan jarri ezean!

BIKTIMA LANGILEAK. Egutero entzuten ditugu hainbat gobernu, talde politiko eta gizarte eragileren diskurtsoak indarkeria politikoaren "biktimen" parte bati buruz. Gogoan izaten dira, omenaldiak egiten zaizkie, manifestazioak antolatzen dira, elkarretaratzeak, kalteordainak ematen zaizkie, eta abar. Indarkeria politikoaren beste biktima baztertu batzuek gain, badira egitura, patronal, gobernu edo gizartearen indarkeria jasaten dutenak, bazterkeria sozial eta politikoan ahaztuta bizi direnak: lan-istripuetako biktimak dira. Urte honetan dagoeneko, gutxienez 67 pertsona hil dira lanean Euskal Herrian. Eurek ere familiak izango dituzte, ezta? Zer egiten dute gobernuak, talde politiko eta sozialek arazo horiek argitu eta konpontzeko? Bizitzeko

Nork ez daki petrolioia inoiz bukatuko
den energia-iturria dela? Ezin har
genezake kontuan energia-iturri
bakarra. Ezin jarrai dezakegu petrolioia
kontsumitzen bere kontsumoa neurtu
eta energia-iturri berriak, energia
berriztagarriak, bilatu eta bultzatu gabe

eskubidea eta begirunea ez omen da berdina kasu guztietan. Errealitateak jatorri politikoko heriotzak garrantzitsuagoak direla azaltzen du: eskubide gehiago dute, entzute handiagoa izaten dute jendaurrean eta lan-istripuetan hildakoei baino kalte-ordain handiagoak izaten dituzte. Hala ere, ezin ahantz genezake langileen heriotzek ere jatorri politikoa dutela, hilen arduradunek bizitza edozein kasutan babestu behar baitute. Lan prekarietatea eta malgutasuna saihesteko legeak egitea ere arduradun horien betebeharra da, euren eskuetan izaten baita askotan lan-heriotzen kopurua murriztea.

GAMESAKO AERONAUTIKA SALGAI. Aste honetan bertan Gamesa taldearen Aeronautika sailaren jabe berria ezagut genezake, izan ere, BBVA eta Iberdrolak nagusiki kontrolatutako administrazio kontseiluak saltzea erabaki baitu. Salmentak eragin zuzena izango du 800 pertsonarengan eta zeharkakoa Gasteizeko eta hiriburu inguruko milaka lanpostuetan. Enpresa aipatuak sektore eolikoan finkatu nahi du negozioa eta hain errentagarri gertatzen ez zaion saila saldu nahiko luke 140 milioi euro ingururen truke. Salmenta erakargarri egiteko, Gamesa aeronautikako taldea "argaldu" nahian dabil, bertako langileak beste enpresa batzuetara bidaliz, antolakuntza-egiturak moldatuz, lanbaldintzak malgutuz, eta abar. Sindikatuak beldur dira jabe berriek ez ote duten plantilla oraindik gehiago murriztuko. Murrizketa are handiagoa izango litzateke jabe berriak sare komertzialaz baino ez balira interesatuko. Aukera hori ezin liteke ahaztu. Gamesaren estrategia bat dator bere jabeen filosofia kapitalistarekin —gaur egun "neoliberal" esaten zaio—. Aeronautika saila erosten dutenen filosofia ez da ezberdina izango. Zein izango ote da sindikatu eta langileen filosofia praktikan? ■

TXANDAN
Joxerra Garzia

Udak dakarrena...

"Udak dakarrena udak daroa", otu zait opor osteko lehen artikuluxka hau egiten jarri naizenean, Benito Lertxundik behiala kantatzen zuen "urak dakarrena urak daroa" haren haritik.

Ohiko topikoak esateko baliagarri izan zitekeen esaldia: udan egiteko eta udazkenean egiteko ditugun asmoak aipatzeko, esate baterako. Hori baino gaiztoagoarik ere etorri zait burura: "udak dakarrena urak daroa kantatzeko moduko blues etsia. Horrek, bide batez, Irak aipatzeko modua emango lidake: nola liteke Irakeraino hainbeste milaka tropa eraman eta etxeko hiri itoan atrapatuta geratu direnak derrepente ateratzeko ganorarik ez izatea munduko estatutik boteretsuenak?

Eta Iraketik bertatik beste argazki bat ere ekarri digu udak: Bagdadeko milioi bat erromesena, beren arteko bakarren batzuek gorputzari erantsita bonba bana zeramatelako zurrumurrua zabaldu zenean izutu eta elkargainka ihes egiten saiatu zirenak, asfaltoaren gainean milaka oinetako noraezerako eta mila gorpu ezerezerako utziz.

Argazki triste horri begira etorri zitzaidan burura ez dela erraza nork bere buruari ihes egitea, eta udaleheneko ber-berak garela udazkenean ere, gu eta mundua. Guretzat eta munduarentzat tamalez. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Txinako

Jantziak kontainerretan metatuak ikusi ditugu Europar Atlantikoko portuetako almatzen erraldoietan. Era eta marka anitzetakoak omen daude banatzaileen zain, inportatzaileek zerriak ezkurak nola baimenaren beha, saltokietan emateko. Erosle bikainak gara europarrok. Guk ekoiztutakoak baino dezente merkeagoak erostea maite dugu, nahiz eta jakin miseriatik ekarritako miseria sortzaile garela. Izan ere, europar portuak dirudite gure etxeek, eta kontainerrak gure armairuek, erabiltzen ez ditugun jantziak lepo. Urtaro bakoitzean behar ditugu zakurren ipurditik ekarritakoak gure eros erotika asetzeko, auzoak esan ez dezan ez garela modernoak eta ez ditugula modaz pasatakoak armairutara kondentatzen. Argi da, bestela ezingo geniokeela gure martxari eutsi, geronek egin prezioan erosi behar bagenu, hipermerkatuak, herri plaza ditugun horiek, feria bilakatu bailirateke. Hala ere, biziki bihozberak gara, eta hango haurren esplotazioari buruz kongresuak antolatzeko gauza. Helduei buruz aldiz garbi daukagu, lanean ari diren prezioan behar ditugu. Eta han noski, honantz egiten dutelarik kompetentzia egiten baitigute ezertan beraiek baino gehiago ez garela erakutsiz. Libratu dituzte kontainerrak, hustu dituzte almatzenak. Goazen merke erostera. ■

Andoni Egaña

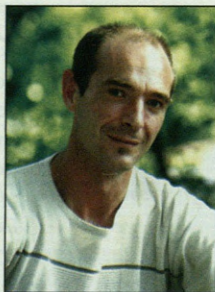
BERTSOLARIA

Oporrak

Uztailak eta abuztuak beti izan dute gogor ospea bertsolarion artean. Beste urte sasoietan baino gehiago ibiltzen gara hara eta hona, herrietako jaiak ere ugaldut egiten direlako. Izaten diogu beraz, halako izu bat udaren bihotzari. Aurten ordea, arrazoirik gabeko izua dela ohartu gara. Uztailean eta abuztuan dena da samurragoa, tabernarien lana salbu. Gu gabiltzan artean mundua geraturik sumatzen dugu, ez datorrela gurekin. Hartara, zorabio arriskurik ez da izaten. Inor gutxi deitzen du etxera; ez da ez-usteko bilerarik izaten; plazako entzulea ere erlaxatuago eta jolastiago agertzen da; umeak bere erara dabilta eta helduak umeturik... Ondorioa begi-bistakoa da: aukera-aukeran, ia nahiago dugu zuek opor izatea, geuk izatea baino.

Euskal selekzioak

Aspaldi batean, uztailaren hasieran, Algortan izan ginen ESAITek antolaturiko egunean. Bertsotakoa hainbestean joan zen eta eguna ondo. Itzuleran ordea, Sustrai eta biok bagenuen erresumin txiki bat: antolatzaileen lana eta grinari zegokion neurriko erantzunik ez ote zen izan jendearen partaidetzaren aldetik. "Jendetik mehe" gure hiltun jatorrenek esango luketen eran. Euskararen eta ikastolen aldeko jaietan jendetza trumilka biltzen den bezala, euskal selekzioen aldarriak gehienen onespina jasotzen du, baina nahi baino gutxixeagoren partaidetza. Algorta urrun geratzen dela esan dezake munduaren zilbortzat etxetaria duenak. Uztailearen hasieran bakoitza bere planak eta asmoak dituela, eta mendi-hondartzek tiradizo handia dutela botako dizu beste batek. "Ibilaldia" pasa berri, "Araba euskaraz" ere bai, ikastola eta ikastetxeetako ikasturte bukaerako jaiak oraindik eztatari-zuloan...

DANI BLANCO

Txirritatu egiten
gaitu udak, nahiz
eta nekez
irudikatzen
dudan Txirrita,
sandaliak
arrastaka, galtza
piratak eta
garagardo-botila
eskuetan batetik
bestera.
Txirritatzeak
edozeinekin
kantatzea dakar

irudiak:
Antton Olariaga

Mila izan daitezke arrazoiak, edo bakar bat ere ez.

Egunsentian

"Ez da edozein!" esamoldeari bueltaka ari naiz nire burua hobeto ezagutu nahian. Udak horretarako era ere eskaintzen du eta edozein bazterretan, edozein txosna-ertzetan, edozein hondartza-malekoitan aurki zenezake zure burua edozeinekin bertsotan. Txirritatu egiten gaitu udak, nahiz eta nekez irudikatzen dudan Txirrita, sandaliak arrastaka, galtza piratak eta garagardo-botila eskuetan batetik bestera. Txirritatzeak edozeinekin kantatzea dakar. Kontua da, beti ere geure aldarrearen arabera, inor ez dela edozein. Denak dira norbait. Eta bertsolagintzak badu harro egoteko arrazoirik horretan behinik behin. Bernan, Amuritza, Mañukorta eta hiruok aritu ginen Mikelekin. Mutil jatorra da Mikel, ernea. Begiak ditu bereziak... eta bihotza ere bai.

Kontrasteak

Ur hotz eta bero bainuak tartekatzea ona omen da gorputzarentzat. Askok egiten du horrelakorik gaur egun. Goizean Unibertsitatean eskolak eman eta segidan Urbian artzainekin batera bazkaltzea ere ona da, buruarentzat. Azkar-usteez bizkor aldegitzen dute. Gutxi dugu ordea, horrelako zerbait gozatzeko zoria.

Ume

Umetu egin da lehenez gainera Joan Mari. Gurekin batera egiten die urteroko bisita Urbiako artzainei, abuztu-ko egutegi-orria gorritzera doala. Ez da isiltzen, eta hala ere, galdezka ona da. Urtero galdetzen dit bertso bikain bat botatzeko zer egin behar den. "Balekoa ez eh, balekoa ez zait interesatzen. Bikaina nola sortzen duzue?". Zer

Martuteneko tren

Goizean Unibertsitatean eskolak

eman eta segidan Urbian

artzainekin batera bazkaltzea ere

ona da, buruarentzat. Azkar-usteen

bizkor aldegiten dute. Gutxi dugu

ordea, horrelako zerbait

gozatzeko zoria

erantzun ez dakidala geratzen naiz urtero. Harritu egiten nauelako bere jakinminak. Badakidalako, bertso bikaina ere ez zaiola interesatzen. Interesatzen zaiona da, bertso bikaina egitearen prozesua nondik nora joan daitekeen, gero, ikasia bere lanean egokitu ahal izateko. Jakinmina, hitz-jarioa, galdera mordoa... umeen ezaugarri dira. Eta ez dira osagai txarrak bere lanean, dena dela, aurrera eginez segi nahi duen nagusiarentzat ere. Arzaki ezin zaio aurkitu-nahi hori behintzat ukatu.

Sormenik ez dela?

Bertso-paper lehiaketa bateko epaimahaian partaide izan naizen azken aldietan, aho-zapore mingotsarekin amaitu dut. Jakineko kontua da neurtezina ez daitekeela ongi neurtu, eta ondorioz gaizki ere ez, eta arrazoi horrek aski behar zukeen epaile lanak lasaia-go burutzeko. Bertso-paperetan ordea, ohiko zailtasunari beste bat erantsi beharrean gaude: jenero desberdinetako lanak etortzen zaizkigu joko-zelai berean neurtzera. Bertso-sorta batzuk, ongi sartzen dira, lehenengotik, belarrira. Beste batzuk, bihotza hunkitzen dizute, belarria arretaz eta behin baino gehiagotan luzatzen badakizu. Eta badira, bihotz-belarriak gutxiago, baina garuna geziz joa uzten dizutenak ere. Belarri, bihotz, mui... harategietako iragarki-txartela dirudi honek eta ez bertso-paperak neurtzeko irizpide saila. Kontuak kontu, "Basarri" sarira aurkeztu ziren hogeitabi lanak miatu ondoren, harro esan dezaket, ekartzeko poema-liburuak, abestien letrak, publizitate-iragarkien testuak... non bertso horietan baino poesia pila metatuagoa topa daitekeen. Erronkan ari naiz, baina ez gezurretan.

Zezenketan badirela maila desberdinetako plazak daukat aditzera. Lehen mailakoak,

bigarrenekoak, hirugarrenekoak...

Konpromiso handiagoko eta txikiagoko plazak eta ganaderiak ere bai nonbait. Toreroek erabakiko dute batzuetan zein besteetan nola jokatu. Guk ez dugu, propio bederen, horrelako sailkapenik sekula egin izan. Plaza batera joaterako egingo duzu kalkulua zenbatsu entzule izan daitezkeen, zenbateko arretaz segituko duten saioa, gai-jartzaile nor izan daitekeen... beti ere joan-

dako urteetako eskarmentua oinarri. Susmoa hartuta nago ordea, etorkizun hurbilean etxean deia jasotzen dugularik beste kalkulu batek gidatuko dituela gure baiezkoezkoak: leku horretan aparkatzeko dagoen zailtasunaren handi-

txikiak. Zarauztar bati

samurragoa zaio

Donostiako

Parte Zahar-

rean aritzea

baino Zornotzan aritzea, esaterako. Horiek horrela, Txirritak bertso-paperetan aipagai izan zuen hark, Uztapideren sasoian ezinbesteko lagun zuten hura beharko dugu guk

Susmoa hartuta nago ordea,

etorkizun hurbilean etxean deia

jasotzen dugularik beste kalkulu

batek gidatuko dituela gure

baiezko-ezezkoak: leku horretan

aparkatzeko dagoen zailtasunaren

handi-txikiak

ere garraiobide: tren. Eta Baztan edo Male-rreka aldera goazelarik, Paulo Txikia eta Mitxelena bezala joango gara, bizikletan. Egia esan, ez dut imajinatzen Sebastian Lizaso... trenean! ■

Josela Barandiaran

EKONOMIALARIA

Konpartsak street

Uda gehiena Bilbon eman ostean, ARGIArako hirugarren postal hau bertatik idaztea baino ezer hoberik ez zait otu. Bada oporretan ahal bezain urrun joan zale denik, bada etxeko-zuloa planetako edozein toki baino hobe delako uste duenik baina, bada, "oporretan" lan egiten duenik ere. Eta, inguruotan, ez gutxi. Turismoa, joan den mendean indartutako industria hori, Bilbora ere, beharrik, iritsi da. Donibane Garazin, Iruñean edo Donostian bezala, egungo Bilbon ere bada bertako postalik. Duela 20 urte ez nukeen horrelakorik esan ahal izango.

Bazen turismo gida zahar bat, neure lagun batek oso laket zuena eta Kantauri itsasoko bazterrak deskribatzen zituen. Donostiaren edertasunari zenbait orri eskaini ondoren, horrelako zerbait zioen: "Eta men-debalderago, bada beste harribitxi bat: Santander. Hori bai, bertara iristeko, Bilbotik pasatzea beste erremediorik ez duzu izango". Ona, ezta?

Kanpokoei gure bazterrak saldu beharraren beharraz, egun gai gara Artium, Baluarte, Kursaal, Guggenheim, Boulevard, Exhibition Center eta Megapark andana ordaindu eta abiatzeko. Chillida's Place izendatu zezaketen Chillida-Leku ere badugu eta, hainbestean, gaitzerdi. Gure lekua, lekutxoa, badugu tarteka.

Baina askotan, bertan dugunari duen balioa aitortzen ez dugu asmatzen. Ez da ordea gaitz endemikoa. New Orleans hiria arras ezaguna da AEBetan, Disneyland, San Francisco edo Las Vegasen pare, jaigune erakargarri eta gaugirokoa izateagatik. Bertako Bourbon Street, blues eta jazz bandak, tabernak... ezagunak zituzten AEBetan hainbat gazte eta gazte ohik. Ohikoan herrialde txiroak bisitatu ohi dituzten urakanetan bat, *Katrina* izendatu dutena, han izan da aurtengo udan.

Baina George W. Bush presidenteak 10.000 soldadu doi bidali zituen New Orleans nahiz

INIGO AZKONA

bertako herritarrek salbatzera, Irak zaintzen (edo) 250.000 soldadu dituelarik. Espazio estralurtarra dela eta ez dela ere, AEBek Martitzen urik baden begira NASAREN bidez dirutzak xahutzen dihardute, baina 2005eko iraila hasieran ur edangarria urri zen Louisianan bertan, ez edangarria, aldiz, sobera. Gorpuzkinak lurmentzen ikusi ditugu, ustez munduko potentzia ekonomiko-politiko-militar nagusi eta bakarra den horren etxean bertan. Aitaren etxea defendatzen ez dute asmatu.

Dramatismo gutxiagorekin baina, nago gurean ere badirela antzeko adibideak. Ez dakit Mundakako ezker olatuarekin, pottoka bezalako espezie endemikoekin edota Bilbo-

ko Aste Nagusiarekin ere, besteak beste, antzeratsu ez ote gabiltzan. Natorren gaurko postaletik gertuen dagoen azken gai honetara, Mari-jaiaren erreinura.

Ez dirudi Azkuna eta enparauek Bilboko jai herrikoiei duten balioa aitortzen dietenik. Neure lagun Alfonsok jai horiekiko objektibotasun eskasa egozten dit baina, auto-antolakuntza den aldetik, Gipuzkoako Telleriarte edo Añorga auzoetan -zeharka ezagutzen ditudan bi kasu aipatzearen- eman ohi denaren parekoa izan liteke. Euskal Herriko eta munduko beste auzo eta herri txiki askok izango du antzeko gaitasun, borondate, auzolan eta onginali nahasketa. Hori ziur.

Baina horrelakorik egungo Bilbon gertatzea, jaien inguruan zer hobetu franko dela jakinik, urteak joan urteak etorri errepikatzen den mirari txiki bat da. Zoaz Madril, Mosku, Kathmandu edo Torontora antzeko zerbaiten bila. Joko Olinpikorik ez, baina Jai Olinpikoak dira Bilbokoak. Bai horixe.

Bertako Gran Via, Haroko Diego Lopezi baino, konpartsei eskaintzeko besteko gertaera miragarria, gutxienez. Beraz, jar diezaiotela Konpartsak Street gura badute. Baina etxeko altxorrek, geronek zaintzeko dira. Urak daroana, ez du ohikoan urak ekartzen. Ez hemen, ez New Orleansen. ■

Ez dirudi Azkuna eta enparauek

Bilboko jai herrikoiei duten balioa

aitortzen dietenik. Neure lagun

Alfonsok jai horiekiko objektibotasun

eskasa egozten dit baina,

auto-antolakuntza den aldetik,

Gipuzkoako Telleriarte edo Añorga

auzoetan -zeharka ezagutzen ditudan bi

kasu aipatzearen- eman ohi denaren

parekoa izan liteke. Euskal Herriko eta

munduko beste auzo eta herri txiki

askok izango du antzeko gaitasun,

borondate, auzolan eta onginali

nahasketa. Hori ziur

Landareak
Agarra, diru
usaineko zuhaitza

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Onddoz onddo
Aranora

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Magoak

Eskuak bete ilusio dituzte eta hitzak sorpresaren paper koloretsuetan biltzen dituztela dirudi, opariak bailiran. Gutxi batzuk hautatzen duten lanbidea dute: magoak dira, ilusio sortzaileak. Euskal Herriko hainbat aztirekin hitz egin dugu eta eurek, abilezia handiz, istorioak, barreak eta pasadizoak atera dituzte kapelutik.

EIDER

GARAIKOETXEA

Argazkiak: Dani Blanco

Ilusio

MAGOAK ARTISTAK DIRA, edo aktoreak, edo psikologoak edo hirurak aldi berean; pertsona magikoak dira hein batean: ezinezkoa —dirudiena, akaso—, harrigarriena errealitate bihurtzeko abilezia dute, eskuekin, aurpegiarekin, hitzekin. Berbekin sorginduta utzi gaituzte, txundituta; harri eta zur geratu baikara telefono bidezko solasaldien ondoren, aurrean ez edukita ere, batek daki nola, hurkoa aho zaballik uzteko modua bilatzen baitute.

Marsel magoak —Aitor Marcilla "azti abitia" kentzen duenean— urteak daramatza ilusioa sortzen: "12 urterekin hasi nintzen; baina saioekin, profesional modura, 15 urterekin. Orain 30 ditut, pentsa". Eta hori nabaritu egiten da: "Telefono bidez magia egin ote daitekeen? Noski! Orain hori azaltzen duen liburu bat dut eskuartearen", esan digu. "Edozein gauzarekin egin daiteke magia, baita elementu sinpleenarekin ere", azpimarratu digu.

Edozeinekin ez ezik, edonoiz murgildu gaitzke magiaren munduan. Hala dio behintzat Txispi magoak (Miren Lazkoz). Irakaslea da lanbidez eta magia zaletasun izaki, eskolan ere abilezia berezi hau erabiltzen duela aitortu digu. "Trikimailuak egiten dizkiet ikasleei; ez egunero, batzuetan. Trukuak bakarrik ez, ahotsa modu berezian erabiltzen dut, antzerki pixka bat egin...", kontatu du irriño batekin.

Txan magoak (Xanti Antero) ez du apenas aurkezpenik behar, oholtza gainean aurrena, telebistan gero eta ume eta heldu askoren bihotzean izan den eta dagoen donostiarra da. Interpretazioa maite zuela konturatu zen, artean gaztea zelarik, eta geroxeago sartu zitzaion magiaren harra: "Interpretazioa betidanik gustatu zait asko. Halako baten ikusi nuen magiak eta interpretazioak bat egiten zutela nirekin eta horrela hasi nintzen".

sortzaileak

Ehundik gora mago

Hirurekin mintzatu gara, baina dozenaka genituen aukeran. Izan ere, zaletasuna handitzen joan den heinean —tradizio txikiko jarduera da magia gure herrian—, gero eta mago gehiago dago Euskal Herrian. Gehienak herrialde bakoitzean dauden elkarteetara biltzen dira; Araban, Bizkaian, Gipuzkoan eta Nafarroan ilusionismo elkarte bana baitago. Ipar Euskal Herrian, ordea, ez dago halakorik, ez behintzat modu antolatuan. Bizkaikoa da guztietan beterranoena, 70eko hamarkadan sortu baitzen, eta gerora sortu ziren gainerakoak. Magoak astean behin biltzen dira euren ezagutza elkar trukatzeko, trikimailuak entseatzeko edota ikastaroak eta jardunaldiak antolatze-ko. Horren adibide, orain urte batzuk Espainiako Estatuko magia topaketak antolatu zituen Xixka Gipuzkoako ilusionismo elkarteak Kursaal aretoan. "Oso arrakastatsuak izan ziren, baina orain dela hilabete pare bat bukatu genuen *pufoa* ordaintzen. Oso laguntza gutxi jaso genuen eta Kursaal alokatze-ko dirua gure poltsikotik jarri dugul", azaldu digu Txan magoak.

Diruarekin ezin magiarik egin

Hori da, hain zuzen ere, mago gehienek patua: sosak izan beharrean, zorrak edukitzea. Bada, halere, lanbidea ikuspuntu errimantikotik begiratzen duenik ere. Horietakoa dugu Marsel magoa: "Nik beti esaten dut lan honetan diruaren kontua alde batera utzi behar dela. Gustatzen bazaizu, azkenean moldatu egiten zara. Bizimodu ezberdina da, dudarik gabe, ez duzu nominarik, ez soldata finkorik; hilabete

batean saio asko duzu eta beste batean hor-txe-hortxe ibiltzen zara".

Are kritikoagoa ageri zaigu Txan magoa, edo kasu honetan Xanti Antero langilea. "Ni bai ni "autonomazo"! Autonomoa naiz orain dela urte mordotik. Magoak ez daukagu inolako laguntzarik, negozioa ondo joango balitz ulertuko nuke, baina ikusita nola ibiltzen garen... Penagarria da! Agintariek pentsatzen dute magia umeen kontua dela eta bost axola! Magoak ere langileak gara eta kultura mugitzen dugu, baina halere, oso utzita gaude. Kanpora, Espainia aldera, joatekoa naiz, hemen ez dago lanik-eta", esan digu haserre.

Txispi

Mago euskaldunek erdaldunek baino lan eskaintza gehiago dutela esan daiteke, kopuruz gutxiago dira, gainera. Euskarazko magia egiten aitzindarietako bat izan zen bere garaian Txan magoa. Hizkuntzaren alorrean dena zegoen asmatzeki: nola esan gazteleraz hain ezagunak diren *abracadabra* edo *varita*? "Batuetan nik asmatzen nuen terminoa eta beste batuetan, ba... hanka sartzen nuen, askotan saioa bukatzean, norbait hurbiltzen zitzaidan eta esaten zidan: hau horrela ez da esaten, beste erara esaten da", kontatu digu Txanek. Termino jakin batzuk sortzeaz gain, umorea egiteko erdarara jo behar izate horren kontra egin behar izan dute mago euskaldunek.

Magia potagia jokoa baino haratago

Oztopoak oztopo, aurrera egin dute gure magoek, ikasten jo eta su ibili ondoren, batez ere. Bistan denez, saio bikaina egiteko luze entseatu behar dute ilusionistek eta horretan, ikasten, harrapatu dugu Marsel

Laguntzaile baino, protagonista

Txispi magoa da, afizioz edo adikzioz, txikitatik izan baitu magiarekiko grina. Triki-mailuak egitea, publikoa bere egitea, ilusioa sortzea du zeregin taula gainera igotzen denean; batzuetan, baina, harridura sortzen du: Txispi emakumea da, Miren Lazkoz gipuzkoarrak haragitzen du. Magia munduan emakumeak partenaire, laguntzaile gisa agertu izan dira beti, magoak -gizonezkoak- kutxa barruan sartu eta erdibana moztan zituena edo ilusionistak lortutako abilezia txalotzen zuen lehena izaten zen. Lazkozi, baina, ez zaizkio hala-koak gustatzen: "Nik neuk egin nahi dut magia, horretan murgilduta egotea gustatzen zait", esan digu. Mago lagun bati esker, Xixka Gipuzkoako Ilusionismo elkartera bildu zen orain sei urte eta gustura dago han: "Magia gizonen mundua dela esango du askok baina nik ez dut horrela hartzen, gizonak badaude egon daitezela, ez dut arazorik". Saioak lortzeko orduan, gainera, emakume izateak oztopatu baino, lagundu egiten omen dio. "Batzuetan berezia iruditzen zaienez, hartzen naute, 'Begara! Emakumea da, eta zergatik ez?' esaten dute eta kontratatzen naute. Hasieran, dena den, arraroa da, baina gero konturatu izan dira emakumeok egin dezakegula".

magoa: "Opor gutxi hartzen dut nik, esan nahi dut saio batean ez nagoenean trikimailuak egiten edo entseatzen ari naizela. Bizitzeko modua da niretzat, beti nabil ideia berriak pentsatzen, ikasten eta ikertzen; azkenean bizitza osoa ematen dut magia buruan", esan digu.

Gehienek liburuak izan dituzte ikasketa lagun: "Mila liburu baino gehiago ditut etxeko liburutegian; ez dira diruditen bezain hotzak. Izan ere, liburuan teknika agertzen da baina gero zuk hori interpretatu behar duzu; eleberri batean oinarrituta, filma egitea bezala da; askotan testu bera bi zinemagilek hartuta, oso pelikula diferentea ateratzen da, bada magian berdin", arrazoitu du Marselek. Gainerakoan, bideoak, jardunaldiak eta, batez ere, beste mago batzuk izan dituzte hobetzeko tresna. "Nire ustez azken horrek garrantzi handia du: taldean bazau-

"Magoak eman behar diogu prestigioa magiari; uste dut oso desprestigiatua dagoela, helduek pentsatzen baitute magia umeen kontua dela, txorakeria dela"

Txan

de, ideia berriak sortzen dira, errazagoa da, gehiago motibatzen zara eta guztion artean landu daitezke teknikak", nabarmendu du Marselek.

Eta teknika aipatuta, galdera etorri zaigu burura. Magoen lanbidean zerk du garrantzi gehien trikimailua edo horri dagokion interpretazioa, aurkezpena? "Nik adibidez landuagoa dut showman aldea, gazte-gaztetatik koadrilako bufoia izan naiz, horrek asko izorratu nau ikastolako garaietan, baina gero asko lagundu dit oholza gainera igotzeko", azaldu digu Txan magoak irribarrearekin.

Honakoa gaineratu du Marselek: "Teknika inportantea da, azken batean horretan datzala-

Gasteiz, magiaren hiriburu

Hala izango da, behinik behin, irailaren 15etik 18ra. Egunotan *Magialdia* 2005 hartuko baitu Arabako hiriburuak, hau da, XII. nazioarteko magia jardunaldiak. Urteroko zitari jarraiki, magiari buruzko hitzaldiak, magia erakustaldiak, produktu magikoak aurkitzeko azoka berezia eta garrantzitsuena, nazioartean sona eta abilezia handien duten magoak ikusteko aukera. Munduko txoko guztietatik etorritako dira gonbidatuak, besteak beste, Lennart Green Suediatik, Vik & Fabrini Brasildik, David & Dania AEBetatik eta Jorgos-Katsaros Greziatik.

ko trukua baina magiaren atzean gauza asko daude, teknika psikologikoak esaterako".

Helduen neurriera egindakoa

Magiaren gakoetako batekin egin dugu topo: psikologia. Magoak psikologoak dira hein batean; izan ere magia psikologian oinarrituta dago. Ezinezkoa den zer edo zer egiteko kapaz dira aztiak, logikaren kontrako jarduerak egiten dituzte eta horrek barne-gatazka sortzen du helduaren buruarengan. Hala azaltzen du Marsel magoak: "Normalean saio bat ikusten dugunean, beti bilatzen dugu esplikazio bat. Txanpon bat nire eskuan jarri eta desagerrarazten badut, ikusleak esango du: 'nola da posible?' eta gatazka emozionala delakoa sortuko da".

Umeekin, berriz, ez da hala korik gertatzen. Haurrak aurreiritzi gabekoak dira, magian sinesten dute. "Umei planteamendu magiko bat egitean, 'ba noski, zu magoa zara!' esango dute, baina heldu bati sinestezina egingo zaio, bere eskema guztiak apurtuko dituzu eta orduan txalo bikain bat eskainiko dizu", esplikatu digu Txanek.

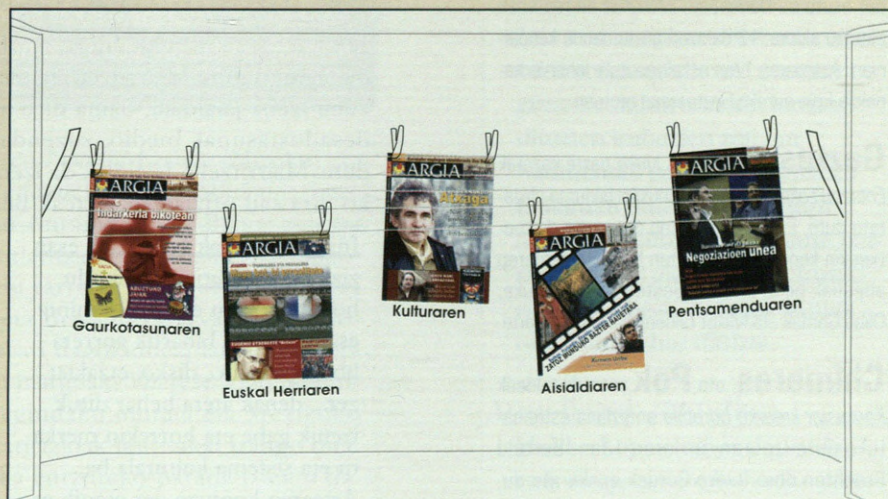
Hortaz, uste denaren kontrara, magia helduentzat eginga dago. Merkatuak, baina, haurrak ditu oinarri eta mago askok, Txanek berak tarteko, bestelakoa aldarrikatzen dute. "Nik umei asko zor diet, saioen %80 umeentzat egiten baitut, baina saiatzen ari naiz irudi hori aldatzen; umeentzako magia baztertu gabe, helduei pixka bat gehiago hurbiltzen", azaldu digu. Zeregin hori magoei beraiei dagokie, Txanen iritzian: "Magook eman behar diogu prestigioa magiari; uste dut oso desprestigiatuta dagoela, helduek pentsatzen baitute magia umeen

kontua dela, txorakeria dela. Askotan helduren bat etorri zait saioa amaitzean esanez: 'Aizu, niri ez zitzaidan magia gustatzen eta hunkitu egin naiz!'. 'Hori da magia', erantzun diet nik".

"Nik beti esan dut lan honetan diruaren kontua alde batera utzi behar dela. Gustatzen bazaizu, azkenean moldatu egiten zara. Bizimodu ezberdina da, ez duzu nominarik, ez soldata finkorik; hilabete batean saio asko dituzu eta beste batean hortxe-hortxe ibiltzen zara"

Marsel

Heldu zein ume, denok behar dugu magia, hori esan digu behintzat Txispi magoak: "Mundu honetan bizitzeko, magia ez dut esango, baina ilusioa behar duzu aurrera egiteko eta magia eta ilusioa oso hurbil daude". ■

erakusleihoa

Egin zaitez harpidedun:

© 943 371 545
harpide@argia.com
www.argia.com

ARGIA

Ezpalak

KATIXA GARATE

DANI BLANCO

Mari Jose Olaziregi

literatur irakasle eta kritikiariak Bernardo Atxagaren obra aztertu du argitaratu berri den *Waking the Hedgehog. The Literary Universe of*

Bernardo Atxaga (Trikua esnatzen. Bernardo Atxagaren unibertso literarioa) liburuan. Renoko Euskal Ikasketen entroak argitaratu du The Basque Studies Textbook Series sailaren baitan.

Pablo Malo

bigarren film luzea errodatuko du aurki: *Algún día será hoy*. Suspense filma izango da eta aurreko filmaren (*Frío sol de invierno*) ekoizle berarekin, Luis Goiarekin, egingo du lan.

Biarritzko Baleta

konpainia gazte bat osatu du Donostian, EAErekin harremanak estutze aldera. 12 dantzari gazte daude konpainian. Azaroaren 17an eskainiko dute lehen emanaldia Egia auzoko Gazteszena aretoan.

Gaztesarea

eta *Xirika* gazte kazetak *Entsegu Lokala* hirugarren musika bilduma plazaratu dute. Euskaraz abesten duten eta diskotxeekin kontraturik ez duten hamasei talderen abestiak bildu dituzte. Besteak beste, Nuke, Oliba Gorriak eta Mix6t taldeek hartu dute parte.

Chimeres eta Pok

antzerki taldeek *Kaukasiar kreazko borobila* antezlana estreinatuko dute Izpuran, urriaren 13an. Bertold Brechten obra Itxaro Bordak euskaratu du. Hamazazpi antzezle izango dira taula gainean eta lau musikari.

Mikel Valverde

ilustratzailearen lanak ikus daitezke Bilboko Deustuko udal aretoan abenduaren amaiera bitarte. Erakusketa Bilboko Udaren Expodistrito pogramaren baitan antolatu dute. Expodistritok artea auzoetara gerturatzea du helburu.

JOSEBA OLALDE

Kaxianori gorazarre

LIZARTZA bizileku izan zuen Kaxiano Ibarguren soinu jotzaileak hainbat urtez eta bertako herritarrek haren omenezko kultur astea atondo dute. Irailaren 20an Imanol Lazkanok, Iñaki Muruak eta Txomin Garmendiak bertsolaritzaz hitz egingo dute. 22an soinua eta musika izango ditu hizpide Aitor Furundarenak. Asteburuan, kalean izango dira ekitaldiak. 24an herriko pilotalekuan bilduko dira txistulari, soinu-jole eta panderojoleak eta dantzariak Kaxianoren bizitzari buruzko koreografia aurkeztuko dute eta bere bizitan oinarritutako antzerkia ere izango da. Igandean, hilak 25, musikariak arituko dira kalean goizean. Eguerdian bertso saioa eskainiko dute Imanol Lazkanok, Joxe Lizasok, Joxe Agirre, Txomin Garmendiak eta Jon Azpillagak.

Gasteizko Antzerki Jaialdiak 30 urte

HOGEITA ZORTZI ikuskari hartuko ditu aurten Gasteizko Nazioarteko Antzerki Jaialdiak hilaren 23tik azaroaren 20ra. Antzerkikoak gehientsuenak, baina izango da dantza eta opera ikusteko aukerarik ere. Batetik, On Kixoteren mendeurrena gogoratuko dute, Els Comediantes taldeak jaialdia irekiko baitu *El Elogio de la locura* lanarekin. Bestetik, Jaialdiak 30 urte betetzen dituela-eta, nazioarteko talde ugari bertaratuko da: Japoniako Bunraku txotxongilok, Han-Neton konpainia, Lindsay Kemp. Bertako taldeak ere izango dira: Ados eta Tarteana, esaterako. Aurten, estreinakoz, Arte Eszeniken Jardunaldiak antolatu dituzte azaroaren 14 eta 15erako. Zuzendaritza teknikoak izango dute hizpide.

Latinoamerikarekin zita Miarritzen

IRAILAREN 26TIK URRIAREN 2RA Latinoamerikako kulturaren jaialdia egingo dute Miarritzen, hamalagarren aldiz. Iaz arte *La Cita* zuen izena jaialdiak, baina diru arazoak eta antolatzaileen arteko desadostasunak medio, zuzendaritza eta izena aldatzea erabaki dute. Miarritzeko Jaialdiak da izen berria. Hamar film luze lehiatuko dira sail ofizialean, besteak beste, Ruy Guerraren *O Veneno da*

Iñaki Seguiolak honakoak esan

zizkion Ostielari: «Ni mundu honetako jaun eta jabe banintz, esango nuke: bihurtik aurrera liburu, kuadro, disko, etzakiat zer... denak atera behar dituk izenik gabe eta horrekin merkatu eta sistema kulturala ba... Artearen kontuan zer esanik ez, kasu estremoak izango huku (...). Artean zer saltzen da? Izena, arte haundi milamiliodun».

Carlos Gilek *Garan* idatziak:

«Egun hauetan ikuskizunen saila begiratu eta soilik kontsumorako produktuak topatzen ditut (...) Europako edozein antzoki publikotan zaharkituta dauden formulak hauek ukiezinek programatzen

dituzte, aitortu ezin diren interes izenean (...) Horregatik beldurra dago. Konpainiak ahulak dira. Bizirauteko, sortu dutena ukiezinen gustukoa izatea beharrezkoa da».

Xabier Payaren hitzok jaso

zituen Berriak: «Orain ematen du idatzizkotik ahalik eta hurbilena ibili behar dugula, perfektzionismoaren bila. Hori garai bateko bertsolariek ez zuten egiten, eta hori da bertsolariek izan dezaketen konplexu moduko bat. Bertsoa izugarri lantzen da, sortzen diren neurri luzeetan ikus daitekeenez, baina bertsoa ahozkoa da, eta hori bertsolari askok ahantzi egiten dute lantzean behin».

ALBERTO ELOSEGI

Kultur Errotak 1.000. alea gertu

1998ko azaroan ekin zion Topagunea euskara elkarten federazioak euskarazko kultura sustatzeko xedea duen Kultur Errota ekimenari, jendeak euskarazko ikuskizunetara joateko ohitura har zezan eta programazio jarrai eta kalitatezkoa egon zedin. Ordutik, formatu txikiko ehunka kontzertu, antzezlan, hitzaldi eta ekitaldi antolatu ditu makina bat herritan. Ikasturte honetan 166 emanaldi eskainiko ditu. Aurtengoan asko ugartu dira literatura oinarri duten ikuskariak eta diaporamak. 1.000 zenbaki borobila erdietsiko du Kultur Errotak abenduaren 17an. Izan ere, Ez Dok Hiru bikoteatroak, Patxo Telleria eta Mikel Martinezek, *Euskara sencilloaren manifestua* eskainiko du, Elorrión. 1.000. emanaldia. Eta aleak ehotzen jarraitzeko asmoa du errotak.

Madrugada (Brasil), Ricardo Beneten *Noticias Lejanas* (Mexiko) eta Francisco Nordenen *El trato* (Venezuela). Film labur ugari ere proiektatuko dituzte, Kubako San Antonio de los Baños zinema eskolako ikasleenak eta Eusko Jaurlaritzaren Kimuak egitasmoak tartean. Literaturak izango du tarterik: Guillermo Cabrera Infanteren lana omenduko dute eta Bernardo Carvalho eta Leopoldo Brizuela etorriko dira. Arteari dagokionez, lau erakusketa izango dira. Alberto Hernandezen margoak, Therese Vian Mantonaren argazkiak, Olga Lunak egindako murala eta Mexikoko Casasolako argazki artxiboetako argazkiak ikusi ahal izango dira. Halaber, Latinoamerikako musika entzuteko parada izango da. Kubako Magali Oropesaren taldearen eta Djen eskutik.

Francoren ondorengo artelanak

FRANCOREN DIKTADURAREN amaierak aldaketa handiak ekarri zituen maila guztietan. Baita artean ere eta horixe erakutsi nahi du Vital Kutxa fundazioan dagoen *Askatasun garaia* 1975-1990 erakusketak. Espainiako Estatuko artista ugariaren 30 pintura eta eskultura paratu dituzte. Besteak beste, Miquel Barceló, Soledad Sevilla, Cristina Iglesias, Jaime Plensa eta Alonso Albaceteren lanak ikus daitezke urriaren 1a bitartean. Erakusketako komisario Fernando Francesek adierazi duenez, 1920ko abangoardi historikoen garaitik Espainian ez zen egon halako artista ezberdin, aske eta garrantzitsuz osatutako multzorik.

Gaztetxeak eta literatura eskutik helduta. Santutxuko

Sorgintxulo gaztetxea (Bilbo) 2004ko abenduaren 16an itxi zuen Bilboko Udalak. Baina Santutxuko Gazte Asanbladak lanean darrai. Horren adibide gaztetxeak gai hartuta Durangoko Azokarako Elea argitaletxearekin plazaratuko duten liburua. Hainbat idazleri (Unai Elorriaga, Uxue Alberdi, Harkaitz Cano, Juan Luis Zabala, Felipe Juaristi...) gaztetxeen inguruko sormen lanak eskatu dizkiete eta lan horiek laguntzeko zenbait artistek marrazki eta argazkiak egin dituzte (Conny Beyreuther,

DANI BLANCO

Martin, Erramun Landa...).

Liburua argitaratu ostean, erreztaldiak egingo dituzte gaztetxez gaztetxe. Liburuarekin lortzen dituzten irabazien zati bat Santutxuko gazteak laguntzeko baliatuko dute. Gaztetxearen aldeko mobilizazioetan parte hartzeagatik 78 gazte daude auziperatuta eta beste batzuek isunak ordaindu behar dituzte.

Auto-ilarak mendian.

Maidor Lopez artista donostiarrak *Proyecto coches* erakusketa jarriko du aurki Gasteizko Artium museoa. autoarekin dugun harremanaz hausnartzen duen lana da. Egitasmo horren barne, auto ilara bat irudikatu nahi du Nafarroako Intza herrian. Hilaren 18an 150 auto bildu nahi ditu bertan, eta jendearen laguntza eskatu du horretarako. 687559011 telefonoan eta ataskoa@amaste.com helbidean eman daiteke izena.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Lunaren Goiztiri Juan Luis Mugertza

ATARAMIÑE
85 orrialde
8 euro

Preso baten alabaren begietatik

Euskal Errepresaliatu Politikoen Koadernoak plazaratzen dituen Ataramiñeren eskutik eskaini digu Juan Luis Mugertzak *Lunaren Goiztiri* lana. Jose Mari Sagardui Moja *Gatza* euskal preso politikoak 25 urte espetxeraturik zeramatzala-eta, haren omenez, bere alaba txikia protagonista nagusi duen kontakizuna osatu du. Narrazioan zehar, aita preso bisitatzerakoan bai umeak, eta bai haren amak eta lagunak bizi behar izaten dituzten egoerak ezagutzeko aukera ematen du, kartzela barruan dirautenek jasan behar izaten dituzten hainbat inguruabar astungarri agertzeaz batera.

Lunaren Goiztiri ez da inolaz ere

ipuin bat, dispartzioaren bidez urrutiratutako euskal preso politikoen seme-alabek pasa behar izaten dituztenen berri ematen duen liburua baizik. **I**

Pierre Haristoy gogoan

1833an jaio eta 1901ean hil zen Pierres Haristoyren heriotzaren mendeurrena zela-eta, Eusko Ikaskuntzakoek 2001. urtean bere sorleku izandako Aiherran hausnarketa eguna eskaini zioten. Eta hain zuzen ere orduko ekarpenen bilduma plazaratu dute orain *Pierre Haristoy. Historia Jardunaldia. Journée d'Histoire* liburuan. Lan gehienak monografikoak dira eta Iparraldeko problematikari lotuak daude. Egileak, berriz, honoko hauek dituzue: Piarres Xarritton, Xipri Arbelbide, Manex Goyhenetche, Dominique Robin, Ivette Cardaillac-Hermosilla, Patrick Castoreo, Claude Mehats eta Pascal Goni. Jakina, Pierre Haristoyren nortasuna eta lan historiografikoa nolakoak izan ziren jakiteko aukera ere ematen da bertan, Piarres Xarritonek zein Pascal Goñik eskainitako lanen bitartez. **I**

Pierre Haristoy. Historia Jardunaldia

Batzuen artean
EUSKO IKASKUNTZA
183 orrialde
11 euro

100 recetas con label. Guía de los mejores productos de la cocina vasca

Batzuen artean

TARTTALO
232 orrialde/ 23,50 euro

Euskal sukaldaritzak eskaintzen dituen 100 errezeta gozo

Babarrunak, zainzuriak, kardua, ilarrak, txakolia, Errioxa, Irulegi eta Nafarroako ardoak, bisigua, sagarrak, gaztak ... hamaika dira gaur egun euskal sukaldaritzan osatzen duten elikagaiak. Ttarttalo argialetxeak 50 aukeratu ditu, eta horiekin Euskal Herriko hirurogeita zortzi jatetxetan osatu ohi dituzten ehun errezeta gozo bildu ditu liburu honetan, errezeta bakoitza Jantxo Egañak eginiko argazkiekin hornitua agertuz. Txuleta eder bat edo bokartak erretzerakoan puntu-puntua noiz dauden jakiteko aukeraz gainera, bazkari edo gure gonbidatuei afari guztiz berezia eskaintzeko orduan sukaldari bikain gisa agertzea ahalbidetuko diguten errezeta sofistikatu ugari ikastekoa ere ematen du. **I**

2004ko Txomin Agirre saria

Juan José Ispizua Hormaetxea gernikarraren *Harizpeko neskaren afera* polizia nobelak eskuratu zuen iaz Euskaltzaindiak eta BBK Fundazioak antolatu ohi duten Txomin Agirre literatur lehiaketa. Gaia hauxe du: perretxikozale batek hogei urte ere ez dituen neska gazte baten gorpu biluzia aurkitzen du ezustean Gernika inguruko harizpe batean. Gorpu beroki batez estalita dago. Perretxikozaleak Ertzaintzari abisua ematen dio, eta polizi indar horrek Priego inspektorea aukeratzen du kasua argitzeko. Gizon diskretua eta bere lana zuhur betetzea gustuko duten horietakoa da Priego ertzaina, baina argibide gutxi eta oztopo eta gezur ugarirekin aurkituko da oraingoan. Lortuko ote du harizpean aurkitutako neskaren aferaren atzean zer eta nor dagoen jakiterik? **I**

Harizpeko neskaren afera

**Juan José Ispizua
Hormaetxea**

EUSKALTZAINDIA,
BBK FUNDATZIOA
139 orrialde
9 euro

Asedio a Fuenterrabía

Pedro Esarte
Muniain

PAMELA

348 orrialde
20 euro

Hondarribiak jasan zuen setioari buruzko datuak

Pedro Esarte Muniainen lan honen izenburu zehatza *Asedio a Fuenterrabía y avasallamiento de Guipúzcoa (1635-1644)* da, eta bertan historia-
ren bertsio ofizialari aurre egiten dioten datuak eskaintzen ditu historialariak. Gipuzkoako probintzi agiritegietan, Hondarribia bertako udal agiritegietan, Gipuzkoako Junten artxibategian eta Moretek zein Palafoxez utzitako narrazioetan arakatu eta gero jasotako datuak dira, eta haien arabera, Espaniako monarkia izan zen setio anker haren errudun bakarra, aurretik utzi zuelako Frantziako armadak Hondarribia inbadi zezan, ondoren bera salbatzaile gisa agertzearen. Oso ondo planifikatutako operazioa izan zela azpimarratzen du Pedro Esartek. **I**

Haur zein helduen gustuko izan daitekeen komikia

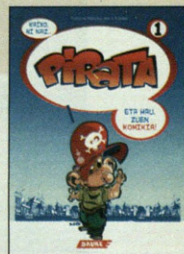
Julen Bandera Beltza deiturak ditu José A. Lopetegik sortu eta Koldo Bigurik euskaratu duen komiki honen protagonista nagusiak, eta horrexegatik deitzen dio mundu guztiak Pirata. Mutiko bihurri honek gurasoak ere baditu, bananduta dauden arren, eta baita lagun mordoa eta ezinikusi galanta dioten etsai ez gutxi ere. Eskolako jarduna, bestalde, ez zaio gehiegi atsegin, nahiago duela-
ko futboleko aritzea edota neskei musutxoak nork emango dizkien jokora jolastea, eta, jakina, maisumaistrek ez dute bera asko maite. **I**

Pirata 1

José A. Lopetegi

SAURE

40 or. / 15 euro

AITOR ZUBEROGOITIA

“Kazeta elebidunak aho biko ezpata dira euskararentzat”

Zein izan da zure lan honen sorrera?

EHUn irakurri nuen doktorego tesia.

Ikerketari, dena den, 1997an ekin nion. Euskarak prentsa abertzale elebidunean zeukan presentzia aztertzeke, gaiari buruzko informazioa biltzen eta liburuak irakurtzen aritu nintzen, harik eta Andoaingo Udalaren eta EHUn Rikardo Arregi euskarazko kazetaritza ikerketarako beka eskuratu eta lanari bete-betean heldu ahal izan nion arte.

Zein da lanaren ondorio nagusia?

Kazeta elebidunak aho biko ezpata direla euskararentzat, haren gutxieneko presentzia duten arren, beronen garapen kuantitatiboa zein kualitatiboa eragozten dutelako.

Baina erdaraz bizi den gizarteak ere behar ditu bere komunikabideak. Abertzaleek uko egin behar ote liokete haientzat erdaraz jarduteari?

Kontua abertzale/ez abertzale parametroetatik planteatuz gero, eztabaida horrek zentzua dauka. Euskararen ikuspegitik erreparatuz gero, ordea, ikusmira guztiz bestelakoa da. Urteak joan, urteak etorri, kazeta elebidun abertzale bakar batean ere ez da euskara kopurua hazi. Eta euskara leku periferiko, anekdotikoetara kondenaturik egon da kazeta horietan. Euskarari betelan hutsa ematen bazaio, gauza funtsezkoak erdaraz esaten badira, irakurlearen inkontzientean euskararekiko sendotuz doan ustea balio sinboliko handia baina praktikotasun urria duen hizkuntza dela izango da. Haatik, euskararen nagusitasunean oinarrituriko hedabideak sendotuta —nahiko lan orduan ere—, euskararik ez dakitenen arreta erakarri genezake.

MONIKA DEL VALLE

egileari galdezka

Euskarazko komunikazio-esparrua trinkotzeko

Prentsa elebidunaren eredia kale itsua dela-eta, pertsona eleantzek osaturiko euskara

hutsezko komunikazio esparrua aldarrikatzen du Aitor Zuberogoiak doktorego tesian oinarriturik idatzi duen *Bidegorriak hizkuntzentzat. Euskarazko komunikazio esparrua trinkotzeko buruzko burutazioak* lanak. Euskarak azken hogeita hamar urteotan sortutako prentsa abertzale elebidunean daukan presentzia ikertu eta gero iritsi da egilea ondorio horretara, hipotesi hone-
tatik abiatuta: prentsa elebiduna, abertzalea izan arren, aho biko ezpata dela euskararentzat, bere gutxieneko presentzia bermatzen duen bitartean, garapen kuantitatiboa mugatu eta kualitativoki bere barne-ahalak taxuz garatzea eragozten diolako. Aitor Zuberogoiaren iritziz, esparru elebidunak, gehientsuenetan, ezinbesteko hiz-

Bidegorriak hizkuntzentzat

Aitor Zuberogoitia

ELKAR

304 orrialde
21 euro

kuntzaren eta hizkuntza baztergarriaren eremuak direlako, ezinbesteko hizkuntzak gaztelania zein frantsesa direlarik, eta hizkuntza baztergarria euskara. Horixe ondorioztatu du 1975. urtez geroztik komunikabide elebidunen aldeko apustua nagusitu eta Euskal Herria osoan sortu ziren komunikabide elebidunen euskararekiko jarre-
rak sakonki aztertu eta gero. **I**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Mihiseak	Pl., altzari mota	Podologian adituak	Joan zaitezte!	Akatsak dituztenak
	Argizagi	Pl., fruitu mota		Itzulia, jira	
			Zirkulua		
			Ut!		
	Arautegiak				
	Idi, hitz elkarketan				
Txalupak	* DEITURA				
Fereka	Zaborra				
				Erreka	
				Bokal errepikatua	
Tantaliaoa		Landare mota		Interjekzioa	
* IZENA		Zerbait		Barre xume	
		Potasioa	... denez, dirudienez		Uranioa
		Nahastura trinkoa	Zintzo		Modua
Xedera, segada		Oxigenoa	Ipar EH-n, ordu		
Kamerungoa		Arabako alderdia	Demaren hasieran		
Kaltzio oxidoa			Ipar EH-n, eguzkiak		

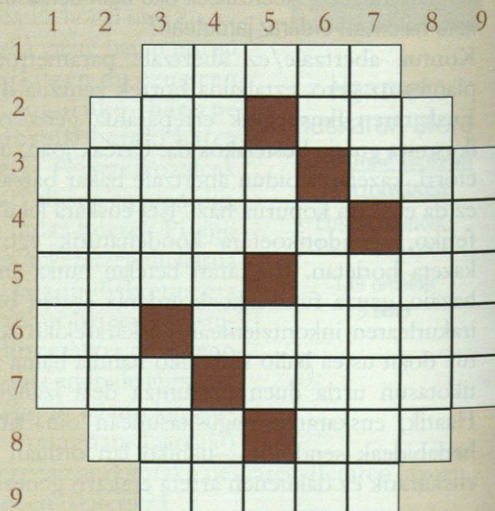
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Itsas arraina. 2.- Bururatu. Bilo. 3.- Poliki, goxoki. Euskal alderdi ohia. 4.- Gipuzkoako udalerria. Bokal errepikatua. 5.- Plangintza. Aezkoar, aezkoako. 6.- Bokal errepikatua. Pluralean, landare mota. Lurralde Historikoen Legearren laburdura, erdaraz. Dardara. 8.- Gipuzkoako herria. Jardun. 9.- Korapilo.

GOITIK BEHERA

1.- Zuhaxka mota. 2.- Ipar Euskal Herrian, arrautzopila. 3.- Irten, jalgi. Haizen horrek. 4.- Tropiko aldeko hegazti mota. Lehenengo eta laugarren bokalak. 5.- Uranioaren ikur kimikoa. Bi, zenbaki erromatarren arabera. Musika nota. Sufrearen ikur kimikoa. 6.- Naizen hau. Toka, naukazu. 7.- Bihi, garau. Txori mota. 8.- Irratiko hizlari. 9.- Jatekoa, jana.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
ESTITXU EIZAGIRRE

Urrietatik (Gipuzkoa) Aranora (Nafarroa)

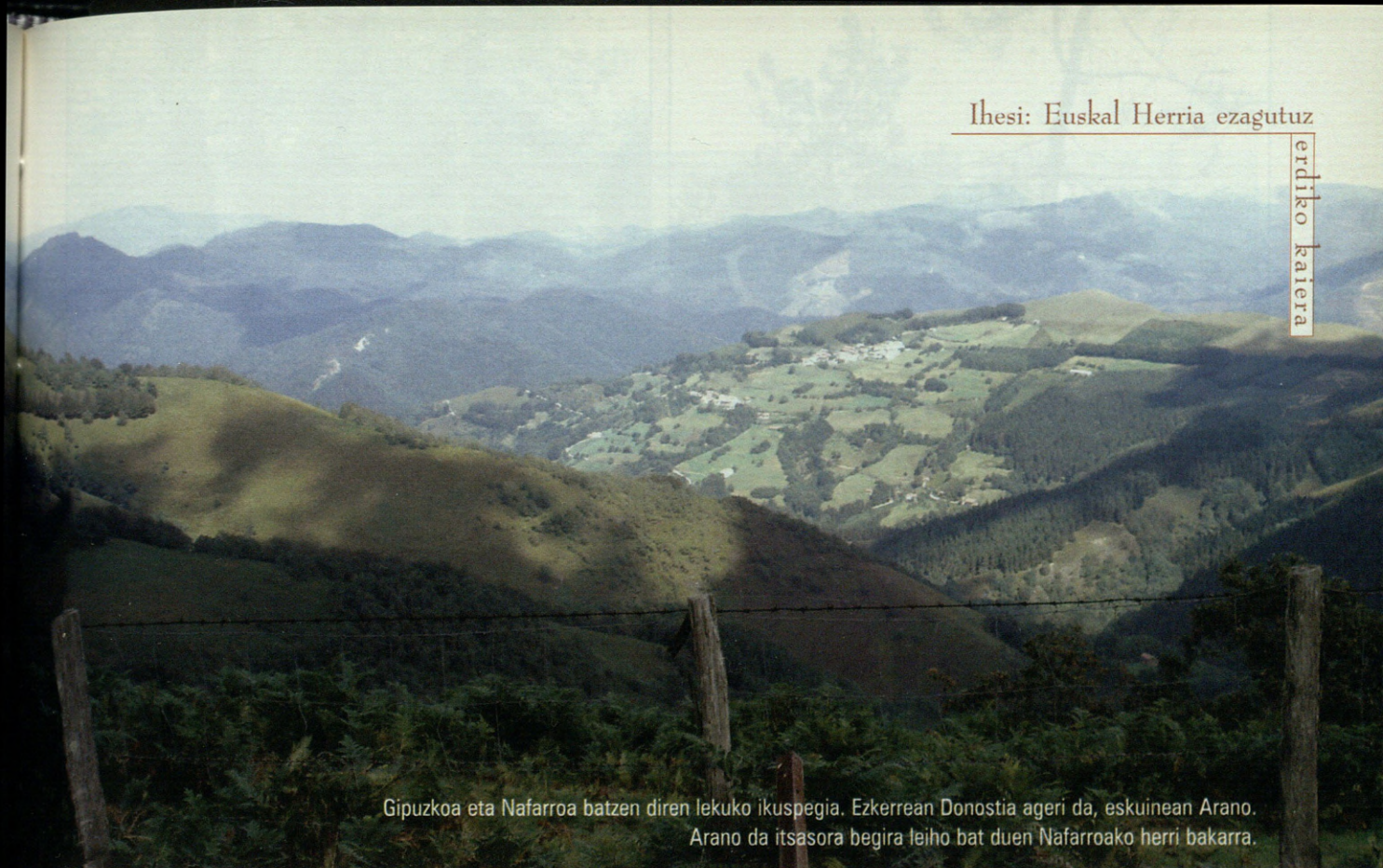
Arano
Nafarroako irla

Onddoz-onddo, tontorrez tontor eta mairu-baratzez mairu-baratze egin dugu garai bateko kontrabando bidea. Bidelagun izan ditugu ardiak, betizuak, zaldiak, erleak, basurdeak... Ezagutu balu, paraje honi kantatuko zion Iparragirrek "Aranon diran mendi maiteak"...

Aranoko udaletxe aurreko plaza eta kale nagusia. 446 metrora dago herria eta 150 biztanle inguru ditu.

Gipuzkoa eta Nafarroa batzen diren lekuko ikuspegia. Ezkerrean Donostia ageri da, eskuinean Arano. Arano da itsasora begira leiho bat duen Nafarroako herri bakarra.

Urnietatik Andoainera bidean, GI-3721 errepideko 0 kilometroa markatzen duen puntuan dago Besabi auzora eramango gaituen bidegurutzea –Zelai sagardotegia markatzen du bidegurutzeak–. Besabiko tabernan gosalduta eta ekin diogu Aranorainoko bideari.

Adarra

Besabin gorantz jotzen duen asfaltotzko bidea hartuko dugu, eta pare bat kurba gorago dagoen Montefrio baserriari eskuinera sartuko gara, mendi bidera, langa pasatuta. Pagoek egingo digute ongietorria, eta aurreragoko bidegurutzean,

pinudia hasi orduko ezkerrean hartuko dugu, ataka pasaz. Adarrako magalera bidean, txanogorritxo asko topatu dugu eskuan saskia hartuta, pago ipurdiak miatzten. Erreka zeharkatu dugu, konturatu gabe. Udako lehorteak arrastoa utzi du, ubideak ttanttarik ere ez dakar-eta.

Ibarrolak baino irudimen handiagoa duen pinuak harritu gaitu bidean. Eskuineko pagoen berdeak begiak atera zizkigun.

Igo nahi duenak hor du Adarra tontorra. Guk gerri-buelta hartu diogu, eskuinetik, tontorra ezkerredera gertzen zaigula. Aurrean dugu Etenetako lepoa.

Eteneta, Otsolepo, Zaburu

Gure amonen, aiten, izeben, berraiton jendeak leku miragarria aukeratu zuen euren hezurak uzteko. Adarra eta Onddo mendien arteko Eteneta borobila. Berez sortzen den isiltasunean zeharkatu dugu mairu-baratzea, eta ezkerredera doan bidexka hartu dugu.

Pinudi itxi-itxiaren ertzetik doa

bidea eta halako batean eskuinera dagoen bidezidorretik Otsolepora igoko gara. Hemen trikuharria ikusi dugu, eta baita ehiztari postu pila ere. Parean desafioka ari zaigu Zaburu tontorra, harro, Hernaniko mendirik altuena (780 metro). Gora ekin diogu, harkaitzez harkaitz, harkaitz artean dena txilar, txilar artean dena erle, eta erle artean pasa egin behar! Ezti usaina gure beldurraren usainarekin nahastu da, baina iritsi gara gailurreko Guadalupeko Amaren ermita irudira!

Ezkerredera jaitsi gara, Antxistako mairu-baratzera.

Su etenleen krestatik

Aurrerantzean su etenleak markatuko digu bidea. Uda honetan erre direnekin gogoratu gara, eztarria gero eta lehorrago dugula, baita bideko putzu horituetatik edaten dutenekin ere, guk ere hortik probatuko dugun pentsatzen ari garen une honetan.

Su etenlearekin Azketara iritsi gara, 825 metrora dagoen tontorrera, eta bertako geodesia aulki bihurtu dugu. Behera jaisten hasita Arano ikusi dugu, ezkerrean, mendien babesean eta "Haraño?" esan digu arnasestuak. Aurrera segituta, bidegurutzean ezker-

Etenetako mairu-baratzea, Historiaurreko hilobia. Ibilbide honetan Otsolepoko trikuharriari, Antxistako mairu-baratzeari, Unamenekoari eta Errekalkokoari ere bisita egin diegu.

Bidean gertu sumatu genituen basurdeak, eta bertatik ikusi zaldiak. Baita argazkia ateratzen ausartu ez ginen betizuak eta erle koadrilak ere. Eskuinean, bidean topatutako urrezildarrak bildu berri dituen onddo beltza, taila perretxikoa eta gibelurdina erakutsi dizkigu.

ezkerreko bidea hartuko dugu, eta puska bat aurrerago dagoen bidegurutzean, aldiz, eskuinera, gora.

Unamene

Bideak berak ekarri gaitu Uname-neko mairu-baratzera. Hemen ikuspegi bikaina dugu, Donostiako badiatik Aranoko tontorrerainokoa. Egin dugun bideaz harrotzeko momentua ere bada. Abereentzako pasoa pasa, eta beherantz garamatza bideak.

Betizuekin beti izu

Orain arteko betizuen adarrei ezizusiarena egin eta aurrera jo dut, burua tente. Baina bidera atera zaidan familia osoak zorroztu dit izua: emea, kumea eta arraren begiak iltzatu zaizkit kopetan. Adarrak saihesteko mendialdera igota ehun bat metro aurrerago jaitsi naiz ostera bidera, segurtasun distantziak errespetatuz.

Eraso balidate egingo nukkeenaz pentsatzen-entretentitua iritsi

naiz Errekalko gainera. 646 metrora dago bidegurutze hau eta bertan ikusi dugu gaurkoz azken mairu-baratzera. Hemen eskuineko bidea hartuta, Goizuetara iritsiko gara. Aranora joateko, hartu ezker. 121 GR bidea denez, aurrerantzean marra gorri-zuriak jarraitzea besterik ez dugu. Oraune eta Arano mendi magaletik eramango gaitu bideak.

Urak urtu gaitu

Iturri soinuak alaitu du gure adimena. Iturria gainezka dator, lehortutako beste iturrirei burla eginaz. Goroldio eta harri gustuko trago bizigarria jo, eta hankak arindu zaizkigu.

Bordak, txabolak eta etxetxoak ditugu bidearen ezker-eskuin. Eta aurrerago San Roke ermita atera zaigu bidera. Atea itxita izan ohi du, eta leiho txikitik santuari kuku eginda jo dugu aurrera.

Aranoko frontoi gainetik behera sartu gara harrizko herrian. Udaletxe berri berria elegante dago, ondoan aranoarren bilgunea den soziedadea duela. Bezperan utzitako kotxea hartuko dugu itzultzeko, edo bestela, bazkari truke eguerdirako bila joateko plana egingo dugu lagun bategin. Nahiz eta oinez iritsi duenak merezi duen, benetan, bazkaria ordainetan. Kontsejupe tabernan bertan ondo berdinduko digute barrena, eta herrian beste taberna bat ere bada.

Bidean urari ohore egin diogun arren, orain Aranoko ura, bertan egiten den zerbeza alegia, dugu eskuan.

Erne eta poliki egin beherako bidea, kurbarik bihurrienak josten baititu errepede honek. ■

Hainbat pilotari on atera duen Aranoko frontoia. Aldi berean parke, plaza...

Makina bat kontu

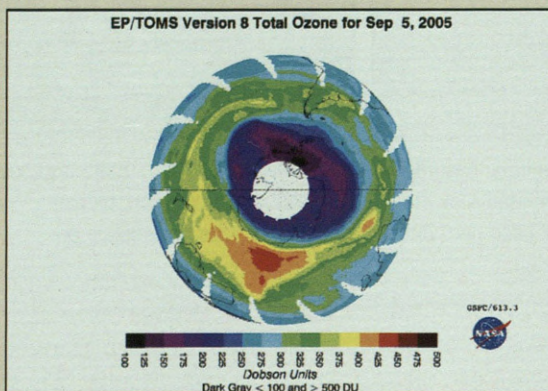
JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Ozono-zuloa berriz

ORAIN 20 URTE *Science* aldizkarian argitaratutako emandako artikulua baten bidez ozono-zuloaren berri izan genuen. Hego Poloan negutik udaberrira igarotzean—guretzat udatik udazkenara igarotzean—ozono-maila asko jaisten zenaz ohartu ziren ikerlariak eta horren arrazoi nagusia gizakiak isuritako CFC substantzietan zegoela ere esan zigten. Ozonoak izpi ultramore mota batzuetatik babesten gaituenez, ozonoaren eskasiak Lurra jotzen duten izpi ultramoreen hazkundera ekar dezake eta honen eraginez azaleko minbiziak, aldaketa genetikoak, eta abar sor daitezke.

1985-1995 urte bitartean ikerlari gehienak oso ezkorrak ziren ozono-zuloaren eboluzioarekiko, kontuan hartu behar baita

Irudia irailaren 5ekoa da eta bertan ikus daiteke Hego Poloan zenbat eta hegoalderago, orduan eta ozono-geruza ahulagoa dela.

CFC substantzien bizia mendentakoa dela. Azken hamarkadan, aldiz, ozono-zuloak zuen progresibotasuna hautsi egin da eta 2000. urtean orain arte ezagututako zulorik handiena sortu bazen ere, ia zulorik gabeko urteak ere izan dira. Hau dela eta, zientzialariek zultzearen fenomenoak orain 20 urte baino hobeto ezagutzen badute ere, ez dute prozesu zientifikoa deskribatu eta urtero neurketak eta ikerketak burutzen dituzte urte sasoi honetan.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Oporren osteko sindromea: egia ala gezurra?

PREBENTZIORAKO Erakundearen Elkarteak (ANEPA izenekoak) prentsa-ohar baten bidez jakinarazi duenez, langileen %35ek oporren osteko sindromea bezala ezagutzen den gaitzaren sintomak jasaten omen dituzte, bere mailarik larrienean.

Patologia horretaz asko hitz egin da azken urteotan. Udako oporraldiak amaitu ondoren, pertsonak bere lanpostura edota urtearen gainerako hila-beteetan egin ohi dituen eguneroko prozesuetara itzuli behar duenean agertzen diren sintomak biltzen dira izen horren azpian: ahultasun orokorra, astenia edo nekea, apetitu-galera, somnolentzia edo logura, eta lan-orduetan kontzentratu ezina.

Consuelo Rico psikologoak esan bezala, "lanera itzultzeak egonezina dakar, eta horrekin batera antsietatea eta depresioa". Horrek lokartzeko zailtasuna ekarriko du, edota suminkortasuna. Psikologoaren ustez horiek lirateke sintomarik normalenak, oro har, baina muturreko

kasuetan erreakzio psikosomatikoak ere ager daitezke: buruko minak, palpitazioak, eta abar. Dena den, adituak egoera desdramatizatzearen aldeko jarrera erakutsi zuen, gizartearen alarmarik sor ez dadin.

Egoera hori ez da berria. Aitzitik, betidanik gertatu dira egokitzeo zailtasunak oporraldien ostean lanera itzultzean, baina arazoak azken urteotan

aurrez eman ez zaion garrantzia hartu du, komunikabideen artean batez ere. Lanera itzultzeak lagunak eta hurbilekoak ikusteari uztea esan nahi du, etxeko lanei heletzea, erantzukizunak, fakturak, maileguaren ordainketa, eguneroko martxaren presak eta estuasunak, eta abar. Eta hori guztia, gainera, 11 hilabetez luzatuko da. Baina lehen egunetako sintoma horiek ez dute adituaren ustez sindromerik osatzen. Udan askeago bizi gara, ez daukagu ordutegirik ezta ardurarik ere. Eta eguneroko errutinararen aldatzeak egokitzeo epe bat eskatzen du ezinbestean, astebeteko bueltan normalean lortzen dena.

Aurtengo abuztuaren erditik orain arte neur-tutako datuak azken 10 urteotako bigarren txarrenak dira. Dena den azaro-abendu aldera, aurtengatik gertatutakoa laburbilduko dizuegu. **I**

NANOTEKNOLOGIA

Nanobalbula sortu dute

NATIONAL SCIENCE FOUNDATION -ek finantzaturako eta Los Angelesko Californiako Unibertsitateko ikerlariak garatutako nanobalbularen bidez, molekula mailako partikulak harrapatu edo askatzerik izango da. Ikerketa honek aplikazio asko izan baditzake ere, garrantzitsuenak farmakoen doitasunezko horniketa izan daiteke.

Nanobalbula gure nahiaren arabera kontrola daitekeen sistema mekanikoa da, iturri baten antzera. Ikerketaren erronka handiena molekula bat harrapatzea eta balbula hermetikoki ixtea izan zen, zeren eta lortutako lehen balbulek jariora baitzuten.

Nanobalbula 500 nanometroko silize-pieza bati erantsitako hainbat zati higigarri osaturik dago eta une honetan ikerlariak tamaina txikitzen ari dira. Silize-piezak oso nanometro gutxiko poroak ditu. **I**

Txin-txin diruaren usaina

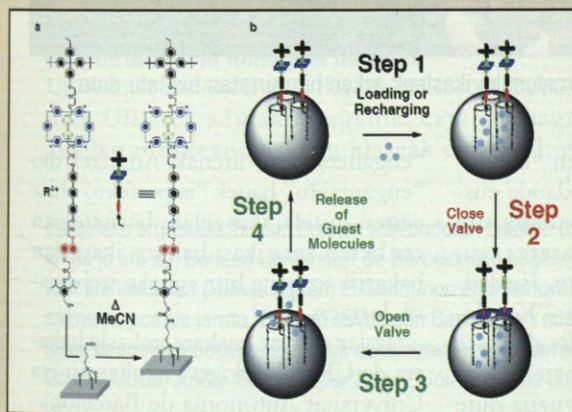
JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

DUBAIN biziko bazina eguna hasteko eskukada agar ezpaltxo sutontzian piztu eta txingortuz etxea ketzea ezinbestekoa zenuke. Dubaitarra izateko diruduna behar... agar on kilo 8.000 eurotan baita egun. Dirudunetan dunek agar olio distilatua erabiltzen dute etxeko airea etxekotzeko, 10.000 euro kiloan...

Aquilaria malaccensis espezieko zuhaitzetik dator agarra, batik batik arabiarrek erabiltzen duten intsentsu gisako zura. Zuhaitz honek, *Phialophora parasitica* ontoak erasotzen duenean, aparteko usaina duen erretxina sortu eta blaitzen du bere egurraren giharra. Papuatik Himalaiarainoko tartean oihan tropikaletan hazten den zuhaitz hau CITES bezala ezagutzen den munduko fauna eta flora espezie basati mehatxatuen merkaturatzeko hitzarmen internazionalaren altzoan da 1995etik. Horrelakoetan espero den gisan, harrez geroztik are mehatxatuagoa dago. Babesaren ondorioz prezioa lehertu egin da. Kambodia, Laos, Vietnam, Brunei, Thailandia, Bangladesh, Malaysia, Myanmar, Singapur, Indonesia, Bhutan, eta Filipinetako mafien sakelak bete eta basoak agarrez hustu dira. Zuhaitzetan hamarretik batek bakarrik du agarra garatzen, hala ere errazenera jotzen dute, denak eraitsi eta gero egokia denaren zura soilik eraman. Indian, Txinan, Japonian eta Arabiako Golkoko estatuetan ederki ordainduta erabiliko dituzte bere zura eta olioak ohiturak agintzen duen erlijio ospakizunetan, axaleko lurringintzan...

Zuhaitz honek elorrio du. Etorrizuna bermatzeko lanean dihardu botanikari multzo zabal bat. Botanikariak eta mafiak aurrez aurre... egin trabesa! Lurringintzan erabiltzeko moduko agar olioaren ordezko sintetiko bat sortu da, baina ez da inola ere naturala. Usain berezia eranstendioten egitura kimikoak, terpenoak, eta hauen nahasketak zailak eta ikaragarri garestiak dira. Agar-zura, berriz, zer esanik ez, imitazina!

Irudian ikerlariak beraiek utzitako funtzionamendueskema ikus daiteke, konplexu xamarra baldin bada ere: B atalean, lau urratsetan adierazten da molekulen harrapaketa eta askaketa. A atalean, horretarako erabiltzen den energia kimikoaren egitura dugu.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Bartzelonan euskara modan dago

Hizkuntz Eskolako irakasleak, Aduna Olaizolak esan digu euskara modan dagoela Bartzelonan, gero eta ikasle gazte gehiago omen dituzte. Zenbakiak begiratu besterik ez dago. Iaz Universitat de Barcelonak, Universitat Autònoma de Barcelonak, Euskal Etxeak eta Hizkuntz Eskolak, bakoitzak 100 ikasle inguru izan zituen, lauren artean 400dik gora.

ONINTZA IRURETA

Universitat Autònoma de Barcelonako ikasleek azken hiru urtetan bisitatu dute Durangoko Azoka.

UNIVERSITAT DE BARCELONAN, Filologia Fakultatean, irakasten du euskara Itziar Aduriz irakasle bakarrak. 1999az geroztik da irakasle UBN, Ibon Sarasolak utzi zuenetik. 20ko eta 30eko hamarkadetan irakatsi izan omen zuten euskara tarteka-marteka, baina modu iraunkorrean, Sarasolaren eskutik duela hogeita bost urte ingurutik aritu dira 1999a arte. Itziar Adurizek hiru ikasgai eskaintzen ditu bi ikasturtetan banatuta. Hiru ikasgaiak eta mintegia kontuan hartuta 80 ikasle izan zituen iaz. Filologiak ez daude modan eta ikasle kopuruan igarri badute ere, euskara hautazko ikasketak moduan aukeratzen duten ikasleak asko dira.

Ikasle "zientifikoak" eta ez hain "zientifikoak"

Katalanek euskara zergatik aukeratzten duten galdetu diogu Adurizi eta

segituan egin digu ikasleen "katalogoa". Multzo handiengan daude euskarak grazia egiten diotenak eta hauek euskara ez dute interes oso zientifikoagatik aukeratzen. Euskaldunekiko jakin-mina dute: "Katalanek euskalzaletasun handia daukate eta alderantziz ez da gertatzen. Hizkuntza bera eta "euskal" guztia dute gustuko. Hainbat ikasgairen artean euskara ikusten dute eta hartu egiten dute". Bigarren multzoa txikiagoa da, zientifikoagoa. Filologiaren bat edo hizkuntzalaritza ikasten ari direnak dira. Sinpatiatatik baino, hizkuntza interesatzen zaielako hartu dute ikasgaia. Hizkuntza erromanikoak ezagutzen dituzte eta euskara berriz, ez-indoeuroparra da. Beraz, beste hizkuntzekin alderatzeko aukera dute eta gainera, oso gertu daukate. Hirugarren multzoan euskal jatorrikoak direnak bildu ditu Adurizek. Laugarren taldean daude hizkuntzarekin

"engantxatzen" direnak. Adurizek dio "engantxatu" hauek "ia perfektu" hitz egiten dutela, ikasgelan, barnetegian eta beren kasa ikasi baitute, ikasgelan bakarrik ez baita hitz egiteko trebeziarik lortzen.

Itziar Aduriz euskara irakasle bakarra da UBko Filologia Fakultatean eta Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) Jon Elordi irakaslearekin batera irakasle bana lortzeko eskaera egin diote Eusko Jaurlaritzari. Badi-rudi, hainbat arazo tekniko gainditzea lortzen badute behintzat, bi irakasle horiek abian jarriko direla aurtan. Behar asko eta baliabide gutxi dituztela azpimarratu digu Adurizek: "Orain hasi gara gure artean -bi unibertsitateak, Euskal Etxea eta Hizkuntz Eskola- harremanak estutzen, orain arte ezer gutxi zegoen, diru asko ere ez dugu... Posible al da egoera hau hainbeste ikasle izanda? Bartzelonako jendearentzat euskararen erreferen-

Sílvia Amela

Universitat Autònoma de Barcelonako ikaslea

SÍLVIA AMELA Castelló ondoko Vinaròs herrikoa da. Valentziarra da beraz: "Valentziarra, valentziarra... mugan bizi naiz eta familia erdia Katalunian bizi da. Muga administratiboak dira eta ez dute garrantzia handirik". Badaramatza sei urte Bartzelonan bizitzen. Ikasketak katalanez egin nahi zituen eta Valentziar Herrian oso aukera gutxi zituen horretarako. Beraz, Kataluniara joatea erabaki zuen. 24 urteko Sílvia ia bukatu ditu Geologia ikasketak. Hautazko ikasgaiak hartzeko ordua heldu zitzaion karrerako bigarren urtean kredituak osatzeko eta euskararekin akordatu zen. Zientzia gaiekin lepotik gora eginda zegoen eta zerbait diferentea probatu nahi zuen. Berak eta baita zenbait ikaskidek ere, euskara aukeratu zuten. Sílvia Amelak lehenengo

lauhilekoan *Euskararen historia* ize-neko ikasgaia izan zuen eta bigarren lauhilekoan *Euskara I*. Hizkuntza nola-koa zen ezagutu nahi zuen, baina aurrez egokia iruditu zitzaion historia pixka bat ikastea, sarrera moduan. Asko gustatu zitzaizkion euskararen historiari buruz jasotako eskolak. Ondoren hasi zen hizkuntza bera ikasten.

Zergatik ikasi nahi izan du Sílvia euskara? Lagunak ditu Gipuzkoan eta Nafarroan. Euskarari buruz, euskal kulturari buruz hitz egin diote, Euskal Herrira behin baino gehiagotan etorri da... eta gogoa sartu zitzaion. Ingelesa piperrik ere ez dakiela dio, baina ingelesa ikasteko gogorik ez du. Zerbait ikasteko gogoa izateari garrantzia handia eman dio. Bere ustez, "badirudi hizkuntzak probetxuzko zer-

baitetarako ikasi behar direla, produktiboa izan behar duela ikasitako hizkuntzak. Ezin al du izan etekin horrek etekin emozionala? Nik euskara, gustatzen zaidalako ikasiko dut, oso gertukoa egiten zaidalako, euskara hizkuntza gutxitua da katalana bezala, antzeko egoerak bizi dituzte. Gainera, kontua ez da hizkuntza bera baino ez ikastea, kultura ere bada, Euskal Herriko kultura". Geologia ikasketetan euskara ikasteko aukera guztiak xahutu dituenek, Hizkuntz Eskolan aurtengo ordutegiei buruz galdezka aritu da. Lan bila dabil eta lan ordutegiarekin ondo badatorkio euskara ikasten jarraituko du Hizkuntz Eskolan. Euskara oso diferentea dela dio: "dena ikasi behar da, hiztegia oso diferentea da... baina gustuko lekuan aldaparik ez".

tzia gu gara. Hau dena horren ezkutuan eramatea... Diru gehiago behar dugu gauza gehiago egiteko edo egindakoa hobeto ordaindua izan dadin".

Kazetariak grina handiena dutenak

Universitat Autònoma de Barcelonako euskara ikasgaiek ez dute UBkoek adinako iraganik, ezta gutxiagorik ere. 2000ko otsailean hasi zen klaseak ematen Jon Elordi.

Eskuineko argazkian, Euskal Etxean, afal ondoren bikotea dantzan ari da jo eta su. Behean Universitat de Barcelonako euskara ikasleak eta irakaslea (keinua egiten) *Euskaldunon Egunkariaren* alde salmenta postua jarrita. Behean eskuinean Bartzelonan euskara irakasle direnetako batzuk; ezkerretik eskuinera: Ahinitz Gerrikagoitia, Goretti Altzuri, Ander Elortza, Itziar Aduriz, Jon Ansa eta Jon Elordi.

Jon Mikel Ortiz Bilbotik Bartzelonara

JON MIKEL Bilbon jaio zen, baina hiria ezagutzeko astirik gabe gurasoak, arreba eta laurak Bartzelonara joan ziren bizitzera. Sei hilabete eta erdi zituen Bartzelonara eraman zute-nean. Gurasoek eta arrebak ez dute inoiz euskaraz egin eta aitona-amonetako batzuek baino ez dakite euskara. Oporretan ordea, Bilbora joaten hasi zen Jon Mikel eta han entzuten zuen euskara. Hango lagunekin euskaraz egin nahi izaten zuen eta horretarako ikasi egin behar. Duela hogeitatu urte Bartzelonan saiatu zen, baina segida handiko ikasketarik ez zuen aurkitu. Bartzelonan ezin eta Bilbon ere gutxi. Duela hamar bat urte hasi zen serioago euskara ikasten, Hizkuntz Eskolan. Ondo ikasteko aukera ikusi zuen eta poliki-poliki hasi zen. Laugarren mailara

heldu zen, baina azpimarratu digu berarentzat gramatika kontuek eta ez dutela hainbesteko garrantziarik. Jon Mikelek ulertu, hitz egin eta irakurri egin nahi du; Euskal Herrira joandakoan harremana euskaraz mantendu nahi du. Urtero dator Euskal Herrira, batik bat Bizkaia eta Araba eta hango lagunekin praktikatzen du.

Aurten Hizkuntz Eskolan matrikulatzeko asmoa dauka eta Euskal Etxeak eskaintzen duen Boga zerbitzuaz baliatzeko asmoa ere bai. Ikasten jarraitu nahi du, "poliki-poliki, agian polikiagi -dio barrez- baina segi egingo diot". Nekatuta egoten da lanean ere aritzen delako, baina bere ustez euskarak duen zailenari ere heldu nahi dio, alegia, idazketari, "euskaraz ondo idaztea zaila baita!".

Gorriak edo Kortaturen kamiseta janzten duten etakoak etorriko zitzaizkidalda uste nuen, baina nola esan, pijoak ere badatoz, jende oso-oso diferentea". Euskal Herrian lagunak dituztenak, hara denboraldi baterako joan nahi dutenak, besterik gabe jakin-mina dutenak ditu ikasgelan. Batzuk, unibertsitatean ikasitakoarekin asetzen ez direnak, Euskal Etxera edo Hizkuntz Eskolara doaz gehiago ikastera.

Buru-belarri ikasteaz gain hitzaldiak izan dituzte unibertsitatean eta baita Euskal Herrira egindako ihesalditxoak ere. Durangoko Azokan izan dira hiru bat aldiz eta baita Hernaniko sagardotegietan ere. *Euskaldunon Egunkaria* itxi zuten garaian hamahiru hizlari igaro ziren unibertsitatetik.

Hizkuntz eskolan ikasleak gero eta gazteagoak

Ainhua Aranburuk eman zituen 1993-1994an euskara eskolak lehen aldiz Hizkuntz Eskolan. 59 ikasle izan zituen. Gaur egun, bi dira irakasleak, Amaia Artola eta Aduna Olaizola eta iaz 153 ikasle izan zituzten. Aduna Olaizolak Bartzelonan euskara modan dagoela dio: "Jatorria Euskal Herrian dutenak, jubilatutako... izaten ditugu, baina azken boladan gazteak datozki-gu, 25-35 urte bitartekoak, unibertsitarioak izandakoak. Egia da euskaldun askok ere hemengo unibertsitateetan ikasten duela eta harreman horien ondorio izan daiteke. *Euskaldunon Egunkaria*rena gertatu zenean, pentsatu genuen jendea izutu-

EHUK eta UBk elkartrukea egin zuten, batean euskara eta bestean katalana irakasteko, eta horrela, urtero-urtero euskarako ikasgaiak eman ditu Letretako Fakultatean. Elordi zerotik hasi zen eta bere kasa, bere erara prestatu zituen ikasgaiak. 14 ikasle izan zituen 2000ko lauhilabete-ko hartan. Joan den urtean lehenengo lauhilekoan 109 ikasle izan zituen eta bigarrengoan 90. *Euskara I* eta *II*, *Euskararen historia* eta *Euskal literatura* ematen ditu. AUB Bartzelonako peri-

ferian dago eta besteak beste Sabadell, Terrassa eta Manresa inguruko ikasleak joaten zaizkio. Gehienak katalanak dira, baina baditu euskaldun batzuk ere. Unibertsitateko edo nork ikas ditzake ikasgaiok hautazkoak baitira, baina Elordik uste zuen letretakoak izango zirela ikasleak. Gehienak Kazetaritzakoak dira, beste batzuk itzultzaileak edo filologoak, baina zientziakoak, zientzia gogorretakoak -Elordik dioen moduan- ere baditu. Elordik dioenez: "Negu

Martxoan Hizkuntz Eskolan Kike Amonarriz eta Andoni Egaña izan ziren hitzaldia ematen. Ezkerreko bi gazteak bertako ikasleak dira eta hizlarien aurkezpena egin zuten euskaraz; ondoren, bi hizlariak euskaraz aritu ziren euskarari buruz. Eskuineko argazkian ikasle gehiago ageri dira, adi-adi, hormako pantailari begira, Korrikako kilometroa Internetez erosi nahian.

Manel Rodríguez

Universitat de Barcelonako ikaslea

MANEL RODRÍGUEZ Bartzelonakoa da eta Enpresa ikasketak egin zituen hiru urtez Universitat de Barcelonan. Lehen ziklo hori amaituta, bigarren zikloan Linguistika ikastea erabaki zuen. Jada urtebete egin du eta urtebete horretan euskara ikasten hasia da. Bigarren hizkuntza moduan ikasi du eta hizkuntzaz gain literaturari buruzko kontuak landu dituzte Itziar Aduriz irakaslearekin. Hastear den ikasturtean euskara gehiago ezagutzeko astia izango du Manelek. Urtebeteren ondoren, Manel oso gustura dago ikasitakoarekin, ikasturtea oso ondo gaingitu du eta gustatu zaio ikasketek duten ikuspegia. Aduriz hizkuntzalaria da eta ikuspegi

horretatik irakatsi die euskara. Manelek dioenez, "hizkuntzaren sistema zein den ezagutzen duzu, oinarrizko ezagutzak dira eta niri ikuspegi hori interesatzen zait, aurrera egiten ari zaren bezala askoz ere hobeto ulertzen duzulako". Hizkuntza guztiak ditu gustuko, noski, baina euskara ikasteko gogoia beti izan du. Unibertsitateko aukera aprobetxatu du, baina Manelek nahiko lukeena da euskara jario errazean erabiltzera heltzea. Berak badaki gauza bat dela hizkuntzaren egitura ezagutzea eta beste bat hizkuntza hori ondo hitz egitera heltzea. Manelen ustez, "kontua ez da hizkuntza zaila dela, kontua da hizkuntza horrekin harre-

manik izatea zaila dela. Hesiak asko dira; adibidez, zergatik ezin ditugu hemen ikusi Euskal Herriko hedabide publikoak? Euskara ikasi, ikas daiteke hemen, baina telebista digitala edo satelitekoa ez badaukazu behintzat, hizkuntzarekiko kontaktua ezin duzu mantendu hedabideen bitartez, ezin duzu euskara egunero-ko bihurtu".

Hedabiderik ezean, Euskal Herrira bidaiatu beharko du sarri-sarri Manelek, bertan dituen lagunak bisitatu eta halako batean euskaraz jario errazean aritzeko. Bartzelonako Hizkuntz Eskolaren berri ere badu eta ahal badu, ikasketak bukatzen dituean, hara joateko asmoa du.

ko zela, baina kontrakoa gertatu zen. Internet bidez ere informazio asko eskatzen dute, askotan Google bilatzailean 'Bartzelona-euskara' hitzak sartuta iristen dira gugana". Adunak aitortu digu bost urteko ikasketak ez direla errazak, nahiz eta ilusio handiarekin hasten diren ikasleak. Eta bost urteak egiten dituztenean nola mantendu edo hobetu ikasitakoa? Ez dago aukera handirik. Adunak dioenez: "Gure helburua ikasleak bigarren hizkuntzarekin ondo moldatzea da eta askotan euskaldundu Euskal Herrian egiten dira. Hemen, astero, euskaldun zaharrak eta berriak elkartzen dira, lehenak naturaltasuna eta jarioa transmititzen dio bigarrenari eta bigarrenak berriz, askotan gramatika zuzena". Euskaraz aritzeko izaten duten beste aukera polita urtero Zestoan (Gipuzkoa) antolatzen duten barnetegia da.

Euskal Etxean Santo Tomasak ere bai
Lau irakasle ari dira eskolak ematen: Jon Ansa, Goretti Alzuri, Ahinitz

Gerrikagoitia eta Ander Elortza. Euskara hizkuntza moduan irakasten dute, baina Ahinitz Gerrikagoitiak aitortu digunez, "euskal kulturarekin, Euskal Herriarekin oso

"Katalanek euskalzaletasun handia daukate eta alderantziz ez da gertatzen"

Itziar Aduriz

lotuta". Sei maila dituzte, mintza praktitarako taldea eta Boga programa. Iaz, 120 ikasle izan zituzten. Euskal jatorrikoak dotoz ikastera, baina baita bikotea euskalduna dutenak ere. Hauek trukea egiten omen dute; euskaldunak katalana ikasten du eta katalanak euskara. Beste batzuk ingelesa, alemana edo frantsesa alboratu eta euskara baino ikasi nahi ez dutenak dira.

Liburu artean burua murgiltzeaz gain, Euskal Herrira, euskal kultura-hurbiltzeko modua badute ekital-

di askoren bidez: Euskal Herria Sona izeneko musika ekitaldia egiten dute urtero, Santo Tomasak ospatzen dituzte, Haurren Txokora Olentzero heltzen da, Sagardo Egunik ez dute falta eta ezta inauteririk ere. Iaz Bartzelonako kaleetan Korrika ospatu zuten eta Iturenara ere etorri ziren 13 ikasle, barnetegira.

Bi unibertsitateen eta Hizkuntz Eskolaren moduan, baliabideak urri eta lan asko dute eta Gerrikagoitiak esan digunez diru-laguntzek behera egin dute: "Eusko Jaur-laritzaren diru-laguntza kopuruak ez du behera egin, baina munduan zehar euskal etxe gehiago zabaldu dira eta gehiagoren artean banatu behar da".

Urritasunak urri, iraila heldu da eta UABko, UBko, Euskal Etxeko eta Hizkuntz Eskolako irakasleak ikasturte berrirako prest dira. 400dik gora katalan izango dituzte ikasgeletan euskara ikasteko gogoz. ■

Babeslea: Oiartzungo Udala

Oiartzungo Udala

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan elkarrekin egiteko dugu.

Bero-beroan

La Caixaren zabalkundea bera Kataluniako independentistaren galga

Gas Naturalek Endesari egindako Erosteko Eskaintza Publikoak espainiar nazionalismo gotortuenaren erreakzio gordina ekarri du. "Badatoz katalanak, adi!" oihua lau haizetara barreiatu dute Espainia batuaren beren diskurtsoa kontraesanez betez. Espainiaz kanpoko kapitala nahiago dute askok katalanena baino. Espainiako diskurtso nazionalista sotilago batek, aldiz, lasai egoteko dio eta guztiz kontrako jarrera agertzen du, La Caixaren eta Kataluniako kapitala Espainiako ekonomian gero eta indartsuago izatea bera izango dela Kataluniako abertzaletasun erredakalaren galgarik eraginkorrena eta Katalunia Espainiara lotzeko bermerik egokiena. Euskal Herrira etorrira, MCCrekin antzeko hausnarketak egiten dira sarri. Esate baterako, burujabetza kontuetan batera edo bestera egin beharko balu, norantz bultzatuko luke bere saltoki handien ehuneko esanguratsua Espainiako lurretan dituen Eroskik? Edo, ekonomi botereei buruz sarritan aipatzen den bezala, ez luke inorantz bultzatuko?

Savater: Atxagari lepotik heltzeko gogoa

Donostian Maroko eta Kubako bi idazle disidenterekin batera Bernardo Atxagak izandako mahai-inguruan bilatu du Fernando Savaterrek Asteasuko idazlea egurtzeko aitzakia. *El País* egunkarian egurra gogotik eman, Atxagak xume eta labur erantzun, eta filosofo donostiarrak erantzuna gehiago astintzeko erabili zuen. Gogoa bazuela argi ikusi da.

Gizartearen ilusioa, blindajerik gogorrena

Denak adierazten du ETA eta Espainiako Gobernuaren arteko elkarrizketei buruzko zurrumurruak gero eta handiagoak izango direla, bake prozesuaz errealitatean benetan zer dagoen azaleratzen den arte behintzat. Eta zeresanik ez, halakoek ez diotela mesederik egiten inongo prozesuri, batez ere Espainian PPren inguruko indarren aurkakotasuna horren agerikoa denean. Egungo gizarte mediatikoetan ia ezinezkoa da isiltasun eta diskrezio kontuekin urteak aritzea, eta edozelako elkarrizketa eta negoziazio prozesu garaian garaiko errealitatera egokitu behar da. Bitartean, ezker abertzaleko esparru politikoaren aurkako ofentsiba juridikoak aurrera jarraitzen du eta datozen hilabeteetan ere hala segituko bide du. Eusko Legebiltzarreko hauteskunde osten indarrez gizarteratu zen hirukiaren irudiko hiru erpinei dagokie gizartearen dagoen esperantza maila ez zapuztea, hondarrezko gazteluak eraiki gabe, baina ilusioa elikatuz, ilusioz jantzitako gizartea bera izan baitaiteke bake prozesu batek izan dezakeen blindajerik gogorrena.

Zer da...

CAF

Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles, S.A. (CAF) Gipuzkoako enpresak Beasainen dauka egoitza soziala eta enpresaren kapitala honela dago banatua: %21etik gora langileek (akziodun nagusiak dira), %45,71 aurrezki kutxek (Kutxak %20,71, BBK-k %20 eta Vitalak %5) eta %11tik gora Bestinverrek. Liderra da nazioartean burdinbideetako sistemarako ekipamenduak eta osagaiak diseinatzen, fabrikatzen, mantentzen eta hornitzen, eta 3.700 lagun inguruko plantilla dauka. 1860. urtean sortutako Fábrica de Hierros San Martín enpresa du jatorri eta Compañía Auxiliar de Ferrocarriles (CAF) izena hartu zuen 1917an. CAF hasieratik hedatu zen izugarri eta gaur egun, produktioa lau zentro dauka munduan: Beasainen, Zaragozan, Iranen eta Elvi-

ran (Estatu Batuak). Esportazio handiko enpresa denez gero (produktzioaren %65 baino gehiago), CAFek munduko herrialde askotan dauka produktio eta muntadurako plantak. Muntadura eta mantenua Sacramenton, (Kalifornia, AEB); mantenua soilik, berriz, Mexiko DFn (Mexiko), Sao Paulon (Brasil), Buenos Airesen (Argentina), Lisboan (Portugal) eta Londresen (Ingalaterra). Besteak beste, Madril-Sevilla eta Madril-Bartzelona AVE trenak fabrikatu ditu, eta orobat Hong-Kongerako, Londrerako eta Estatu Batuetarako eta beste hainbat lekutarako trenak. 2004an fabrikatu zuen abiadura handiko trenen barruan, zabalera barietateko eta bitentsioko lehenbiziko trenak.

Daniel Udalaiz

Patxi Larrainzar ikastetxeak protestan jarraitzen du

IKASTURTE HONETARAKO 86 hurrek eman dute izena Patxi Larrainzar ikastetxean, D ereduari ikasteko. Iruñeko Arrotxapea auzoko eskola honek 75entzat baino ez du tokia. Eskolan kalitateko irakaskuntza eskaintzeko baldintzarik ez dela betetzen behin eta berriz adierazi dute gurasoek eta eraikin berria egin zain daude. Obrak hasita behar zuten ordea, baina ez dute ezer egin oraindik. Gurasoak Nafarroako Hezkuntza Sailarekin elkartu dira, baina bataren eta bestearen iritziaik urrun daude: gurasoek diote ez dagoela tokirik eta eraikina egin bitartean auzoko Cardenal Ilundain eskolako gela huts batzuk baliatu ditzakele. Hezkuntza Sailak berriz, esan du Patxi Larrainzar ikastetxeak baldintzak betetzen dituela ikasturtea normaltasunez hasiko. 433 ikasleek eta gurasoek protesta ekitaldiak egingo dituzte aste osoan zehar, irailaren 16a arte behintzat ez baitituzte haurrak eskolara bidaliko. Antsoingo Ezkaba eskolako gurasoek ere ez dituzte seme-alabak eskolara bidali nahi, 350 ikaslerentzako eraikinean 800 daudelako.

Iparreko Ibarra euskal etxe berria Kalifornian

SAN FRANCISCO, BAKERSFIELD, LOS BANOS EDO CHINO hirietan bizi diren euskaldun-amerikarrek sortu dute euskal etxea. Bigarren belaunaldiko euskaldun-amerikar hauek euskal etxea abian jartzeko lehen *Besta* urriaren 1ean, Rocklin-en egingo dute. Hara Kaliforniako iparraldeko eta Nevadako jendea hurbilduko dela uste dute antolatzaileek. Mus txapelketa antolatu dute, hori baita Estatu Batuetan bizi diren euskaldun helduen joko arrakastatsuen. Bestetik, hirugarren belaunaldiko dozena bat neska-mutilekin osatutako dantzari txikien taldea estreinatuko dute.

Hizkuntz ereduaren portzentaiak aldaketa handirik gabe

2005-2006 IKASTURTEKO matrikula datuetan ez dago aldaketa handirik hizkuntz ereduaren banaketari dagokionez. Euskal Autonomia Erkidegoan izena eman duten ikasleen %7,8k ikasiko du A ereduari, B ereduari %29,5 arituko da eta gehien-goia, %62,7 D ereduari. Nafarroan ikasle berrien %42,9 G ereduari hasi da ikasten, %30 D ereduari eta %27 A ereduari.

Nafarroako Ikastolen Elkartek bost urte eskatu ditu ikastolak legeztatzeko

NAFARROAN legeztatu gabe dauden ikastolek legeztatzea lor dezaten bost urteko epea eskatu dute Nafarroako Ikastolen Elkartearen lehendakari Pello Mariñelarenak eta hainbat ikastolatako zuzendariek. Nafarroan alegalki diren bost ikastoletako gurasoek zazpi milioi euro inbertitu dituztela jakinarazi dute eta bost urteko epean diru hori berreskura dezaketela. Horrela, ikastolak kontzertuan sartuko lirateke. Bestalde, Nafarroako Ikastolen Elkartek eskatu dio urteko gastuetan igoera egitea eta beraz, Nafarroako Gobernuak 90.000 euro gehiago jarri beharko litzuke.

SBAHEA

Munduko herrialde txiroak gero eta txiroago direla diote urtez urte munduko ekonomiari buruzko txostenek.
Txiro eta aberatsen arteko desberdintasunak gero eta handiagoak direla.
 Munduko Bankuak hazkunde ekonomikoa bultzatu du beti pobreziaaren aurkako errezeta nagusi gisa, horretarako politika neoliberal gogorak bultzatuz eta inposatuz. Donostian izan berri da Luis Serven, Munduko Bankuaren ekonomia-erantzulearen arduratzen den aditua, eta bere esanetan, hazkunde giltzarri bada ere, honek ez du bermatzen txiroenak pobrezia-ateratzea. Horretarako aberastasunaren banaketa bultzatzen duten politikak ezinbestekoak direla azpimarratu zuen, eta lehen neurrietakoa diru sarrera txikiak dituzten errentak handitzeko politikak lehenestea.

Ezkerreko alternatibaren koalizio bila ari dira Frantziako 2007ko hauteskundeetarako

Frantziako 2007ko lehenaldaritzarako hauteskundeetan Europako Konstituzioaren aurka egin zuten ezkerreko indarrek koalizio indartsua egitearen aldeko ahaleginetan jarraitzen dute. Joan den irailaren 10 eta 11n izan zen Frantziako Alderdi Komunistaren festa eta bertan Jose Bové, Olivier Besancenot (LCR), Marie-George Buffet (PCF) eta Jean-Luc Mélenchon sozialista (Errepublikar Sozialaren Aldekoak) ezkerreko alternatiba sendoa osatzeko aldeko mezuarekin jarraitu behar dela adierazi zuten. Jose Bové globalizazioaren aurkako militanteak Berdeen udako unibertsitatean luzatutako ideari ezezkoa eman zioten Berdeek han bertan, baina asmoak oraindik bizirik jarraitzen duela argi dago eta datorren udara arteko tartea dute bultzagile nagusiek berau borobiltzeko.

Piztu dezagun Lemoizko zentrala ekologiagatik

Mendebalde osoan zentral nuklearrak dauzkaten enpresak diru asko ari dira xahutzen herritarrek energia atomikoaz orain dutena baino iritzi hobea izan dezaten. Orain ekologisten argudioak nahi dituzte berenganatu, nuklearrak justifikatzeko. Ale batzuk konbentzitu eta beste zenbait erostea lortu dute.

ENERGIA NUKLEARRA MODAN dagoela berriro diote batzuek. Beste batzuen ustez, petrolioak garestitzeak eta beroketa globalak eragin dute atomikoaren gaia ostera eztabaiden mahai gainera ateratzea.

Duela urte batzuk nuklearren alde egotea ez zen batere fashion. Azken denboretan, aldiz, energi iturri horren derrigortasunaz mintzo direnak ugaritu egin dira, tartean direla sona handiko zenbait ekologista. Baina modan jartze hau ez da basoan onddoa sortzen den gisan, berez gertatu. The New Statesman astekari ingelesean Jonathan Leake eta Dan Box kazetariak xehetasun guztiz argitu dute Britainia Handian nola antolatu den haiek "The nuclear charm offensive" ("Nuklearren ofentsiba xarmagarria", era librean euskaratuta) deitu dutena.

Guregandik hurbilago ere horrelako irudi kanpainak nola antolatzen diren ikasi nahi duenak asko ikasiko du The New Statesmaneko artikuluekin. Hor erakutsi dute energia nuklearra darabilten industrien hauteskunde britainiarren garaia une egokitzat ikusi zutela public relations kanpaina handi bat burutzeko. Energi korporazioek Erresuma Batuko harreman konpainiarik indartsuenak kontratatatu, eta hauek joan den negu-udaberrian zehar hainbat bilera diskreto antolatu zituzten enpresari, komunikabideetako nagusi, unibertsitateko arduradun, kontsultoriaburu eta politikaririk garrantzizkoenekin.

Hitzaldietako mezua: klima aldaketa, batetik eta petrolioaren urritasuna, bestetik, arrazoi aski inportanteak ba omen direla jadanik zahartuta dauden zentral nuklearren ordeztu beste berri asko eraikitze. Horrek erabaki politikoak eta dirua eskatzen ditu, eta horretarako komunikabideen agendan eta politikarienean nuklearrak berpiztea sartu beharra dago.

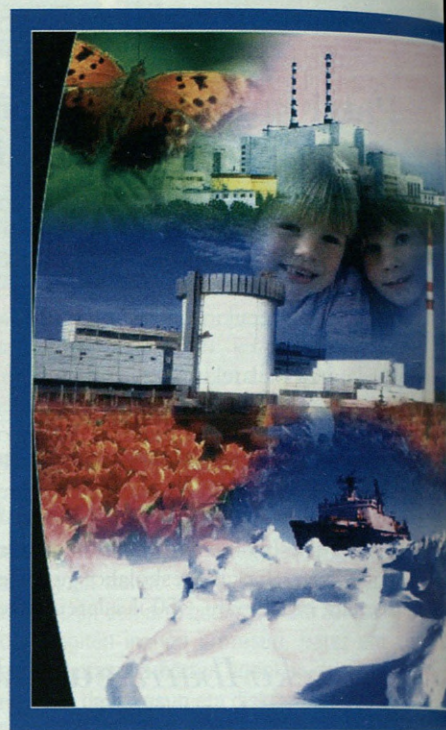
Dirua ez da problema. British Energy enpresak Financial Dynamics agentziarekin milioi bat sterling liberako tratua egin zuen horretarako. Lobby munduan gizon indartsua den Craig Stevenson kontratatatu zuen. Nuclear Decommissioning Agency erakunde publikoak Jon Phillips fitxatu zuen: gizon honek lehenago lortu zuen gaina hartzea Heathrowko aireportua zabaltzearen kontra herritarrek antolatutako mugimenduari. Beste hainbat etsenplu horrelako badira artikuluan. Harreman publikoetan egindako inbertsio horiek gero mamitu dira promozio eta presio ekintza askotan. Industri erakundeetako buruzagiak konbentzitu dituzte energiaren arazoa dela-eta nuklearraren alde mintza daitezen. Politikariek bilkura berezi ugari egin dituzte, konturatu daitezen nuklearraren aldeko gaurko mezua ez dela lehengo "nuklearra ona da" zaharkitu hura, oraingo "txarragoak diren beste energi iturriak baino hobea da nuklearra" berria baizik.

Kanpainaren bultzadarekin, beste bi

eragile garrantzizko ere ohartu dira nuklearren onberatasunaz: unibertsitatekin eta ingeniariarekin lan asko egin dute korporazioek, eta horiek jakin ahal izan dute zentral berriak eraikitze planak mugitzen hasten badira berentzako ere sos asko izango dela. New Statesmanek "Nuklearren ofentsiba xarmagarria" deitu duen hau mendebalde osoan ari dira antolatzen energi korporazioak. Ordainetan, energiaren erabilera egokiaren aldeko erakundeak eta ekologistak ere mobilizatzen ari dira. Adibide bezala, uda honetan Foreign Policy (Atzerri Politika) aldizkarian Marcel Coderch-ek plazaratu duen artikulua. Coderch ingeniaria da eta www.crisisenergetica.org gunea plazaratzen duen Asociación para el Estudio de los Recursos Energéticos elkartearen idazkaria.

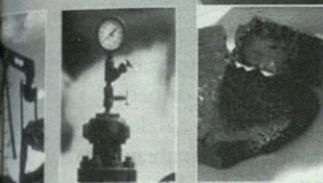
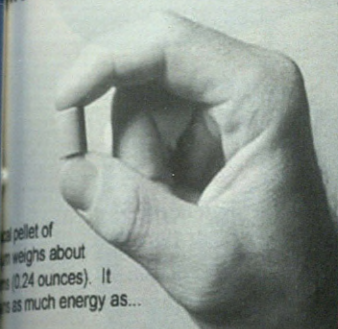
Nuklearrak ezin ordezkatu petrolioak

Marcel Coderchek hasteko funtsezko datuak atera ditu: hemendik 2030era artean urteko %3,2ko hazkunde dago kalkulaturik, eta horretarako energi beharra %60 haziko da eta %100 elektrizitate beharra. Horiek %85ean petrolioak, gas naturalak eta ikatzak ase beharko dituzte. Ondorioz, CO2 kutsadura %65 haziko da. Arazoa da hori ezingo dela gertatu bi arrazoiengatik: bat, beroketa globalak ez duela onartuko sekulako kalterik gabe; eta bi, kalkulu horiek asetzeko adina petrolio ez dagoelako. Datu horietan oina-

Powerful Pellet

17,000 cubic feet of natural gas, or... 1,780 pounds of coal.

Energy Institute

Lerro hauen gainean ageri den zentral nuklearra Britainia Handiko Calder Hall-ekoa da. Ez al du polit ematen horrelako etxe atomiko batek zelai berdeen artean, atzean itsasoa duela? British Energyk ipini du argazkia Interneten. Beste bi irudiak korporazio elektrikoek energia nuklearra sustatzeko erabiltzen dituztenen arteko bi. Baten hitzek diote: "Energiaz betetako kokorak. Uraniozko kokor tipiko batek 7 gramo inguru pisatzen du. Kokor batek dauka 3,5 kupel petroliok, edo 481 m³ gas naturalek edo 806 kilo ikatzek adina energia".

• TERMOMETROA •

tzekotan, munduan 1.000-1.500 zentral berri eraiki beharko lirake bakoitza megawatt batekoa. Ahalegin guzti horrekin %10ean jaitsiko litzateke CO2 kutsadura, eta ordainetan hondakin erradiatibozko mendiak sortuko.

Hondakinen aferari ere ez zaio irtenbiderik aurkitu. Amerikako Estatu Batuetan Yucca Mountain-en egin nahi zuten biltegitzar bat, baina horko ikerketan izan diren eskandalu batzuk direla eta gauzak mantso doaz. Ez da kasualitatea izango azkenaldian hondakinak zentral nuklearren aldamenen gordetzeko planak ugaritzen aritea.

Hala ere, nuklearren aldeko jendea urdurien jartzen duten argudioak ez dira ekologiari lotutakok. Bitxia izan da ikustea Marcel Corderch katalanaren artikuluari etorri zaizkion erantzun sutuenak sos kontuengatik izan direla, energia nuklearra lehiakorra ez dela defendatzen duelako. Besteren artean, aipatu du uranioa bera –petrolioarekin gertatzen den bezala– garbia lortzen gero eta zailago eta garestiagoa dela. Eta uranio garbia lortzeko lanek gero eta energia gehiago eskatzen dutela, atomikoa ez den energia.

Coderch bezalako ikerlarien eta korporazioen arteko ezberdintasuna beti bezala diruan datza. Coderch bere argudioak publikatzen ditu webgune erakargarri baina minoritario batean. Aldiz korporazioek kristoren dirutza darabilte irudia lantzen. Iberdrolak denbora darama "Energia Berdea" saltzen. ETBn eguraldiaren babesle gisa egiten duen publizitatea nork esango luke ez dela Greenpeace-ena? ■

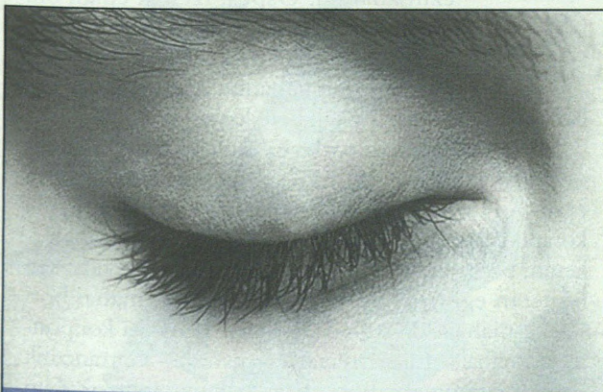
<http://www.argaia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

rritzen dira energia nuklearra aldarrikatzen dutenak. Zentral berriak eraikitze-ko asmotan Estatu Batuak eta Txina dira aitzindariak. Txinak bakarrik 32 zentral berri eraiki nahi omen ditu ondoko 15 urteetan.

Gertatzen dena da nuklearzaileen gaineko esloganak horixe direla, esloganak. Txarrenean gezurrak, eta onenean nahiak. Adibidez: "Energia garbi eta jasagarria da". 1950eko hamarkadan modan jarri zen ameskeria berpiztu nahiko lukete batzuek, sekula agortzen ez den energia garbi kalterik gabea. "Errealitatea oso bestelakoa gertatu zen –dio Coderchek– eta industria nuklearrak, urte luzez sekulako subentzio eta laguntzak jaso dituen arren, ezin izan ditu txukun gaintitu segurtasunean, lehiakortasun ekonomikoan eta hondakinetan dituen arazoak".

Lehiakortasun ekonomikoari dagokionez, hasteko oso zaila da kuantifikatzea ingurumenari dagozkion kosteak. Hondakinak zaintzea bera zenbat kostatuko da ondoko urteetan? Eta hondamendia gertatuz gero? Amerikako Estatu Batuetan legeak 9.300 milioi dolarretara mugatzen ditu (7.700 milioi eurotara) kalte-ordainak. Baina Txernobilgo hondamendia dagoeneko Ukrainako gobernuari 55.000 dolar kostatu omen zaio eta!

"Beroketa globala eragotziko du" diote nuklearzaileek. Aitzitik, honetan ere datuak bestela mintzo dira. Gaur munduan erabiltzen den elektrizitatearen %17a sortzen dute nuklearrak eta 2030erako hori %9ra jaitsiko dela kalkulatu du Energiaren Nazioarteko Erakundeak. Soilik munduko energiaren %19 inguru energia atomikoz sor-

G A R R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Hizkuntza, hizkera eta endredoak

Gorrotoa, maitasuna, amorrua... Barne-barnetik irteten diren sentimenduak izaki, nork bere hizkuntzan ateratzen omen. Iragazkirik ez, itzulpenik guttiago, eta sortzen diren modu berean kanporatu. Horregatik, aurrena harridura, eta berehala pena galanta sorrarazi zidan duela aste batzuk, ia erabat gaztelaraz argitaratzen den egunkari batean, irakurritako eskutitz batek. Bere burua euskaltzale eta abertzaleztat duen "izen famadun" euskalduna pasa berri zen gertakari batek eragiten zion min eta amorruaz ari zen oso bortizki. Ez zen antzematen inolako iragaztontzirik ipini izana hain sendo ageri zen sentimenduari, oztoporik jarri ezinik zuzenean datorkigun okada zirudien-eta.

Euskara "asmatutako" hizkuntza dela –gaztelera Jainkoek bihotzean jarritakoa ote?– dioten espainol horietako batek baino gehiagok, behin eta berriz galdetu didate "ea nik nola pentsatzen dudana". Pentsatu esaterakoan, barne gogoetak nola harilkatzen ditudan hitz egin arte, alegia. Ea euskaraz "pentsatzen" dudana zen galderaren zentzua. Sinetsi ezinik gipuzkoar batek gaztelaraz ez beste inola egin zezakeenik halako lana, eta gehienez ere, ahora ekartzerakoan, itzuliz joateko "beharra" –gure euskalkian, lanari "biherria" esaten– hartzen nuela ezinbestean. Halakotan, Berako idazlea datorkit gogora, gaztelaraz idatzi arren, egitura eta sintaxia euskara hutsean nola "irakur" dakioken. Hain da nabarmena kontu hori, duela urte batzuk gaztelania ikasten ari zen lagun batek Barojaren liburuetariko bat luzatu zidan, goitik hasita beherraino "zuzenketaz" beterik, berari irakasten zioten sintaxia, aditzaren "denborak" eta abarri jarraiki, "gutxiegi" bat jarriko ziolako On Piori. Edo duela hilabete batzuk, gure lur honek emaniko artista ospetsu baten erakusketa ikustera joan, eta bere obraren inguruan berak idatzitako gogoeta labur batzuk irakurtzeak eragin zidan etsipena ere buruan geratu zait: euskal arima, ingurua, espazioa eta naturarekin duen pentsamendua berbez adierazi nahian idatzitakoa –gaztelaraz, noski, euskaraz ez zekien eta– nabarmen zen "euskal egituraz" sortua bere barnean. Erakusketa horretan, gaztelaniaz gain, ingelesez eta euskaraz ere idatzi behar, eta gure hizkuntzara "itzulitakoan" zein

zentzugabeko perifrasiak irakur daitekeen! Hizkuntza eta hizkera guztiak ikasiak omen. Ez bide da inor hitzak egiten eta esaten dakiela jaio, baina lehena –ama-hizkuntza– gure egiten genuela uste izan da. Gerora konturatu, aldiz, besterik –bigarrena, hirugarrena...– lehena bihurtu daitekeela, hala nahi izanez gero. Gaur eta hemen aukera kontua da neurri handienez, eta agerian gelditzen zaizkigu gogoia eta burua biluzik, ezin estaliz, nahia eta esana bat ez datozenean. –Koldo Izagirre Ureagak "Z ereduia" idazlanean primeran irudikatzen duen moduan (Berria, 2005-05-01). Barka aipamena, eta adostasun oso hau "hartzaren besarkada" moduan ez har, ezta alderaketatzat. Ezin halakorik lan "mundial" horren aurrean–.

Gizakiok komunikatzeko dugun tresnetariko bat da hizkuntza, baina sentitzen dena –gorrotoa, maitasuna, amorrua, higuina...– edo buruan, ikasiz, sartu genuena –geologia, medikuntza, zuzenbidea...– ahora etorri bitartean ematen den jautsian galtzen denaz gain, adierazi nahi duguna ez bide da heltzen osotasunean entzule eta irakurleari –hemen eta orain, ez euskarak ez dituelako horretarako aukerak ematen, hiztunok gai ez garelako baino–. Hori, mezu jasotzailea aurreiritziz jantzi ez bazaigu, eta esan nahi dioguna huts sakon batera erortzen ez bada: Bai edozer diozula, eta edonola josi eta loturik ere, ongi deritzolako; edo, alderantziz, ez dio ez arretarik ez onespenik emanen zuregandik datorren edozeri. Eta aurreasmoak jaun eta jabe diren honetan hainbestearino ugaritu diren "beltzak" ere ezin ahortzi. Ospea, izenak eman ohi duenez –ez izanak, esanak eta idatzia– berba, esaldi eta diskurtsoen jostunek, ohoretsu eta famadun horri emanen dio

bere lana, autoritate honek bere legez sal dezan.

Hizkuntzari buruz ohiko ez ditudan bidetatik ibiliz –eta gainera, "solorik solo", gure euskalkian diogun eran– oraingo honetan "endredatu" zait haria, eta korapilo artean bururatu, zein nolako hizkuntzan, hizkeran, berbetan hasi eta martxan jarriko ote, udazken honetan egingo omen den ditxosozko mahai hori –bake-mahaia? Partiduen mahaia? Gatazka konponatzeko mahaia? Elkarrizketarako mahaia?– Garrantzirik ote? –hizkuntzak, diot–. Eta "beltzik" ibiliko? Zein motatako iragazkirik? Mamia ala perifrasi hutsa? ■

Euskara 'asmatutako'
hizkuntza dela
–gaztelera Jainkoek
bihotzean jarritakoa
ote?– dioten espainol
horietako batek baino
gehiagok, behin eta
berriz galdetu didate
'ea nik nola pentsatzen
dudana'

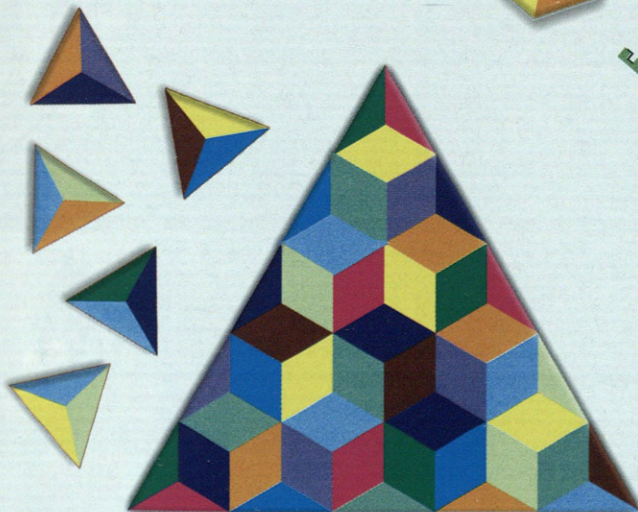
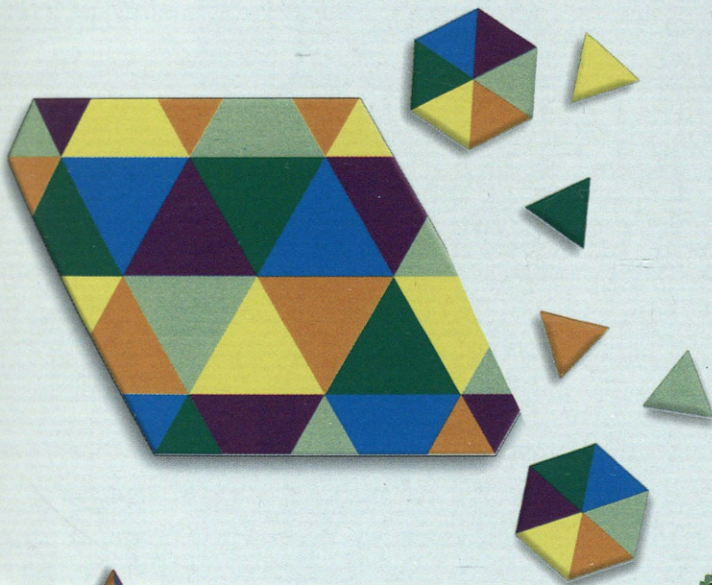

Egiozu aurre
MOKOGORRIren
erronkari

Ausartzen al zara?

kontzentrazioa,
ikusmena eta
trebetasuna
garatzeko puzzleak

**6 urtetik
gorakoentzat**

Forma eta koloreetan oinarritutako puzzleak!

Puzzle bat **9€**
Bi puzzleak **16€**

eskaerak

☎ 943 371 545 · denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

EUSKARAZKO AZPITITULU ELEKTRONIKODUN FILMAK

Eguna	Ordua	Aretoa	Izenburua	Saila
15	20:30	Principe, 7	NORMA RAE	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
15	22:30	Principe, 10	BORN TO KILL	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
16	17:00	Principe, 10	BODY SNATCHERS	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
16	20:45	Principe, 9	FEAR CITY	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
16	23:00	Principe, 7	KING OF NEW YORK	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
17	17:00	Warner, 3	BORN TO KILL	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
17	19:30	Warner, 3	BODY SNATCHERS	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
17	20:30	Principe, 10	FEAR CITY	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
17	23:00	Principe, 3	EXECUTIVE SUITE	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
18	17:00	Warner, 3	NORMA RAE	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
18	19:30	Warner, 3	EXECUTIVE SUITE	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
18	22:30	Principe, 10	MARY	ZABALTEGI
18	22:30	Warner, 3	KING OF NEW YORK	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
19	19:30	Warner, 1	DANGEROUS GAME	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
19	22:30	Warner, 3	MARY	ZABALTEGI
20	20:45	Principe, 10	DANGEROUS GAME	ATZERA BEGIRAKO GARAIIKIDEA. ABEL FERRARA
20	23:00	Warner, 1	HAWL (THE BOW)	ZABALTEGI
21	19:30	Warner, 1	HAWL (THE BOW)	ZABALTEGI
21	23:00	Principe, 9	MESSIDOR	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
22	20:30	Principe, 9	THE ANDROMEDA STRAIN	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
22	23:00	Principe, 9	FRANCES	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
23	17:00	Warner, 1	TWO FOR THE SEESAW	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
23	19:30	Warner, 1	FRANCES	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
23	22:30	Warner, 1	QUEEN CHRISTINA	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
23	23:00	Principe, 9	PARADISE NOW	ZABALTEGI
24	16:00	Principe, 10	QUEEN CHRISTINA	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
24	17:00	Warner, 1	THE ANDROMEDA STRAIN	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
24	19:30	Warner, 1	MESSIDOR	ERREBELDE ETA INTSUSIMOAK
24	22:00	Principe, 2	TWO FOR THE SEESAW	ATZERA BEGIRAKO KLASIKOA. ROBERT WISE
24	23:00	Warner, 5	PARADISE NOW	ZABALTEGI

EUSKARAZ BIKOIZTUTAKO BERTSIOA

SPY KIDS 3D. GAME OVER

Egunero goizeko 10etatik aurrera, 2.500 ikasle bertaratuko dira. Belodromoko emanaldi ikusgarriena, 400m2-ko pantaila erraldoiaz.

IKASGELA HEGALARIA

Larunbata 24, 16:00etan. Emanaldi bakarra Antzoki Zaharrean

Haur bakoitzak, 1,00 € ren truke, heldu bat eraman ahal izango du DOHAINIK! ikustera.

